BORIS POLEVOI

ATELIERUL DE FOC

B. POLEVOI

ATELIERUL DE FOC

ROMAN

TRADUS DE:
ALEXANDRU ŞAHIGHIAN
ŞI
ŞTEFANIA BRATULESCU

EDIŢIA II-a

1949

EDITURA CONFEDERAŢIEI GENERALE A MUNCII

Clasificarea zecimală: 8917—31=59

Coperta de PERAHIM

„Inspirația este tot atât de necesară în geometrie ca în poezie".
A. PUȘCKIN

I.

Lăsându-l pe Jenca să intre în antreu, gazda, Ana Feodorovna, îl preveni că-l așteaptă un bărbat.

— Ce bărbat? De ce lăsați pe oricine să intre? Cine te pune? — bolborosi Jenca, scoțându-și haina vătuită.

Prin minte îi trecu un gând răutăcios: probabil că a venit Nesterâci din Comitetul Sindical al atelierului, ca să-l dăscălească... Altcineva cine putea să fie?

Ca să-i facă în ciudă harnicei femei, își aruncă pe jos haina și șapca; apoi, cu o lovitură puternică de picior deschise ușa camerei lui.

Bărbatul care ședea la fereastră cu ghitara în brațe, îl privi curios; dădu ironic din cap și continuă să mângâie strunele. Jenca încremeni în prag. L-a recunoscut imediat, cu toate că nu-l văzuse niciodată de aproape.

Obrazul cu pomeți largi și gura mare cu linii aspre și buzele strânse puternic, ochii înguști, adânciți — îi era foarte bine cunoscut, după numeroasele fotografii, după tabloul atârnat deasupra ușii dela intrarea Clubului și după marele panou din poarta uzinei. Dar în fotografii și portrete arăta frumos, sever și închis, pe când în realitate era simplu, ba chiar șters. Ochii înguști și atenți îl urmăreau pe

Jenca cu o curiozitate veselă. O şuviţă de păr îi atârna deasupra frunţii largi, dând întregului obraz şi capului pătrat, un aspect ştrengăresc şi vioi. Dar ce-l uimea mai mult pe Jenca, era statura mică a musafirului.

„Hm! au început lupta cu asul stahanoviştilor; l-au trimis pe vestitul Luzghin. O să înceapă să-mi vorbească despre primejdia tutunului şi folosul laptelui; se gândi Jenca îndârjindu-se. Numai să'ncerce, celebritatea, voi găsi şi eu ce să pun la bătaie".

Il privi obraznic şi provocător pe musafir şi, fără să-şi scoată cismele, se aruncă pe pat:

— Ei ?

— Nu mă pricep la muzică, spuse musafirul cu o voce joasă şi cam răguşită — îmi place muzica la nebunie, toate melodiile le cunosc, dar când vreau să cânt, nu merge...

Şi începu să fredoneze cu seriozitate melodia ghitariştilor începători: „Biată inimă, la ce visezi?" Sprâncenele castanii se apropiaseră încăpăţânate, două cute verticale brăzdau fruntea şi obrazul atât de viu deveni deodată încordat.

— Nu, nu merge. Musafirul îşi apropie scaunul de pat şi spuse cu blândeţe: Când m'am însurat, prietenul cu care locuiam în aceeaşi odaie m'a sfătuit: „Ilie, dacă vrei să trăeşti bine cu nevasta, lasă-te de cântece şi ghitară, timp de un an. Dacă nu mă asculţi — îţi fuge nevasta... Ah, cum îi invidiez pe cei care au ureche muzicală... Se zice că tu eşti un bun muzicant.

Jenca îl cerceta bănuitor, încercând să'nţeleagă pentru ce a venit „celebritatea". Insă blândeţea musafirului îi încălzea sufletul. Se ruşină de desordinea din odaie, de podeaua murdară, de pânza groasă de păianjeni din colţuri, de grămada de gunoi de lângă

uşă. Fără să fie observat, împinse cu piciorul rufăria murdară ce se vedea de sub pat.

— Te rog să mă ierţi, tovarăşe Luzghin, de desordinea din odaie. Locuesc singur, mă înţelegi!

— Nu face nimic, spuse Luzghin... Se vede că te-ai lăsat de ghitară, au ruginit strunele. Păcat... De mult te ocupi de muzică?

— Din copilărie... am început întâi să cânt din linguri. Dece râzi? Crezi că nu se poate cânta din linguri? Oho! Cântam atât de bine cu două linguri, cum altul n'ar putea să cânte din acordeon.

— Spune-mi, eşti dintre copiii părăsiţi?

— Da... Dar nici lingurile nu's grozave... aveam un prieten, Senia Capră; scotea nişte sunete dintr'un fluer de lut de-ţi dădeau lacrimile fără să-ţi dai seama. Toată lumea ştie ce fel de oameni sunt controlorii de tren. Să nu ne vadă'n ochi, ca pe nişte păduchi, şi totuşi Senca îi înduioşa şi pe ei cu fluerul lui. „Haide fie, ziceau ei, puteţi merge până la staţia următoare".

Vestitul fierar avea darul de a se împrieteni din primul moment. Ii povesti lui Jenca despre concertul de adio ce-l dase în ajun, planificatorul Mişa Pavlov, înainte de a pleca la Conservator. Jenca nu mai fusese demult la Cercul Muzical al uzinei şi nu auzise de concertul fostului său rival. Nu, nu era de acord că „Marşul turc", al lui Mozart, era bucata pe care o ştia mai bine acordeonistul favorit al uzinei.

— Ce importanţă au aplauzele? La noi se aplaudă uneori şi la o prostie. Mişa cântă „Marşul turc" de cinci ani. Acum a progresat în muzică, cu o sută de kilometri. „Marşul turc" îl cântă orice târnpit. Stai să vezi!

Jenca luă ghitara din mâinile musafirului, se încruntă, scoase vârful limbii şi începu să cânte, mişcându-se în tact cu tot corpul, cu o expresie de în-

cordare chinuitoare pe față. Era imitația reușită a unui muzicant stăruitor, dar fără talent.

Luzghin se uita cu atenție la Jenca. Buzele îi rămâneau mereu strânse, dar în jurul ochilor se aduna un mănunchi de riduri, și ochii deveniți îngușți de tot, râdeau vesel și molipsitor.

— „Marșul turc"! zâmbi Jenca, și-l execută acum serios, cu măestrie. Apoi aruncă ghitara în aer, o prinse și o puse într'un colț.

Pe neobservate obiectul discuției deveni uzina cu treburile ei. Luzghin se învioră. Din când în când, în toiul discuției, el da ritmic din cap, ceeace dădea mai multă expresie cuvintelor lui. Însuflețirea lui Luzghin îl înviora și pe Jenca. El uită că'n atelier probabil se afla afișat pe perete ordinul prin care era concediat și vorbea cu înflăcărare despre ciocanul de două tone care se instala în uzină; era furios că noul stoc de materiale venit din Urali, nu era pur; și împreună cu Luzghin era revoltat că aburul nu vine regulat, ceeace dăunează muncii fierarilor.

— Mi s'a spus că odinioară erai un fierar bun, îl întrerupse Luzghin, privindu-l cu atenție.

— Eram — răspunse Jenca șovăitor și simți cum roșește.

Deodată se ridică și 'ncepu să strige:

— Da, am fost bun! Și acuma mă dau afară. Ai înțeles?

Părea că Luzghin nici nu observase această izbucnire de furie. Numai în ochii lui se vedea ironia.

Ce se sgâește la mine? se gândi furios Jenca, așezându-se pe pat în așa fel ca musafirul să nu-i poată vedea fața.

— Eu n'am nevoie de propagandă; din o mie nouă sute șaptesprezece, eram convins!

— Câți ani ai?

— 21.

— Vasăzică eşti născut în 1915. Aşa! Ai căpătat totuşi o educaţie proastă, băiete!

Jenca vru să-şi stăpânească râsul, dar spre marea lui părere de rău, nu putu.

Luzghin îl întrebă cu indiferenţă:

— De ce te dă afară?

— De ce? Pentrucă m'am certat cu meşterul atelierului, uite de ce. Spune şi dumneata, tovarăşe Luzghin, eu mă pricep la lucru, dar el tot bâzâie într'una: ba că nu-i aşa, ba că nu-i pe dincolo, ca şi cum el s'ar pricepe mai bine decât mine. Şi uite aşa, eu un cuvânt, el două. Ce, să rabd? Şi l-am înjurat... „Ia cară-te, i-am spus, şi lasă-mă în pace pentru Dumnezeu, bâzâilă bătrân ce eşti!" Atunci a început să ţipe de se auzea în tot atelierul. Şi de ce urla? Parcă nu-i adevărat? Habar n'are de lucru, dar bâzâie şi bâzâie la ureche: bzz... bzz... bzz...

Jenca îl privi în ochi pe Luzghin şi rămase uimit de schimbarea obrazului său, atât de binevoitor până acum; ochii se făcuseră mai înguşti şi mai întunecoşi, privirea rece şi severă ca în fotografie. „Uite diavolul, cum m'a făcut să vorbesc! Pentruce îi desvălui eu tot sufletul?".

— Ţi se întâmplă deseori aşa?

— Ce anume?

— Iaca, zic, să te porţi la lucru ca un derbedeu?

— Eu derbedeu? şi Jenca sări de pe pat îşi smuci gulerul cămăşii şi înghiţind un ghem de salivă fierbinte, ţipă isteric: pentruce ai venit? Ce vrei dela mine? Hai?

— Ei, băiete, băiete, proastă educaţie ţi-au mai dat; dar asta e altă poveste. Ce-ai zice dacă te-aş lua la mine în brigadă? — îl întrebă Luzghin cu un ton jumătate gânditor. Ei da, în brigada mea, la cârlige. Ce te uiţi aşa la mine? Îl ştii pe Nicolae Feodorov, unul înalt ce stătea în dreapta la cârlige — l-au ales

organizator de partid, al atelierelor de foc. Aşa că-mi trebue pe cineva în locul lui. Şi Luzghin se aşează cu ghitara, fredonând aceeaşi melodie. „Bţata inimă". Jenca tăcea. Faţa lui brună, tânără, dar de pe acum trecută şi nebărbierită, trăda o emoţie şi o nedumerire puternică.

Fierarul luă un acord fals şi punând instrumentul la o parte, cu grijă, spuse: trebue să mă duc acasă. Aşa dar ne-am înţeles? Cu administraţia aranjez eu, dar cu condiţia să lucrezi... fără prostii... şi asta, — Luzghin arătă un şir întreg de sticle goale de rachiu prăfuite ce stăteau pe gârliciul ferestrei — să n'o mai văd. Auzi? Nu voi da voe să-mi faci de râs brigada.

Punându-i în vedere că trebue să fie în schimbul de dimineaţă, Luzghin plecă fără să aştepte răspunsul. Renumitul fierar nu admitea că Jenca ar putea să refuze.

Se auzi scârţâitul scărilor dela intrare. Portiţa se'nchise.

Paşii se auziră plescăind în noroi, apoi se făcu tăcere, dar Jenca tot mai stătea înmărmurit în mijlocul odăii. Celebritatea brigăzii lui Luzghin era prea mare ca să se poată obişnui cu propunerea ce i se făcuse.

Jenca îşi aduse aminte că nici nu-l întrebase dacă acceptă şi plecase fără să-şi ia rămas bun, măcar. Ce fel de oameni sunt în brigadă? Cum lucrează? Probabil că au metodele lor speciale pe care nu le cunoaşte nimeni! O glorie atât de mare nu se obţine uşor. O să aibă Jenca destule cunoştinţe şi calificare? Dar principalul e: cum o să-l întâmpine brigada?

„Noaptea e un bun sfătuitor" îşi spuse Jenca şi se culcă vrând să nu se mai gândească la nimic. Dar fără să vrea, gândurile lui se întorceau mereu la

Luzghin. „E un om simplu de-ai noştri; nici nu se deosebeşte de alţii. Şi statura! Mică, dar vânjoasă. Ce putere! Şi ochii... ce pătrunzători! Dar şiret trebue să mai fie! Te face să-ţi desvălui tot sufletul, fără să-ţi dai seama. Da... dar fără să ai cap nu poţi să-ţi câştigi o astfel de glorie... Aici trebue cap, nu glumă... Oare cum mă vor primi?"

Jenca oftează, se răsuceşte, întoarce perna, trage plapoma şi începe să numere până la o mie; îşi perindă prin minte pe toţi Ivanii cunoscuţi... Orânduirea ciocanelor din vechea fierărie... Somnul nu vine. Cum închide ochii, îi apare figura energică a oaspelui.

„Omul acesta nu'mi mai iese din cap. Şi de ce a venit la mine?... Nu pot pricepe... Acum o să se spună la uzină: „Sizov? Care Sizov? Acela care lucrează cu Luzghin? A! vestitul stahanovist Evghenii Ivanovici Sizov? Ştiu, cum să nu!" Ha, ha, straşnic!... Dar dacă mâine îl vor da afară pe Evghenii Ivanovici Sizov şi-i vor spune să facă stânga 'mprejur?... M'a pus dracul să mă iau la harţă cu bătrânul bâzâilă..."

A doua zi, Jenca a sărit din pat, când afară, era încă întuneric beznă; s'a spălat la repezeală şi şi-a pus salopeta. Aproape tot drumul a fugit şi numai când a văzut lumina vie a ferestrelor dela poarta uzinei, ce strălucea în întuneric, a început să meargă mai încet. Acum inima a început să-i bată cu teamă; dar dacă îl cheamă la administraţie, îi iau numărul şi-i fac cunoscut că e dat afară?

Însă tânărul şi fercheşul paznic se uită plictisit la permisul de intrare şi i-l dădu înapoi. Numărul lucrătorului răsună în urna atelierului. Jenca respiră liber şi lacom. „Pare-mi-se că am scăpat!"

Mai era un ceas până la sirena de dimineaţă. Jenca se temu să nu se creadă că el caută să linguşească celebra brigadă prin venirea lui atât de timpurie. Ieşi din

atelier, şi se'nvârti prin curtea uzinei, învăluită de o ceaţă friguroasă de toamnă.

Prin negură se iveau, confuze, contururile construcţiilor din curtea uzinei. Undeva urla fierul sub loviturile dălţilor pneumatice; manevrau şuerând puternic maşinile cu vapori; mugeau sirenele; suna supărat şi cu încăpăţânare clopoţelul transbordorului. Sguduind pământul, lovea ciocanul de zece tone, în fierărie. Incordat şi melodios cânta uzina electrică. Dinspre tâmplării se auzea sunetul fierăstraelor. Aproape, foarte aproape, smucindu-se cu putere din ţeavă, şuera aburul. După această varietate de sunete, ce veneau din toate părţile, după luminile electrice difuze, se ghicea în ceaţă o uzină uriaşă, ce prelucra mii de tone de fier, oţel, fontă, sute de metri cubi de lemn, dând naştere zilnic la şiruri de vagoane de pasageri, şi de marfă.

Zăpada scârţâia sub picioare. Se lumina. Pe straturile încadrate de cărările asfaltate, se vedeau crizanteme triste şi ciufulite, ucise de primele geruri de toamnă.

Cu o nouă putere, gândurile de mai înainte puseră stăpânire pe Jenca. Cine dintre fierarii uzinei nu visa să lucreze cu renumita brigadă? Numele lui Luzghin era înconjurat de cinste şi respect. Şi era de neînţeles, că din sute de fierari, să-l fi ales tocmai pe el, Jenca Sizov, care'şi câştigase în vechiul atelier de fierărie renumele de leneş şi flecar.

„Oare nu este la mijloc vreo capcană? Poate îşi bat joc de mine! Nu, nu este posibil! Nu e Luzghin omul farselor".

Sizov ar fi vrut să vie la brigadă ca egalul celorlalţi. Doar nu s'a rugat el să fie primit, ci ei singuri l-au chemat. Dacă l-au chemat, înseamnă că au nevoie de el. Dar gândul că brigada n'o să-l primească, îl sfredelea mereu. Şi ce va face dacă nu va reuşi experienţa?

Ăsta era cel mai chinuitor lucru. De s'ar lămuri odată, totul, mai repede.

In atelier intră domol şi amorţit de frig. Schimbul de dimineaţă se aduna. La garderobă îl întâlni pe Luzghin; aproape să nu-l recunoască în salopeta lui albastră.

— Ai venit? — îl întâmpină voios Luzghin, strângându-i puternic mâna. — Schimbă-te şi vino la „colţul roşu", să te recomand brigăzii.

Păşind în urma lui Luzghin, Sizov căuta din răsputeri să pară calm. In colţul roşu se aflau patru oameni: trei bărbaţi şi o femeie.

— Noul nostru tovarăş — Evghenii. Cum te numeşti după tată? Evghenii Ivanovici Sizov, da? Să-l iubiţi — recomandă brigadierul.

Simţind privirile aţintite asupra lui, Jenca scutură neîndemânatec mâna unui bătrânel. Obrazul mic şi sbârcit al bătrânului era acoperit cu ţepi de păr negru. Rare fire cărunte străluceau prin el. Bătrânul îşi aranjă ochelarii pe nasul subţire şi coroiat, îl străpunse pe Jenca cu o privire iute a ochilor foarte negri, nu spuse nimic şi se adânci în „Pravda", pe care o răsfoia. Lui Jenca nu-i plăcu. „Ia te uită, cioara bătrână, nici nu vrea să vorbească; veninos trebue să mai fie".

Un tânăr uscăţiv, îmbrăcat cu o salopetă ca a lui Luzghin, cu o tichie brodată, pe capul ras, se ridică de la masa de şah şi se recomandă:

— Petru Jolobov.

Pe partenerul lui, un băiat uriaş, ce zâmbea larg şi naiv, Jenca îl cunoştea. Era Vanea Ovţin „fundaşul neîntrecut" din echipa de foot-ball a uzinei, cunoscut masei de admiratori a oraşului, sub porecla de „Kilometru". Acesta strânse mâna lui Jenca astfel încât îi înţepeniră degetele, apoi se aplecă asupra mesei de şah.

O fată înaltă şi rumenă îl privi curioasă pe Jenca

și deodată îl întrebă cu o voce adâncă din piept, pronunțând moale, ucrainește pe „r":

— Nu ești cumva coșar?

— Asta cum s'o înțeleg?

— Înțelege-o cum vrei!

Intimidat Jenca își dădu seama că e vorba de salopeta lui cleioasă, sbârcită, ca o tablă ruginită și observă că toți sunt îmbrăcați foarte îngrijit. Cel cu capul ras purta sub haina descheiată, o cămașă curată, iar pe deasupra gulerului grosolan al hainei de lucru a fetii se vedea un guleraș alb, brodat.

— Nu-i nimic. Atelierul nu-i teatru.

Ochii mari albaștri îl priveau îndrăzneț și ironic, gura mică zâmbea. Dar, poate că din cauza sprâncenelor negre, mari, arcuite puternic, care aproape se uneau la rădăcina nasului, obrazul fetei părea sever și chiar ursuz.

— Ursul nu se spală toată viața și de aia se tem toți de el, zise fata, privind fix masa de șah.

„Ah, ce șarpe" — se gândi Jenca, căutând un răspuns cât mai biciuitor acestei „lungane sprâncenate", cum o numi el în gând. Dar cuvintele potrivite nu veneau...

Simți o ușurare când Luzghin îl chemă la o parte și luând o bucată de hârtie începu să-i explice metodele de lucru.

Nimic deosebit sau secret nu părea să aibe brigada și Jenca se liniști numaidecât, ascultând doar foarte vag și gândindu-se la oamenii cu care va lucra. Și ei erau comuni — nici uriași, nici atleți. Brigada nu i-a plăcut deloc lui Jenca, afară de Vanea a cărui bunătate fără margini îi era cunoscută dela Club.

„Ce curioși și încrezuți" — se gândea cu răutate; și brigadierul e nostim, mă dăscălește cum să lucrez la cârlige, pe mine fierar de categoria a șasea! Mare

scofală şi cârligul! Mă cred tâmpit sau vor să-şi arate învăţătura?"

— Ai înţeles? — îl întrebă Luzghin.

— Mai mult de jumătate — răspunse Jenca provocător.

— Mulţumesc şi pentru atât. E timpul tovarăşi să preluăm schimbul.

Jenca păşi hotărît spre atelier.

II

Suntem dispuși să ne înfățișăm atelierul de fierărie în culori mohorîte: întunecime, funingine, pereții negri scunzi, cu tavanul atârnând greu deasupra capului. Flacăra purpurie și tremurată a cuptorului sclipește întunecat. Umbrele celor ce lucrează se mișcă pe pereți într'o obscuritate sgomotoasă și înnăbușitoare.

Noul atelier de fierărie, al uzinelor de construit vagoane, ce poartă numele lui Ordjonichidze, fusese construit în al doilea plan cincinal și dat nu demult spre exploatare. Aci lucra brigada lui Luzghin. Părea mai mult un uriaș pavilion de expoziție, în care stăteau pe două rânduri, într'o orânduială severă, ciocane grele, prese puternice și automate cu randament mare de producție. Ventilatoare mari absorbeau aerul ce mirosea a ars dela cuptoare, aducând aer curat. Liniile drepte ale căii ferate înguste, ce tăiau atelierul în lung și în lat, lanțurile macaralelor atârnând de sus, piesele care puneau în mișcare mașinile, totul era curat. Totul strălucea și sclipea în bătaia razelor oblice ce pătrundeau prin geamurile din tavan.

Ciocanul, șters de brigada precedentă, era lustruit ca un cal bine țesălat. Chiar și brațele grele și ruginite și osiile acoperite cu țunder albastru erau orânduite cu cea mai mare grijă pe un stelaj de metal special.

„Da!... și-un prost poate face minuni aici; asta nu e

vechea fierărie" — se gândi Jenca, privind în jurul lui cu atenţie.

Intre timp Luzghin prelua schimbul dela un fierar înalt, cu nasul mare. Apoi semnară în registru şi-şi strânseră mâna. Oamenii şi-au ocupat locurile: bătrânelul negricios, la manivela de conducere; Petru Jolobov — la cuptoarele de încălzit. Vanea apucă lanţul macaralelor, iar fata cea rumenă, spre marea mirare a lui Jenca, luă conducerea, alături de el — la cârlige. Jenca se uită jignit la brigadier. Dar nu era timp de gândit. Luzghin dădu semnalul de începere.

Fochistul deschisese repede portiţa cuptorului încălzită până la roşu şi ferindu-se de dogoarea sufocantă, prinse sprinten bara cu un vătrai lung de metal. Bătrânul, Nastea şi după ea Jenca, apucară mânerul vătraiului.

— Gata! — comandă brigadierul.

Trase bara cu o smucitură puternică, o atârnă pe lanţurile macaralei şi descriind în aer un semicerc, o culcă pe nicovală; acum bătrânul o ataca cu lovituri grele de ciocan.

Impreună cu fata, Jenca trebuia, printr'o mişcare coordonată, să întoarcă bara cu cârligul şi s'o miste de-a-lungul nicovalei. Nu era cine ştie ce lucru pentru un meşter de categoria a şasea, care ştia să „simtă metalul". Nou era însă, faptul că ciocanul bătea necontenit ca o inimă. Sub loviturile lui, bara pătrată de oţel se rotunjea, luând treptat forma unei osii de vagon; tot acest procedeu complicat părea că se execută în mod automat. Dar chiar când întorceau bara cu celălalt capăt, Jenca nu izbutea să-şi îndrepte spatele. Picături grele de sudoare îi căzeau de pe bărbie, prelingându-se pe gât, sub guler şi nu avea posibilitatea să le şteargă.

Prima jumătate de oră Sizov lucră cu încordare. Apoi simţi că începe să rămână în urmă. Se cerea o

încordare din ce în ce mai mare, dar brigada lucra înainte fără grabă. Nimeni nu alerga, nu se agita, nu ţipa.

„Ce mai poveste; oare sunt mai slab decât o femeie?" — se gândi Jenca simţind că a obosit, nu glumă. Cămaşa udă i se lipise de corp. Mâneca dreaptă i se rupsese. Sdrenţele grele, îmbibate de mazut întărit, îl loveau la fiecare mişcare. Căută un moment şi cu o smucitură rupse jumătate din mânecă, aruncând-o jos.

Fata dădu din cap cu reproş; abia atunci observă Sizov că podeaua e foarte curată. Bucata de mânecă se tăvălea desgustător pe lespedea galbenă.

Luzghin prindea puternic bara cu dispozitivul, o întorcea abil şi o mişca. Nu-şi lua ochii dela metalul purpuriu, dădea din cap când încet şi legănat, când repede, brusc, şi supunându-se acestor mişcări. Bătrânul maşinist ataca cu lovituri de o putere diferită, ba lovituri scurte, ba grele şi prelungi, ba uşoare şi dese.

„Iată de unde are Luzghin obiceiul de a da din cap în timp ce discută — pricepu Jenca. Cu cine seamănă acum? Mai ales ochii? Cu cine seamănă?"

— Cască gura, cască gura! — se auzi de lângă cârlige vocea joasă a fetii.

Jenca tresări: „Oare se observă că rămân în urmă? Doar nu e dintre cei slabi şi lucrează conştiincios. Şi totuşi fata îl întrece fără să se grăbească, pe el, bărbat, meşter de categoria a şasea. Numai un prost nu-şi da seama că ea îl ajută luând asupra ei o parte din sarcina lui."

Sizov lucra cu ultimele puteri." De-ar veni ora masei mai repede!"

Peste vreo zece minute sună. In sfârşit!... Nu, au mai scos încă o bară. „Tot le e prea puţin! Al dracului lucru!" Când s'a dat semnalul, Sizov s'a sprijinit neobservat de partea rece a ciocanului. Ii tremurau neplă-

cut genunchii, îl dureau şalele, şi umerii îi pricinuiau dureri. In faţa ochilor îi apăreau cercuri multicolore.

— Cum merge? — îl întrebă îngrijorat Luzghin.

Jenca tăcea. Nici nu observă că brigadierul schimbă o privire plină de înţeles cu bătrânul maşinist, ieşind tăcuţi din atelier. Când atelierul se goli, Jenca se aşează lângă ciocan şi stătu aşa câteva minute, îmbătându-se de linişte. Pe urmă se ridică încet, se îndoi cu greu, ridică bucata de mânecă, o puse în buzunar şi ieşi, abia târîndu-şi picioarele înţepenite. In sala de mâncare, mirosea gustos a miel fript şi ceapă prăjită. Lingurile zângăneau vesel. Intr'un colţ se auzea răguşit un megafon. La masa vecină Nastea povestea ceva vesel; acoperind sgomotul, se rostogolea surd râsul tunător al lui Vanea — „ha!... ha!... ha..." Jenca şedea posomorît; farfuria cu borş se răcea în faţa lui, fără ca el să se atingă de mâncare.

— Ce-i cu dumneata ?— întrebă Petru Jolobov. Isprăvise masa şi se ridicase ştergându-şi gura cu un şervetel de hârtie.

— Se jeneză, — zise Nastea.

— Mai bine te-ai uita la tine în farfurie, rânji Jenca. Işi da seama totuşi că face o prostie supărând fata care-i ajutase la lucru. Ridicându-se dela masă se duse la vitrina cu ziare, având aerul că citeşte. Nu departe de el, la bufet, Luzghin cotrobăia în vasul cu portocale.

— Ce, ţi-a venit pofta de portocale, Ilia Afanasievici? întrebă un lucrător roşcovan şi ciupit de vărsat care lucra într'un alt sector al uzinei, lângă Ajaxi.

— Sunt prea bătrân ca să mă răsfăţ cu portocale — zâmbi Luzghin — iau pentru copii şi pentru finul meu.

— Ai luat un nou legător la cârlige?

— Da.

— Şi cum pare?

Luzghin aruncă o privire piezişe spre Jenca.

— Ce întrebare? Un băiat cu experienţă, numai să vrea şi răstoarnă munţi; e însă prea fudul şi asta-i strică mult — zise tare Luzghin — şi adresându-se femeii dela bufet, îi spuse: înveleşte astea trei împreună şi una separat.

Lucrătorul zâmbi înţelegător şi începu să-şi soarbă, dintr'o cană de sticlă, siropul de culoare violet închis.

Sizov se 'ntoarse în atelier mai liniştit. In sectorul lor domnea linişte, numai bătrânul maşinist era ocupat la ciocan. Apropiase atât de mult ochii lui miopi de ciocan, încât părea lipit cu fruntea de el. Auzind paşi, se întoarse cu faţa spre Jenca, îl privi pe sub ochelari şi-i spuse:

— Ştii de ce nu merge lucrul la tine? Pentrucă te gândeşti mai mult la tine decât la lucru. Înţelegi? Oamenii o să spună despre tine că eşti incapabil, că rămâi în urmă. Şi eşti mereu turburat. Atunci cum vrei să-ţi reuşească lucrul?

— Ehe, unchiaşule! Invaţă-ţi nepoţii, eu mă descurc singur! — răspunse răutăcios Jenca.

Cel mai mult se temea ca nu cumva să fie socotit ucenic. Bătrânul nici nu întoarse capul. Işi scoase încet batista din buzunar, şi-şi suflă atât de sgomotos nasul că ecoul răsună în atelierul tăcut.

După masă lucră şi mai greu. Oboseala îl cuprindea din ce în ce mai puternic. Abia îndoia braţele. Fiecare mişcare îi pricinuia o durere surdă. Dar Jenca era încăpăţânat. Mai repede ar fi lăsat să i se taie o mână, decât să se facă de râs în faţa vestitei brigăzi. Muşcându-şi buza îşi încorda puterile, căutând să biruiască oboseala. Uşurinţa cu care lucrau ceilalţi îl enerva şi-l apăsa. I se părea că-şi râd de neputinţa şi nepriceperea lui. Nastea probabil că se gândeşte: trântorul ăsta aruncă toată greutatea pe umerii mei. Şi mai e meşter de categoria a şasea...

Ciocanul bătea neobosit. Numai o singură dată cio-

canul de două tone făcând câteva sărituri se opri deasupra osiei încă neterminate.

— Iar douăzeci şi cinci — bombăni maşinistul.

Se oprise aburul. Unul după altul se opreau ciocanele şi în atelierul lipsit de sgomotul obişnuit se auzeau vocile iritate ale meşterilor. Jenca şedea pe podeaua răcoroasă. Nu vedea şi n'auzea nimic. Se bucura de întreruperea lucrului. „Să beau puţină apă". Până la găleată nu erau mai mult de 15 paşi. Dar nu se mişcă. Curând se dădu drumul iar la aburi. Se depunea un efort mai mare ca să se câştige timpul pierdut. Sizov se uita mereu la ceasul ce atârna în mijlocul atelierului. Niciodată în viaţa lui timpul nu s'a scurs atât de încet. Când, în sfârşit, se auzi clopotul şi ciocanele tăcură, singura dorinţă a lui Jenca era să ajungă la duş să se învioreze sub apa rece. Se îndreptă spre duşuri, dar Nastea îi strigă:

— Şi cine o să facă curăţenie după tine? Tata?

— Aşa e regula la noi — o susţinu brigadierul.

Jenca mergea încet spre casă, aspirând lacom aerul umed şi rece. Pământul era acoperit de o zăpadă pufoasă. Perne de puf stăteau pe giganticele bobine electrice, pe bare, pe electrocar, pe vagoanele încărcate cu fier profilat, ce rămăseseră în faţa atelierului de tăiat materialul.

Albeaţa neobişnuită îi pricinuia dureri la ochi şi ca'ntotdeauna după o cădere abundentă de zăpadă pe stradă era o linişte plăcută.

Sizov încerca să-şi dea seama de impresiile zilei. Bilanţul era trist. Tot corpul îl durea ca după o bătaie sdravănă. In capul lui, greu de oboseală, vâjâia necontenit şi plictisitor un singur gând:

„De ce pentru ceilalţi nu e greu, pe când eu sunt istovit ca un cal slăbănog şi am mai rămas şi în urmă?".

— Plec... plec dela ei. Draci împieliţaţi!

— Cum merge? Pentru început eşti fiert rău! — auzi deodată la urechea lui vocea brigadierului.

Jenca tresări. Alături de Luzghin mergea o femeie purtând o pălărie modernă şi o jachetă scurtă, cu blană de iepure. Obrazul îi era ascuns în gulerul pufos.

— Mare scofală! Şi înainte eram tot aşa — răspunse Jenca.

Femeia râse. După râs o recunoscu pe meştera dela cârlige.

— Eroule! — îi zise ea.

Luzghin îi povestea ceva Nastei cu înflăcărare. Trecură repede înaintea lui Sizov şi o porniră prin grădiniţă. Pe zăpada albă neatinsă a cărării se vedea clar urmele celor două perechi de picioare: bărbăteşti şi femeieşti.

Jenca privi la aceste urme negre ce se adânceau în alee şi rânji: „Celebritatea cumpără copilaşilor portocale... Duceţi-vă dracului!... Auziţi? Chiar mâine plec. Voi vreţi medalii şi glorie. N'aveţi decât să vă rupeţi şi vinele din voi. Dar eu pentru ce să capăt hernie? Plec!"

Avea dorinţa să stea de vorbă cu cineva, să se sfătuiască. Trecu pe la Porotchi: ăsta o să-l înţeleagă. Dar prin ferestrele cunoscute, privea întunericul, şi Jenca se târî spre casă.

După frigul de-afară, aerul închis al odăii îl lovi în nas cu o putoare vâscoasă. Jenca privi cu desgust ciorapul ce se tăvălea pe masă, alături de cutia de conserve, patul nestrâns, cu perna murdară. Şi deodată porni hotărît spre fereastră şi izbi cercevelele. Fereastra se deschise.

Jenca respiră cu întreg pieptul, se întinse cu plăcere, scoase repede cismele şi căzu pe pat. Era plăcut să stai aşa, nemişcat, fără gânduri, simţind cum te doare fiecare muşchi, ca o strună prea întinsă.

— Evghenii! Evghenii! nu cumva ai deschis fereas-

tra?... Băiatul ăsta a înnebunit. Noi facem foc şi el lasă frigul să intre, se auzi vocea morocănoasă a gazdei. Cunoşti preţul lemnelor? Evghenii! Evghenii! N'auzi? Iar s'a îmbătat, alcoolic păcătos...

Dar chiriaşul n'auzea nimic. Dormea ca o piatră, sforăind şi dând din mâini, imitând şi'n somn mişcările din atelier. Se'ntuneca. Afară fulgi mari înmormântau noroiul toamnei şi zburând în odaie se topeau...

III.

Odată, întorcându-se dela lucru, obosit și furios, Jenca trecu pela magazinul „Gastronom" care se deschisese nu de mult în noua casă a uzinei, pe bulevardul Entuziaștilor.

De când lucra în noul atelier, Șizov n'a mai băut. Nu prea avea timp; însă nici cuvintele lui Luzghin nu-i ieșeau din cap. Dar astăzi, deodată îl cuprinse o dorință irezistibilă de a se îmbăta până la pierderea conștiinței, ca să uite măcar o seară de Luzghin, de brigadă, de nereușita lui, de toate...

„Dar mâine trebue să lucrez în primul schimb și după beție, ce mai lucru o să fie... se gândea nehotărît. Și o să se observe. „Sprâncenatei" n'o să-i trebuiască altceva; va înștiința toată uzina".

In vitrină ardea și scânteia o piramidă de sticle, luminate de culoarea purpurie a neonului. Lichidul din sticle părea des, cald. La baza piramidei lucea de grăsime un enorm jambon, alături de un somon roz, iar depe farfuriile ovale atârnau greu ciorchini de cârnați.

— Las' să vorbească! Puțin îmi pasă! — zise el tare și intră în magazin, uitându-se obraznic la o fată drăguță ce stătea la cassă într'o cușcă de sticlă.

— O jumătate și două sute de grame șuncă.

— Ia te uită, Jenca Sizov! — auzi o voce cunoscută de femeie.

— Unde?... Uite-l! Suflet pierdut!

La raionul cu articole de cofetărie, luând multe pachețele, stăteau soții Valea și Costea Cuznețov, cunoscuți de tineretul uzinei și porecliți „Ajaxii". Amândoi lucrau ca mecanici în atelierul electric de reparații, fiind veșnic nedespărțiți. Impreună învățau seara la școala secundară a comsomoliștilor și ședeau în aceeași bancă; amândoi cântau din mandolină în orchestra clubului și tot împreună mergeau la uzină, lăsând copilul la creșă.

De statură mijlocie, bine făcuți, cu obrajii rotunzi „Ajaxii" semănau și la exterior. Dar Costea avea părul roșu, întins ca o sârmă de aramă, spre deosebire da Valea care îl avea blond-cenușiu, cârlionțat și ușor ca fumul.

Zâmbind prietenos „Ajaxii" veniră spre Jenca.

— Unde ai dispărut? In ultimul timp nu mai ești de văzut nicăeri — întrebă Costea întinzându-i cotul, deoarece mâinile îi erau ocupate cu cumpărături.

— Ce bine că ne-am întâlnit. Nu-i așa Costea? Iosif Constantinovici al nostru împlinește azi doi ani. Băieții o să se adune la noi cu această ocazie. Vino și tu cu ghitara. Vom cânta și ne vom veseli — îl invită Valea.

Costea mergea după el spre tejghea și-l chestiona.

— Se zice că lucrezi acum cu Luzghin. Cum de ai nimerit la el? Lucrai doar în vechiul atelier!

— Cum am nimerit? Foarte simplu. M'au poftit. Insuși Luzghin a venit la mine acasă „Vrei, îmi zise, să lucrezi la mine, la cârlige? Am nevoie de un meșter bun". M'am gândit și m'am gândit... „Bine, zic — brigada pare-mi-se e bună! Primesc".

— Intr'adevăr chiar tovarășul Luzghin a venit? — întrebă neîncrezătoare Valea.

— Chiar Luzghin. Și ce e mă rog?...

Costea adunându-și pachetele ce-i căzuseră din mâini, îl descosea.

— Şi cum e? ia povesteşte-ne, cum e la voi? Toţi vorbesc numai de Luzghin şi Luzghin. Se scrie că voi daţi trei până la patru sute de procente peste normă, dar ce se ascunde în dosul acestor cifre, nu ştie nimeni. Jenca, ia-ţi ce ai de luat de aici şi să mergem; vom vorbi pe drum. Eşti de acord?

Sizov intimidat, învârtea în mâini bonurile dela cassă. Cuvintele soţilor erau pline de atâta respect faţă de Luzghin, de brigadă şi chiar şi faţă de el, Jenca, încât i se părea absolut imposibil să-şi bea, în faţa lor, nenorocita lui de jumătate. Privirea lui rătăcea prostită pe rafturile secţiei de băcănie; deodată, i se opri cu speranţă pe un borcan mare, umplut cu un lichid roşcat, cu o denumire curioasă: „Ketchup". Costa tot atât cât şi biata lui sticlă.

— Două sute de grame de şuncă şi un borcan de „Ketchup" — zise îndrăzneţ Jenca, întinzând bonurile.

— Ce-ai nevoie de Ketchup? Ce, găteşti acasă? — se interesă Valea.

— Îl mănânc dimineaţa. Pricepi? M'a sfătuit un prieten. E foarte gustos — minţea îndrăzneţ Jenca.

— Dar e un sos, un condiment.

— Ei şi ce! E foarte gustos şi hrănitor.

— Şi ce faci cu el, îl ungi pe pâine?

— Dar mai lăsaţi chestiunea cu sosul, copii!... Frumoasă discuţie aţi mai găsit. Povesteşte-ne despre brigadă. E adevărat că vă ajută chiar Apt? Vă trimite bare mai bune şi nu prea e sever la rebuturi, da? Eu cred că e o minciună — continua să-l descoasă Costea.

— Sigur că e minciună. Ce ajutor? Pe dracu! N'avem noi nevoie de Apt. Luzghin al nostru ştie mai mult decât orice inginer.

La petrecere, la „Ajaxii", refuză să se ducă şi văzând că sunt numai urechi, începu să povestească cu înflăcărare de noii săi tovarăşi, de lucrul lor, al cărui

secret el singur cu tot efortul depus nu putea să-l pătrundă. Din vorbele lui reeşea mereu că nici el, Sizov, nu e un simplu şurub în mecanismul brigăzii.

Dar despărţindu-se de „Ajaxii", se gândi cu amărăciune, că în loc de înflăcărare, mâine îl aşteaptă iarăşi înjositoarea ruşine a propriei sale neputinţe.

„Nu, mâine e ziua hotărîtoare! Voi lucra din răsputeri; dacă reuşesc, bine, de nu, — ajunge! La dracu!" şi furios, aruncă, făcându-i vânt, borcanul cu Ketchup. Dar nici a doua zi, nici în zilele următoare, nu se produse schimbarea dorită. Jenca se simţea mereu o povară pentru brigadă. Se întorcea dela schimb complect distrus şi-şi dădea mereu alt termen ca să ajungă brigada sau să plece din ea. Termenul trecea şi când se ivea un moment prielnic să-i vorbească lui Luzghin despre plecarea lui, nu se simţea în stare — era ceva care-l lega de renumita brigadă.

O întâmplare îi ajută să înţeleagă aceasta. Intr'o zi liberă, Sizov plecă în oraş la o reprezentaţie dată de un iluzionist. Ningea puternic. Autobuzele se mişcau greoi înaintând anevoie prin troene. In staţie era o coadă lungă şi Jenca se gândi la o înşelăciune ca să nu stea la rând. Se plimba aferat pe trotuar având aerul că aşteaptă pe cineva dar când se opri autobuzul şi coada se apropie, el sări primul apucându-se de mânere.

— Hei încotro! Şi voi, cei din faţă, cum îi permiteţi? Nu-l lăsaţi! Conductor, dă-l jos pe obraznicul acesta, striga lumea enervată de aşteptare.

— Nu-i e ruşine! — spunea o bătrânică micuţă şi cocoşată, căreia îi ajuta un ostaş sovietic să urce scara înaltă.

— Ce să-mi fie ruşine, eram aici.

— Cetăţene, nu te vârî că tot nu vei intra fără rând; zise ostaşul liniştit, dându-l la o parte. Jenca îl ghionti pe ostaş şi respirând greu se amestecă în masa de oa-

meni ce se înghesuia la intrare. Dar o mână puternică, îl aruncă spre coadă. Jenca privi cu ură obrazul rotund şi nasul cârn al ostaşului.

— Ce te înghesui? Vrei să capeţi una peste bot? Ia laba, strigă el, strângând pumnul. In aceiaşi clipă, alături de el, auzi o voce cunoscută:

— Şi mai zici că lucrezi cu Luzghin!... Ruşine, tovarăşe Sizov. Jenca se muie deodată; corpul i se acoperi de o sudoare lipicioasă. Alături stătea lucrătorul cu faţa ciupită de vărsat, de la presă. Ochii lui căprui, fără gene, îl priveau acuzători ba şi cu milă.

Jenca nu se mai duse în oraş. Toată seara stătu acasă cântând din ghitară cântece duioase; ofta şi se gândea; va povesti lucrătorul, lui Luzghin, întâmplarea, sau nu? Şi ce-o să iasă de-aici?

Dormi prost. Se duse la uzină cu inima grea. Dar lucrătorul, probabil, nu povestise nimic. Totuşi Jenca se uita bănuitor la feţele tovarăşilor şi asculta mereu dacă nu cumva vorbeau despre el. Nu putea să se concentreze. Şi ca în ciudă aburul venea fără întrerupere. După lucru, intră complect distrus, la garderobă.

— Sizov, tu nu eşti singur în brigadă. Trebue să lucrăm uniţi. Unul trage într'o parte — altul într'alta. Nici nu pot munci ca lumea — îi zise Nastea mergând alături de el.

După ton Jenca înţelese că ea vrea cu tot dinadinsul să-l ajute şi asta îi răni amorul propriu şi mai mult. O privi urât şi-i zise răguşit:

— O să mă descurc şi fără mucoşi... Arată-ţi învăţătura altora. Nastea îl privi curios, apoi sprâncenele negre şi dese se împreunară, ochii din albaştri deveniră aproape negri, iar nările tresăriră scurt şi Jenca fără să vrea îi ocoli privirea.

— Fără mucoşi? A, tu... Spuse ea încet, căutând în gând cuvântul care ar putea să-i exprime indigna-

rea. Jenca se făcu mic. Din falsa lui nerușinare nu mai rămase nimic. Acum, în fața tuturor lucrătorilor îl va numi trândav și nepriceput. Dar pe neașteptate se amestecă bătrânul mașinist Cuharov care auzise toată discuția.

— Du-te băiete. Trebue să-i spun două vorbe Nastasiei, zise el, împingându-l pe Sizov.

Jenca era mulțumit că s'a terminat ușor pentru el, dar în acelaș timp îl chinuia teama că Nastea se va înțelege cu bătrânul să-l dea afară din brigadă. Prefăcându-se că-și leagă șiretul de la gheată se opri lângă ușă să tragă cu urechea.

— Ce, vrei să mă fac dădaca acestui tâmpit? Slavă domnului, nu sunt nevasta lui, — auzi vocea iritată a Nastei.

— Negreșit — răspunse liniștit Cuharov — negreșit, Nastenca. Dacă am luat un om la noi răspundem cu capul pentru el; trebue să-l învățăm și să-l îndreptăm pe calea cea bună. Dar cum vrei altfel? Crezi că eu sunt de fier? Câte odată își face de cap în așa fel că-mi vine să-i dau o lecție de pomină, dar mă reținu din răsputeri. Trebue găsit momentul când omul s'a răcit și atunci faci cu el ce vrei. Cu toate că eu lucrez de copil în atelierele de foc, totuși, când e vorba de oameni, sunt pentru prelucrarea lor la rece. Asta-i!

Jenca abia isbuti să sară dela ușă. Nastea mergea îngândurată și nu-l observă, dar bătrânul îl zări și-i zise:

— Ai un caracter infect, băiete; cu un astfel de caracter nu poți trăi între oameni! Și nici oamenilor nu le vine prea ușor cu tine. Gândește-te bine la asta când vei avea timp.

Bătrânul, supărat, plecă atât de repede că Jenca nici nu apucă să se explice și poate pentru prima dată simți o rușine arzătoare.

„Caracter infect!" Se gândea el, întorcându-se încet spre casă. Cioara bătrână, a nimerit exact. Cu un astfel de caracter într'adevăr nu e uşor. Dacă n'am să mă stăpânesc, o să încep să mă dau la oameni. Dar cum să mă stăpânesc? E uşor de spus! Şi de unde am acest caracter?

Se întâmplă uneori, că în momentele de puternică tensiune nervoasă, să-ţi apară în minte frânturi din viaţă de mult uitate, chipuri cunoscute, dispărute de mult din memorie. In cei douăzeci şi unu de ani ai săi a văzut şi a trecut printr'atâtea, că altuia i-ar fi ajuns până la adânci bătrâneţi.

IV.

Din fragedа-i copilărie, memoria reţinuse numai crâmpeie. Iată o femeie, înaltă, bine făcută, brună. Are buzele moi şi calde iar ochii mari, negri. O vede clar în faţa oglinzii. Părul negru trosneşte când îl piaptănă. In sticla verzue, trăsăturile atât de cunoscute devin urâte, de nerecunoscut. Jenca se sperie. Ţipă, începe să plângă. Femeia îşi aranjează cocul, îl leagă cu o basma pestriţă decolorată şi îl ia pe Jenca în braţe. Il mângâie, îi aranjează cu pieptenele cârlionţii aspri. Bluza ei are un miros, cum nu-l mai are nimeni. După acest miros Jenca recunoaşte, fără greş, perna pe care doarme mama, ştergarul cu care se şterge, basmaua cu care se leagă plecând la câmp.

Figura tatălui e complect ştearsă de timp. Işi aduce aminte numai de o voce veselă bărbătească şi de mustăţile aspre mirosind a mahorcă. Apoi îi apar în faţa ochilor un drum, un cal mort, căruţa încărcată cu catrafuse; mama stă pe o piatră cu maşina de cusut pe genunchi şi priveşte indiferent în faţa ei. Arşiţă, praf. Carele scârţâie. Nisipul scârţâie în dinţi.

Nu ştie ce s'a făcut cu tatăl lui, nici dacă mama a murit sau a pierdut-o în şuvoiul de oameni ce se mişca din regiunile înfometate ale Volgăi în 1921. Nu mai ţine minte cum a fugit de foamete şi împreună cu alţi copii a ajuns printre veselii ostaşi roşii. Numai evenimentele de mai târziu, i se păstrează clar în minte.

Dela Comisia pentru ajutorarea înfometaţilor *), Jenca Sizov şi un alt băieţel de vreo 7 ani, Senca Cozlov, au fost luaţi de un bogat cazac din Urali. Îşi aduce bine aminte casa încăpătoare construită din bârne de o grosime de neînchipuit. Un colţ plin de icoane de argint, mirosul înăbuşitor de pâine coaptă şi ierburi medicinale. In sat, stăpânul era bine văzut. La adunări, era pentru puterea sovietică. In casa lui, în faţa icoanelor, atârnau portretele lui Lenin şi Calinin. La câmp cultiva o varză specială, pregătind mostre pentru expoziţia de agricultură şi gospodărie sătească. Dar Jenca şi Senca bănuiau că stăpânul se preface. Cei doi copii aveau în grija lor caii. Oh, aceşti cai sătui ai stăpânului! Din cauza lor, până în ziua de azi, Jenca simte o ostilitate inconştientă faţă de cai. Stăpânul, pe care revoluţia l-a lipsit de multe hectare de pământ, argaţi şi de titlul de şef al cazacilor, iubea cu o dragoste bolnavă patru cai, ce-i mai rămăseseră din fostele lui bogăţii. Pentru cea mai mică greşeală, pe spatele slăbuţ al băieţilor se plimba o cravaşă sdravănă. Ascunşi în fân, ascultând răsuflarea regulată a cailor, Jenca nu odată, se gândea:

— Ştii ceva, mă Capră: hai să încălecăm uşurel pe cai şi să fugim de-aici. Vrei?

— Unde să fugi?

— Chiar la Moscova, la Lenin. Se spune că are o inimă de aur; pentru noi orfanii ar face neapărat ceva. Ne-ar trimite poate în Armata Roşie.

— Dar dela diavolul nostru poţi pleca? Ne prinde dela primul kilometru. Ne ucide şi nici cruce nu-şi face — răspundea socotitul Senca şi oftând, începea

*) Comisiile pentru ajutorarea înfometaţilor au fost înfiinţate la Moscova şi în diferite regiuni în 1921, cu ocazia foametei care a bântuit într'un şir întreg de regiuni din Rusia sovietică. Au funcţionat până în 1922.

să fluere o melodie atât de tristă, că Jenca aducându-şi aminte de mama, începea să plângă. Senca era meşter neîntrecut la fluerat.

Curând de tot, băieţii s'au convins că stăpânul nu este acel bătrân bun la suflet şi prieten al Puterii Sovietice, cum voia să pară. Odată, făcând curăţenie în curte, Senca dădu de ceva învelit în pânză, îngropat în pământ. Noaptea băieţii au desgropat: era o mitralieră, bine unsă cu o unsoare lipicioasă. Au îngropat-o repede şi au bătătorit pământul deasupra.

Seara, stând lângă râu, prietenii făceau planuri cum să-l demaşte pe stăpân. Să fugă până la Comitetul Executiv al Volostei şi să povestească? Dar acolo stăpânul avea prieteni. Fiica lui era măritată cu secretarul Comitetului Executiv şi însuşi preşedintele venea din când în când pela el, să stea de vorbă despre chestiuni agricole. Să plece până în judeţ? Cine ştie, poate că stăpânul are şi acolo prieteni? Şi cum să ajungi acolo?... Să scrie o scrisoare lui Lenin? Cu siguranţă că el n'ar trece cu vederea această afacere. El e ocupat — dar ar trimite oameni. Insă nici Jenca, nici Senca nu ştiau carte. Nici Osip, căruia ar fi putut să-i încredinţeze chestiunea, nu ştia.

Dar deslegarea a venit singură şi pe neaşteptate. Odată, pe când Senca îi dădea ovăz lui Cerchez, calul îl muşcă puternic de gât. Incepu să urle de frică şi durere. Jenca apucă o ţesală şi lovi calul în bot. Pe buza păroasă şi moale apăru o gaură mică.

Seara stăpânul ameninţător întrebă:

— Cine a lovit calul, nemernicilor?

Băieţii tăceau. Se apropie de Senca:

— Tu?

Văzând cum se strânge pumnul enorm, păros, al stăpânului şi cum tremură Senca, Jenca ieşi deodată înainte şi strigă răguşit.

— Eu...

O teribilă lovitură a pumnului de piatră îl aruncă într'un colţ al curţii. Nici nu mai simţea cum stăpânul îi frământa coastele cu cismele potcovite şi nici nu văzu cum fugea urlând Senca. Se trezi noaptea, simţind o durere cruntă la fiecare mişcare şi văzu deasupra stelele mari de Octombrie şi obrazul plâns, plin de vânătăi al prietenului. Senca îi povesti că de n'ar fi fost moş Osip şi vecinii, Jenca n'ar mai fi văzut lumina zilei.

Noaptea, băieţii au desgropat mitraliera, i-au scos pânza şi au pus-o în vederea tuturor pe pragul stăpânului. Pe urmă vârând în buzunare bucăţile de pâine, pe care Senca, prevăzător, le pregătise, au pornit-o spre râu. Dar de la jumătatea drumului Jenca se 'ntoarse. Intră în curte; ochii răi ai lui Cerchez străluceau. Jenca se uită cu ură la favoritul stăpânului.

— Iţi arăt eu! — zise el.

Luă încetişor coasa, se apropie în vârful degetelor de cal şi-l lovi cu tăişul peste picioarele dinapoi. Cerchez gemu şi se rostogoli pe o parte, iar Jenca o apucă spre râu.

Băieţii au deslegat din tufiş barca stăpânului şi până în zori au plutit în jos pe cursul apei; şi când soarele răsări deasupra câmpiilor pustii se opriră, pornind-o la drum, pe celălalt mal.

Incotro ducea drumul — nu ştiau. La început se hrăneau cerşind. Dar căpătau greu câte ceva. Atunci Senca propuse să-şi câştige pâinea. El fluiera cu măestrie orice melodie şi-l învăţă pe Jenca să-l acompanieze din linguri. Cântecele vechi şi triste din Urali mişcau inimile femeilor cazace. Copiii erau chemaţi la masă şi câteodată la dormit. In curând Senca luă dela un vagabond un fluer de lut în schimbul unei bucăţi de slănină şi afacerile lor au început să meargă bine de tot.

Dorința de hoinăreală se desvoltă aproape întotdeauna la copiii care rămân fără supraveghere și asta îi făcu să plece din Urali. Așa au hoinărit un an întreg până toamna târziu, când vântul de ghiață gonea pe pământul împietrit frunzele de stejar. Atunci, într'un sat, îi luă la el un fierar bețiv. Le aruncă băieților o grămadă de „lămâi" *), se așeză pe nicovală și ceru să i se cânte ceva, să-l prindă la inimă. Asculta, cu capul în pumnul murdar și păros; iar pe fața lui de bețiv curgeau lacrămi. Copiii au rămas în fierărie până seara. Priveau uneltele, întrebându-l pe fierar despre toate și mâncau cu lăcomie cartofii copți în vatră și bine sărați.

— Măi călătorilor, iarna și ursul se ascunde în bârlog și blana lui nu se poate compara cu a voastră; le spuse seara fierarul trezit din beție. Rămâneți la mine. Palate de aur nu vă promit, dar sătui, va da Dumnezeu să fim; și veți învăța o meserie. Vouă o să vă fie mai bine, iar mie mai plăcut.

Fierăria era mică, aplecată, pitită în pământ. Era așezată sub un mesteacăn stufos, lăsând pereții afumați și acoperișul plin de mușchi verde în bătaia celor patru vânturi. Și stăpânul ei era tot atât de mic, afumat și singur.

Copiilor le plăcu și au rămas.

Primele viscole au învăluit fierăria până peste acoperiș. Când Jenca își aducea mai târziu aminte de această iarnă i se părea că au trăit într'un bârlog plăcut și călduros, acoperit de zăpadă. Copiii se simțeau legați de fierar. Îl îndrăgiseră pentru firea lui veselă și dragostea pentru meserie. Fiecare sculă purta la el un nume: ciocanul, tată; nicovala, mamă;

*) Așa se numeau ironic hârtiile de milioane, complect devalorizate de inflație, după războiul din 1914—1918.

însfârşit tot inventarul avea denumiri; chiar şi mătura neagră ce stătea în colţ se numea ureadnic *).

Fierarul lucra voios: cânta, vorbea şi chiar câteodată înjura metalul pe care-l făurea.

— Acum te îndoim — spunea el, punând cu cleştele pe nicovală o bucată de fier înroşit. Nu te supăra, vino mai spre dreapta... aşa, aşa, foarte bine...

Când lucrul nu mergea se înfuria şi înjura bucata de fier:

— Drace încăpăţânat, nu vrei să asculţi cu binele? Lasă! Jenca, ia dă-l încoace pe „tata", să-i spună câteva vorbe. Pe el o să-l asculţi, te voi îndoi...

Fierarul era meşter cunoscut în tot judeţul. De lucru avea până peste cap. Dar nu lua ce era mai bine plătit, ci numai ce era mai complicat şi mai interesant.

— Nu am două stomacuri; mi-o fi deajuns. Se zice că şi un cal se prosteşte de prea mult ovăz. Aşa refuza el o comandă bine plătită.

In schimb primea cu plăcere să facă unele părţi la o vânturătoare şi treerătoare. Şi a fost nespus de mândru când i s'a adus dela Comitetul Executiv al judeţului să repare o piesă la unicul automobil în tot judeţul.

A lucrat toată noaptea împreună cu băieţii, la reparaţie, aranjând încet şi cu respect părţile drese.

— Mulţi bani pentru om, e ca mucegaiul pentru copac — învăţa el pe copii, când se aşezau la masă în fierărie. Eu am un frate morar, Steopca; ăsta n'are în cap decât un singur gând, cum să jupoaie oamenii de bani. Ce să facă cu banii, nici el singur nu ştie. Un adevărat om este numai acela care are ştiinţă şi pricepere. El stă mai presus decât ţarul şi decât Dumnezeu.

*) Un grad inferior din poliţia ţaristă dela sate.

Învăţa pe băieţi să-şi iubească meseria. Senca sufla cu foalele în vatră; iar Jenca, ce se arăta mai priceput, urmărea încălzirea fierului, aruncând în vatră cărbuni, iar când era un lucru mic şi migălos îi dădea fierarului sculele. Uneori, ca o favoare, fierarul îl lăsa pe băiat să bată împreună cu el, cu ciocanul cel mic. Odată, făcând curăţenie în fierărie, a pus uneltele pe vatra stinsă, dar peste noapte cărbunii s'au încins şi au ars mânerele de lemn ale ciocanelor. Obrazul pătat al fierarului s'a înroşit; sprâncenele ce păreau mâncate de molii s'au încruntat şi-l lovi puternic pe Jenca peste obraz cu şorţul de piele. Băiatul se înăbuşi sub insultă şi fugi în stradă. Viscolul gonea spre fierărie nori de zăpadă. Vântul plângea printre ramurile goale ale mesteacănului. Jenca se aşează pe o piatră şi pentru prima oară începu să plângă dureros şi încet. Inainte, bătaia îl făcea furios şi îndârjit. Acum l-a lovit un om pe care el îl iubea, care ştia să vorbească atât de duios fierului şi din cauza aceasta inima lui Jenca era plină de amărăciune.

Se auzi scârţâind uşa fierăriei. Dela spate cineva îl acoperi cu o blană mare pe Jenca. Incepu să urle puternic cu sughiţuri.

— Ei ajunge, ajunge — zicea fierarul. Lacrima e apă sărată. Păcat de sare! Te-ai ofensat? Dar supărăcios mai eşti, frate! Semeni cu un arici, cum îl atingi, se sburleşte. Haide, plângi! Fierarul se aşezase alături şi fuma. Iarăşi scârţâi uşa. De data aceasta era Senca.

— Uite, prietenul tău... plânge drăcuşorul.

— Sigur că trebue să plângi când îţi arde cineva, aşa, peste mutră; numai că pentru bătaie poţi să nimereşti la poliţie.

— Aşi, la poliţie; un mucos să'nveţe pe un bătrân! Pe mine fierarul mă bătea în fiecare zi, cu ce avea la îndemână. Ei şi? M'am făcut mai deştept... — spunea

bătrânul intimidat. Voi credeţi că-mi pare rău de mânere! Ducă-se dracului toate mânerele; mă doare că nu ştiţi cum să respectaţi munca. Nu mai mugi, că doar nu eşti vacă!

In Martie fierarul se 'mbolnăvi şi rămase în pat. Băieţii au aprins focul şi luând o bucată de oţel s'au apucat să meşterească o mică seceră. Au lucrat două zile, au ars toţi cărbunii, au stricat toate bucăţile de oţel ce erau păstrate de fierar pentru lucrări „fine", dar au făcut o seceră minunată; au ascuţit-o şi i-au făcut un mâner. Când s'a întors fierarul, Senca şi cu Jenca au privit spre sacul gol de cărbuni şi prudent s'au îndreptat spre uşă. Fierarul luă în mâini secera, o învârti, o răsuci şi pe urmă zâmbi larg, arătându-şi un şir de dinţi, mari, puternici şi galbeni.

— Bravo! O să fiţi meşteri buni.

Cât despre oţel şi cărbuni nici nu pomeni. Asta a fost iarna cea mai frumoasă şi mai scurtă din viaţa lui Jenca. A trecut pe nesimţite; şi când bătrânul mesteacăn de lângă fierărie se încărca de cuiburile ciorilor se întâmplă o nenorocire. Intorcându-se beat din sat fierarul căzu într'un ochi neîngheţat al râului şi fu prins de vârtej. Peste cinci zile se găsi cadavrul umflat, lângă moară.

In vechiul cimitir al satului, pe pământul încă ud de zăpadă se ridica o moviliţă galbenă. Numai doi copii lipsiţi de adăpost, îşi ştergeau lacrimile.

A doua zi veni fratele fierarului, un moş voinic şi sluţit de lupus, cercetă toată fierăria şi lovind cu ciocanul întrebă pe băieţi:

— Aţi furat mult fier?

— Nu judeca după tine — răspunse sever Senca.

Crescuse în această iarnă şi părea mai înţelept Morarul nu răspunse nimic, continua să privească în tăcere puţina avere şi părea că socoteşte ceva. Deodată privirea i se opri asupra secerei făcută de copii.

O luă în mâini şi începu s'o răsucească. Copiii priveau cu durere şi frică cum se prăpădea, între degetele lui groase şi păroase, rodul muncii lor. Jenca nu mai putu suferi şi ţipă:

— Dă-o încoace!

Din toată înălţimea lui, morarul privea uimit la băiatul emoţionat.

— Iţi dau eu ţie acuşi că ai să uiţi cum te cheamă. Ai simţit vreodată ăsta? Şi apropie de faţa lui Jenca pumnul lui sdravăn.

— Dă-mi-o — şi deodată Jenca prinse mâna groasă şi'nfipse dinţii în ea, până când secera stricată căzu jos. Morarul se fâstâci.

— Ah... sămânţă a lui Cain, spuse morarul şi cu pumnii strânşi se repezi spre Jenca. Dar acesta punând mâna pe un ciocan mic se retrase în fundul fierăriei. Tremura ca varga şi cu buzele albe şoptea: „Nu te apropia, pentru Dumnezeu, nu te apropia diavole, că te omor!"

Morarului i se făcu frică. Deschise uşa blestemând, aruncă sacul cu bulendrele copiilor şi încuiă fierăria cu un lacăt nou.

Şi iarăşi au început să se perinde prin faţa ochilor copiilor: drumuri, sate, gări şi oraşe.

Băieţii au învăţat să înjure, să se poarte cu bănuială şi dispreţ faţă de oameni; cunoscură gustul rachiului, învăţară tehnica hoţiei de buzunare şi de tren. Intr'un cuvânt au devenit cu încetul acei mici vagabonzi rupţi şi păduchioşi, ce mişunau atunci atât de mult prin ţară. Viaţa de pungaşi punea stăpânire pe băieţi tot mai mult. Senca timid şi fricos, nu prea se potrivea cu această mică lume hrăpăreaţă şi narazită. Foarte rar, numai în caz de aprigă nevoie, se'ncumeta la furt şi trăia mai mult din dărnicia „protectorului" său, Jenca. Acesta îşi cuceri în curând autoritate printre derbedeii desculţi şi disperaţi. Era în-

drăsneț, nu se pierdea niciodată și nu ierta ofensele. Câteodată avea accese de furie oarbă. Dacă în aceste clipe avea la îndemână un cuțit, un lemn sau o piatră, o arunca în adversar fără să stea mult pe gânduri.

Dar oriunde-i arunca și oricum îi frământa viața pe acești copii fără adăpost, ei nu-l puteau uita pe fierar. In vocabularul lui Jenca înjurătura preferată era vorba bătrânului fierar: „drace".

Au hoinărit astfel până la vârsta de 11 ani. Odată, într'o noapte, îi trezi flueratul strident al poliției și luminile lămpilor de buzunar. Razia i-a prins într'o uzină dela marginea unui oraș mare de pe Volga, unde micii vagabonzi se adăposteau în nopțile de iarnă, încălzindu-se pe lângă sobe. Senca cel timid se dădu imediat pe mâna unei fete cu ochelari. Jenca fugi. Dar rămas fără prieten și auzind dela un vagabond despre atelierele din coloniile de muncă se prezentă singur la secția de instrucțiuni publice și ceru să fie trimis la ateliere.

Pe Senca l-a pierdut. Casa de copii, unde a fost trimis, era o instituție jalnică, istovită de nenumărate schimbări de personal și conducători. In loc de atelierele pe care le visa Jenca, era în curte un șopron poreclit „Batum". Aici se ascundeau băieții ca să fumeze.

Atât conducătorii care-și făceau orele de lucru ca o grea corvoadă, cât și lipsa de ocupație a elevilor, erau cu desăvârșire străine firii atât de energice a lui Jenca. Nu era vorbăreț, stătea mereu singur și băieții la rândul lor se fereau de acest băiețandru posomorît, aspru, al cărui renume nu se știa pe ce căi, ajunsese până la ei. Numai la școală, se simțea bine Jenca. Se pasiona pentru citit. In doi ani citi toate cărțile din biblioteca școlii. Cânta cu plăcere. O profesoară bătrână îl învăța notele și-i arăta claviatura pianului. Aici, lângă vechiul și îngălbenitul instrument, Jenca își petrecea recreațiile. In zilele de sărbătoare, când se adu-

nau părinții sfioși, Jenca, mândru, cânta marșuri și băieții făceau gimnastică. Dar și în clasă era ursuz; privea colegii ironic, nu cerea niciodată nimănui ajutor, dar nici el nu ajuta pe nimeni.

Jenca avea 14 ani, când în viața lui interveni un eveniment care era să-l alunge iar pe drumul de odinioară. La colonia de copii fusese trimis un nou director; era gârbov, slăbănog, cu o față de știucă și un nas turtit. Trăgea puțin piciorul drept și purta părul lung, iar gulerul dela haină era întotdeauna plin de mătreață. Era în veșnică mișcare și chiar din prima zi, băieții îl porecliseră „Cârcel". Noul director trecea dimineața prin dormitoare, iar restul zilei ședea la el în odae și fuma țigări împuțite. Odată, noaptea, Jenca, care avea un somn foarte ușor, îl auzi pe „Cârcel" șchiopătând pe coridor între dormitoare.

— Nu doarme diavolul șchiop; se vede că nu-i dau pace purecii, se gândi el.

Dimineața se descoperi că lipsesc 11 perechi de ghete noi, împărțite în ajun băieților. Se produse învălmășeală.

Inainte de prânz băieții au fost aranjați pe două rânduri. Șchiopătând, apăru „Cârcel" și începu să sbiere:

— Hoților! Bandiților! Spuneți, cine a furat încălțămintea? Eu nu sunt ca vechiul director. Am să vă arăt eu să mai furați!

Jenca urmărea repeziciunea cu care umbla „Cârcel" Nu putea fi nicio greșeală. Pașii de astă noapte erau ai lui. Cuprins de o hotărîre desnădăjduită, spuse clar, aproape strigând:

— Dumneata ai umblat noaptea pe coridoare, te-am auzit!

„Cârcel" se aruncă asupra lui.

— Mă! Te simți cu musca pe căciulă? Sizov Evghenii, trecutul tău mi-e foarte bine cunoscut. Numai unul

ca tine a putut să-şi jefuiască tovarăşii. Taci, taci, ticălosule!

Directorul sbiera necontenit, stropii de salivă sburau printre dinţii putrezi.

— Dă-te la o parte, nu stropi — căuta să-l ocolească Jenca.

— Marş după mine — comandă „Cârcel".

Băieţii au rămas înmărmuriţi când văzură ce supus îl urmează Jenca pe director. „Cârcel" îl duse în odaia lui. O putoare amăruie de tutun, amestecată cu naftalină şi iod, umplea încăperea. Fu chemată una din educatoare: liniştita şi timida Nina Ivanovna, care se temea mai presus de toate să nu fie dată afară şi portarul moş Fedea.

— Dacă nu vrei să recunoşti cu binele, te vom sili noi; îl ameninţa „Cârcel", mişcându-se necontenit prin odaie.

— Lasă-mă...

Jenca privea desnădăjduit prin odaia plină de boarfe. Deodată privirea lui se opri: observase într'un colţ un geamantan mare; nu era bine închis şi din el atârnau şireturi negre de ghete.

— Nu vrei să recunoşti? Atunci te vom expedia la miliţie. Mai bine recunoaşte — şi nu va afla nimeni; insista directorul privind spre martori şi ţinându-l puternic pe ucenic de umăr.

— Dă-mi drumul, „Cârcel!" ţipă cu ură Jenca. Se smuci şi strecurându-se cu îndemânare printre picioarele groase ale portarului, fugi în stradă.

Primul lui gând a fost să fugă la gară şi să plece, dar îşi dădu seama că atunci „Cârcel" o să dea vina pe el...

Jenca se întoarse de pe peron şi se îndreptă spre împuternicitul O.G.P.U.-lui *) care fusese înştiinţat des-

*) Poliţia specială, având însărcinarea să descopere mişcările contrarevoluţiei pe plan politic şi economic.

pre furtul ghetelor dela casa de copii şi de fuga elevului. Un om palid, obosit, cu tâmplele cărunte, ascultă răbdător povestea înflăcărată a lui Jenca, puse câteva întrebări, îi dădu ceai şi-i opri deocamdată la el.

Peste noapte s'a făcut percheziţie la director, şi s'au găsit ghetele. „Cârcel" a fost osândit, iar renumele de şef al lui Jenca crescu şi mai mult.

In locul lui „Cârcel" a fost trimisă o nouă directoare cu numele curios de — Ghi.

Bătrânica micuţă, curăţică, cu un obraz îngust şi părul scurt, cu desăvârşire alb, se ivi în casa de copii pe nesimţite. Toată ziua umbla prin dormitoare şi odăi; întreba cine şi în ce clasă învaţă, se uita prin bucătării, în cămări şi la closete. Copiii au crezut că e doctor din Comisia sanitară. Seara, bătrânica intră în odaia băieţilor mai mari, odaia supranumită „Hiva". Privi atent la băieţi şi vru să se aşeze pe un scaun, dar observă pe el un scuipat.

— Cucuvea — zise Jenca tare.

Băieţii priveau cu rea-voinţă la noua venită.

Bătrânica îl privi pe Jenca cu ochii săi miopi care într'adevăr semănau cu ochii de cucuvea si zise încet dar răspicat:

— Cucuveaua vede prost ziua şi foarte bine noaptea, însă ochii mei văd şi ziua şi noaptea prost. Şi adăogă pe un ton prietenos: eu sunt mioapă, dar văd ce murdar şi urît e la voi, pe când tu ai ochii atât de ageri şi nu vezi murdăria din jurul tău, pentrucă eşti neglijent. Eşti băiat frumos şi urechile-ţi sunt pline de murdărie. Şi asta ce este? Şi cu o mişcare plină de duioşie maternă îi încheiă lui Jenca nasturii dela cămaşă. Apoi se adresă către băieţii rămaşi deodată tăcuţi şi îngânduraţi:

— Ziare citiţi?

— Citim — minţi cineva înveselit.

— Dece minţi, nu citim nimic.

— Ce să facem cu ele? — întrebară mai multe voci din „Hiva".

— Atunci nu ştiţi nimic. Oare nici unul dintre voi n'a auzit de catastrofa de deasupra Polului, a dirijabilului „Italia?" Tu, cel cu ochii negri, Sizov, mi se pare, nu ştii?

— Nu, răspunse ursuz Jenca.

— Povestiţi-ne să ştim şi noi.

Bătrânica începu să povestească şi obrazul ei ofilit se îmbujoră.

Pe băieţi îi interesă foarte mult tragica soartă a încrezutului Italian care n'a ţinut seamă de sfaturile celui mai experimentat dintre exploratorii Polului. Riscând viaţa însoţitorilor săi, suferise cea mai cruntă catastrofă, dispărând cu toţii undeva în spaţiul necunoscut.

Cineva şterse scaunul cu mâneca şi o rugă pe Ghi să şadă. Ea le vorbi despre neputinţa altor state de a ajuta pe nenorociţii dispăruţi şi cum numai ţara sovietică trimise vasele ei, avioanele, piloţii şi marinarii ei, ca să salveze cetăţenii unei ţări străine.

In dormitorul murdar, pentru prima oară dela existenţa lui, era o linişte încordată; se auzea cum trosneşte fitilul lămpii cu gaz. Coloboc, un băiat greoi şi leneş, ce-şi petrecea ziua toată cu amintiri plăcute dela masa de prânz şi visând masa de seară, aranjă încetişor fitilul şi veni în vârful picioarelor până la cercul de ascultători.

Intrerupând povestirea în momentul cel mai dramatic, bătrânica se ridică.

— Am stat mult de vorbă şi mai trebue să văd de masa de seară. Mâine vă voi abona la ziare. O să urmăriţi voi singuri sborurile lui Ciuhnovschi şi Babuşchin.

— Dar mai veniţi pela noi?

— Să ne mai povestiţi ceva.

— Ah ce babornițăl
— Tacă-ți gura! Iți dau eu babornițăl
„Hiva" entuziasmată făcea tărăboi. Bătrânica zâmbi și ridică mâna uscată:
— Ascultați copii, mâine să faceți curățenie. Cum nu vă e greață să dormiți aici? Dacă cineva ar numi odaia voastră coteț de porci, s'ar indigna porcii.
In dimineața următoare băieții au trimis la gară, la sosirea trenului poștal, pe cel mai iute dintre ei, să cumpere ziarul. Pe urmă, cineva propuse să se atârne în perete harta Arcticei și cu steguțe să se marcheze mișcările vaselor și avioanelor. Pentru aceasta să fie însărcinat special un băiat. Apoi au fost aleși alți băieți de servici: la bucătărie, pe coridoare și dormitoare. Luă acum naștere un comitet de redacție. Incepu să apară un ziar de perete.
Schimbarea părea că se face din inițiativa băieților. Ghi rămânea tot timpul în umbră, observând elevii cu ochii ei miopi, inteligenți și blânzi.
Chiar și pe tăcutul și neîncrezătorul Jenca îl scoase din toropeală; îl numi conducătorul grupului muzical și ea singură îl învăță să cânte din ghitară. Jenca nu se împrietenea cu tovarășii săi, dar se ataşă puternic de directoare și când ea se îmbolnăvi, sta tot timpul liber lângă ușa ei și dispărea repede când se ivea cineva pe coridor.
Mai luminoasă decât toate îi părea lui Jenca ziua în care băieții și fetele mai în vârstă, înainte de a părăsi casa de copii, își alegeau profesia.
Pentru această solemnitate, Ghi invitase pe vechii lucrători ai uzinei de construit vagoane. Au venit cu autobuzul uzinei, cărunți, corecți și gravi. Au vizitat casa de copii, intimidați de rolul lor neobișnuit. Nici copiii nu erau în apele lor. Chiar și cei mai obraznici erau tăcuți. Priveau la musafirii neobișnuiți, la hainele lor cu poale lungi, la cravatele demodate pe care ni-

meni nu le mai purta demult. Mai ales unul atrăgea atenţia copiilor: un bătrân gras, complect chel, cu mustăţi cărunte. De sub haină se vedea lanţul greu de argint, dela ceas, ce se'ntindea peste toată burta. Mergea alături de Ghi, interesându-se de viaţa din casa de copii. Apoi, musafirii şi gazdele s'au aşezat în jurul unor mese lungi pe care fumega, în ceşti de aluminiu, ceaiul fierbinte, iar de pe farfuriile ovale venea un miros plăcut din grămezile de minciunele. Invitaţii îşi descheiară hainele de sărbătoare sorbind ceaiul, povesteau despre uzină, despre diferite secţii, maşini, aparate şi despre profesorii lor. „Iată-i pe meşterii cei dibaci" — se gândea Jenca, ascultând discuţiile.

— Ei acum, copii, ştiţi ce specialităţi sunt în uzină. Patria vă ajută să vă alegeţi care vă place. Şi pe urmă dacă vreţi puteţi ajunge şi la studii superioare, să deveniţi ingineri. Totul este pentru voi. Numai să aveţi dorinţă, pricepere şi perseverenţă, le spuse directoarea.

Pentru această solemnitate era îmbrăcată într'o rochie de mătase cu un guler mare alb la gât. Astfel gătită părea gravă şi supărată.

— Hai să spunem musafirilor noştri ce profesie ar vrea să înveţe fiecare din voi, la şcoala uzinei.

Băieţii se uitau unul la altul şi tăceau. Multe lucruri interesante au povestit strungarii, lăcătuşii, mecanicii şi fierarii. Trebuiau deci să se gândească serios, înainte de a se hotărî. Numai Jenca Sizov răspunse imediat şi foarte ferm:

— Vreau să fiu fierar.

— Bravo băiete, — strigă bătrânul cu lanţul mare şi-i întinse mâna peste masă: Stepan Zotov, fost fierar. Să fim prieteni, viitorule fierar!

Acest Stepan Nicolaevici Zotov, unul dintre cei mai bătrâni meşteri ai uzinei, a fost pentru Jenca în cei trei ani de ucenicie cel mai apropiat om. Era pensio-

nar şi lucra la şcoala de ucenici a uzinei, ca instructor.

Toată viaţa va ţine minte Jenca ziua în care pentru prima oară Stepan Nicolaevici şi-a dus ucenicii în atelierul de fierărie al uzinei. Această excursie l-a buimăcit pe impresionabilul Jenca. Cât de puţin semăna acest atelier cu mica şi afumata fierărie sătească! Privea cu admiraţie cuptoarele unde flacăra albă, orbitoare, roşea barele de fier; presele care printr'o singură apăsare scoteau din plăci groase de fier, piese grele de maşini; urmărea lucrul de precizie şi iute al automatelor şi ciocanelor cu aburi, ale căror lovituri făceau să se cutremure pământul.

— Ei, vă place? Fiţi mai silitori, mucoşilor — zise mulţumit Stepan Nicolaevici.

Jenca studia cu înflăcărare meseria. Era extrem de atent la lecţiile inginerului Apt, asupra prelucrării metalelor, dar şi mai cu râvnă lucra în laboratorul şcolii practica fierăriei, de sub conducerea lui Stepan Nicolaevici. Aici îşi prăpădea seri de-a-rândul, ajutându-i instructorului şi ascultând povestirile lui bătrâneşti, toate despre uzină. Când ajunse în ultima clasă, Stepan Nicolaevici îi încredinţa câteodată pe cei mai mici. Dar Jenca nu era bun pedagog. Nerăbdător, nervos, îşi bătea joc de fiecare greşală şi avea expresii atât de răutăcioase încât elevul începea să plângă.

Elevii au trecut la uzină. Jenca a căpătat uşor calificarea. Peste un an căpătă carnetul de udarnic şi lucra ca meşter de categoria a şasea, pe când colegii lui de clasă erau abia de categoria a treia sau a patra. Şi ca udarnic era respectat. Ziarele locale scriau despre el.

Dar cu cât avansa în meserie cu atât interesul lui scădea şi începu să simtă o mare atracţie pentru muzică. Fierăria a rămas pe al doilea plan. Jenca avea reale aptitudini muzicale. Deveni unul dintre cei mai

populari executanţi la concertele dela club, căpătă premii şi luă parte la olimpiada muzicală din U. R. S. S. A fost menţionat în ziare şi un cronicar mai înflăcărat îl numi „Paganini al ghitarei".

Directorul clubului, Constantin Pavlovici Poroţchi, cu care Jenca era în relaţii prieteneşti, lăuda sgomotos succesele lui Jenca şi spunea că este născut pentru scenă şi nu pentru prozaica meserie de fierar.

Când a început să se vorbească despre recordul lui Alexei Stahanov, iar la uzină Ilie Luzghin, răspunzând minerului din Donbas, dădu trei norme, executând patruzeci şi cinci de osii, gândurile lui Jenca erau departe de uzină. Lucra neglijent şi nu odată cel care verifica însemnând cu cruciuliţe piesele de maşini stricate de Jenca, dădea din cap, neputând înţelege ce s'a întâmplat cu tânărul şi capabilul lucrător.

Fierarii au încercat să-l îndrepte, şi cu binele şi cu răul; caricaturistul atelierului îl înfăţişa în gazetele de perete stând pe un maldăr de piese de maşini stricate şi îmbrăţişând ghitara; iar dedesubt scrisese usturător două rânduri dintr'o veche romanţă:

„De ce nenoroceşti
Pe cel ce e nebun după tine..."

Organizatorul de partid şi al comsomolului a încercat să-i vorbească, dar fără rezultat. Jenca devenea tot mai încrezut şi lucra tot mai neglijent. I se părea într'adevăr că e o „stea" în ascendenţă. Pe cei din jurul său îi privea de sus. Dar în mediul muncitoresc aşa ceva nu se tolerează. Rămase singur, găsind sprijin numai în Poroţchi. Acesta îl sfătui să nu dea atenţie nici gazetelor nici sfătuitorilor. „Vocaţiunea ta e muzica..."

Acum Jenca îşi muşca buzele, amintindu-şi de aceste discuţii. I se părea o rătăcire ruşinoasă.

„Stea... Paganini! Ei, drace! Mi s'a suit la cap Paganini; tâmpit mai sunt şi nici nu ştiu măcar cine a fost Paganini"... se gândea supărat Jenca şi lovi din toată puterea, cu mâna într'un plop pe lângă care trecea. Incepu să-l doară mâna şi asta îl readuse la realitate.

„Trebue să fac ceva cu caracterul meu. Dar ce să fac? Cum am devenit aşa? Dar ducă-se la dracu toate — de-aş ajunge mai repede acasă, să mă culc".

V.

Jenca nu izbuti să se culce mai devreme. In odaie îl aştepta un musafir. Stătea întins pe pat ţinând picioarele pe rezemătoare, fuma melancolic, scoţând inele de fum şi urmărind cu interes cum se înălţau spre plafon. Judecând după scuipatul şi mucurile de pe jos, aştepta de mult.

— Aha, tinere — zise musafirul ridicându-se în capul oaselor. De mult te-aştept. Ai devenit entuziast? Uzina e casa noastră — casa noastră este uzina. Aşa-i?

— Să trăeşti Egorca!

— Pardon, Jorj!

— N'ai decât să fii şi Jorj, dracu să te ia! Pentru ce-ai venit?

Fără să-i dea vreo atenţie lui „Jorj", Jenca se desbrăcă şi-şi pipăi muşchii ce-i pricinuiau dureri din cauza oboselii.

— Frumoasă primire! Parcă prietenii trebue să aibă motiv să vină? Ei, Jenca, văd că te-ai prăpădit cu brigada ta!

In timp ce Jenca se spăla după paravan, musafirul lui, stând în faţa oglinzii, căuta să dea obrazului său o expresie tristă, gânditoare sau neglijent-dispreţuitoare şi câteodată ameninţătoare sau tandră. Nu prea îi reuşea, deoarece figura lui roşie şi grasă, cu sprâncenele rase şi subţiri ca aţa şi favoriţi „mexicani", era foarte puţin capabilă să exprime vreun sentiment.

Mecanicul dela atelierul electric, Egor Reşetov, era

o figură destul de cunoscută în cartierul uzinei. Putea fi văzut mereu la una din măsuţele cafenelei clubului. Era un iscusit specialist electro-mecanic. Dar nu prin muncă era cunoscut Egorca; nu cu munca se fălea în faţa tovarăşilor. Nimeni din tineret nu putea să-i ia înainte la dansurile moderne şi niciunul nu putea rivaliza cu el în „arta delicată de a se îmbrăca", cum zicea el. Umerii hainelor sale erau mai largi, pălăriile mai înalte şi nodul cravatei, la care „muncea destul" după propria lui mărturie, era neobiştinut de mare şi pompos; iar unghiile mari şi nu prea curate, erau acoperite cu cel mai strident lac de manicură.

Când apăru Jenca roşu din cauza apei reci, ştergându-se şi începu să facă gimnastică cu braţele ca să se încălzească, Jorj făcu o grimasă dispreţuitoare.

— Mişcări libere... Deschideţi fereastra şi pregătiţi un covoraş. Frumos, n'am ce zice!

— Ce? După muncă e foarte sănătos!

— Asta, să i-o spui lui mutu... fredonă fals Jorj. Se vede că Luzghin vă stoarce bine, dacă trebue pe urmă să te înviorezi cu apă îngheţată. Jorj îşi aranjă cravata şi se aşeză pe pat îndepărtând picioarele groase cu pantalonii cadrilaţi.

— Ticălosule, ai şansa să te distingi; spuse Egorca, privindu-se în oglindă. Eşti invitat cu ghitara la o petrecere la Simca Zabelina, ai înţeles? O să fie acolo o fată! Şi-şi linse buzele, începând să se plimbe prin odaie, scârţâind cu cismele. Nu o fată — un tablou, o capodoperă pe pânză. Zoica — practicantă la Institutul Energetic. Lucrează la noi. Ce mai fată! De statură mijlocie, voinică, îndesată ca o mănătarcă... Picioruşe... Ah! Tot atelierul electric s'a îndrăgostit de ea. Serios. Chiar şi Vanca Kilometru din brigada voastră, nu-şi mai ia ochii dela ea, iar Poroţchi a denumit-o homonovus — omul nou!

— Ce mai face Poroţchi? Nu l-am mai văzut de mult!

— Născocește mereu câte ceva pentru clubul lui, ca să uimească lumea. Întreabă mereu de tine. Pe unde umbli și ce mai faci. Te-a rugat să treci pela el. Dar dă-l dracului, hai să mergem mai bine la petrecere. Băutură este, iar Zoia... ah, ce fetiță! Te voi recomanda. Pentru un prieten nu mi se pare nimic greu. Așa sunt eu. Dar cu o condiție: mai întâi vii cu ghitara și al doilea mă recomanzi lui Nastea Climco.

— Dar cine-i asta, Climco?

Jorj îl privi nedumerit pe Jenca.

— Climco? Nu știi? E o fată tot așa de minunată din brigada voastră; pare-mi-se că nu e fată, ci divorțată. Indiferent. Ba chiar și mai bine. O să trecem pela ea sub un pretext oarecare și o luăm la petrecere. Da? Tu cu Zoia, iar eu cu Climco. Mă recomanzi? Diviziunea muncii. Raționalizare. Vrei?

Jenca simți o iritație surdă.

— Nu mă duc nicăeri cu tine.

— Este imposibil, te-am promis Zoiei cu ghitara. Jenca fii om.

— Ți-am spus-o răspicat: nu merg.

Jorj se'nfuriă.

— Și de ce mă rog nu vrei să vii, tinere? Frica de Luzghin? Te-ai vârît în brigada asta renumită și-acum te îndepărtezi de prieteni? Nu vii? Nu trebue! Mare pierdere! Un singur lucru te rog, recomandă-mă Climcăi.

Jorj îl scotea din sărite, dar Jenca încerca să se stăpânească din răsputeri.

— N'are să vrea să te cunoască. Unei femei cumsecade îi e greață să se uite la tine.

— La mine? — și Jorj se privi în oglindă, făcând o mutră disprețuitoare — crezi că dacă trăește cu Luzghin al vostru, n'o să se uite la mine? Hai, măi băete, pariez cu tine. Fă-mi cunoștință și peste două săp-

tămâni totul e în regulă. Vrei? Nu? O păstrezi pentru tine?

Jenca simți în gât un ghem rece bine cunoscut; se retrase în fundul odăii, silindu-se să-și potolească un val puternic de furie.

— Pleacă! — șopti el apăsat, strângând cu putere speteaza de fier a patului. Egorca apucă pălăria de pe masă și trecând cu teamă pe lângă Jenca ce stătea gol și învineţit de frig, se'ndreptă spre ușă. Vru să adauge ceva, dar privindu-l trânti repede ușa.

Jenca răsuflă ușurat. „Iată, m'am reținut... Era oare nevoie să mă reţin?"

VI.

Intr'o zi, în ora de repaos, când brigada mai stătea încă la masă, Luzghin care terminase prânzul printre primii, răsfoia ziarele.

Deodată, privirea lui se concentră. Citind, clătină ritmic din cap şi pe urmă subliniă cu unghia un pasaj pe care-l arătă lui Cuharov.

— Ai văzut?

Articolul fu citit pe loc tuturor. Se arăta acolo că: „ieri brigada stahanovistă a fierarului Semeon Zolin dela fabrica din Culebac, a făcut într'un schimb şaizeci şi una de osii de vagoane, bătând astfel recordul Uniunii Sovietice şi recordul mondial, recorduri care au fost câştigate înaintea sărbătorilor din Octombrie *) de renumita brigadă a lui Ilia Luzghin, fierar decorat, dela fabrica de vagoane Ordjonichidze.

— Şaizeci şi una de osii! Asta-i grozav! — zise Peotr Jolobov şi faţa lui de obicei palidă se acoperi cu pete de roşeaţă.

— Imposibil, se îndoi Vanea.

— Ei, cum asta, ziarul minte? — îl întrerupse Nastea.

Dar după ton Jenca înţelese: nici ei nu-i venea să creadă că cineva e'n stare să făurească mai mult decât dânşii.

---

*) La 7 şi 8 Noembrie (25—26 Octombrie) popoarele Uniunii Sovietice serbează în fiecare an aniversarea Marei Revoluţii Socialiste din Octombrie 1917.

— Poate că ei au un altfel de ciocan, presupuse ea.

Brigadierul împături gânditor ziarul.

— Cunosc eu ciocanul lor. Este la fel cu al nostru. Aceeaşi marcă, fabricat în acelaş an. Aci nu este vorba de ciocan.

In acelaş timp, dela direcţie i se aduse lui Luzghin o telegramă: Simeon Zolin şi brigada lui aduceau la cunoştinţă noua lor izbândă.

După terminarea lucrului brigada se adună în colţul roşu. Şeful de brigadă, fără nicio introducere, le citi telegrama şi întrebă cu un ton simplu:

— Ce ziceţi băieţi, primim chemarea la întrecere?

Brigada tăcea.

— Ce facem?

— Nu se poate altfel — răspunse în sfârşit Vanea.

— Nu e greu să-i ajungem. Vom avea însă multe fabricate defecte — zise gânditor Peotr. Dar la dânşii cum e cu rebutul?

— N'au rebuturi.

Luzghin zâmbi. Ochii îi deveniră şi mai înguşti şi priveau veseli, chiar strengar. Ghici hotărirea brigăzii şi era mândru de băieţii lui.

— Dar tu, ce zici Cuharâci? şi după felul cum toţi îl priveau pe tăcutul maşinist, Jenca înţelese că atât brigada cât şi Luzghin preţuesc mult părerea bătrânului.

Acesta, tăcut, făcea nişte socoteli pe o hârtiuţă.

Adunarea aştepta cu răbdare.

— Iată, am făcut aici socoteala — răspunse în sfârşit bătrânul ducând carnetul până la nas. Noi facem o osie în şapte minute şi ceva; iar ei în şase minute şi patruzeci şi opt de secunde. Ca să facem, şaizeci şi cinci de osii şi nu şaizeci şi una, înţelegeţi, şaizeci şi cinci, trebue s'o facem în şase minute şi douăzeci şi patru de secunde.

Bătrânul își scoase ochelarii, îi puse încet în cutie și o închise sgomotos.

— Ascultați băieți, iată părerea mea: putem face șaizeci și cinci, dar pentru asta trebue să câștigăm acest minut. Hai să ne gândim cum să-l câștigăm... Ce zici, Iacob Samoilovici?

Abia acum observă Jenca, cum, sprijinit de ușă, stătea șeful combinatului de fierărie, inginerul Apt.

— Exact, Alexei Nichitici. Nu e dat nimănui să ajungă limita perfecțiunii, dar oamenii deștepți și energici năzuesc întotdeauna spre ea.

Apt traversă odaia cu pași înceți și aranjându-și pantalonii călcați cu îngrijire... se așeză comod în fața lui Luzghin. Inginerul era din acea specie de oameni a căror vârstă era aproape imposibil s'o precizezi. Statura lui sveltă putea fi invidiată și de un tânăr. Obrazul uscat, cu pielea galbenă întinsă bine, era aproape fără riduri; numai în colțurile gurii avea două cute adânci. Părul era pieptănat drept; sprâncenele dese, cu desăvârșire cărunte, atârnau deasupra ochilor ca niște bucăți de mușchi cenușiu; în schimb ochii erau vii, verzui, ageri.

Incă de pe vremea când se afla ca ucenic în școala uzinei, inginerul îl interesa pe Jenca. Cu toate că Apt lucra la uzină din momentul întemeierii ei, despre viața lui personală, nu se știa aproape nimic. Se spunea că ar fi fost fiul unui mare acționar al Societății petrolifere „Nobel".

In tinerețe fugise dela tatăl său și terminând școala tehnică superioară lucrase ca simplu fierar, la ștanțare. Dacă era adevărat sau nu, nimeni nu știa, dar fierarii au văzut nu odată, că în atelier, inginerul își desbrăca haina, descheia manșetele impecabil scrobite și se ducea la ciocan ori presă ca să arate cum se lucrează o piesă grea sau o ștanță complicată.

Inginerii nu-l iubeau, socotindu-l aspru, îngâmfat şi-l numeau între ei: racul sihastru.

La adunări venea rar şi numai când prezenţa lui era absolut necesară; lua cuvântul rareori şi numai în chestiuni tehnice. În ultimii ani a început să apară câteodată la club împreună cu soţia sa, o bătrână înaltă, impunătoare.

Stând la spatele lui Luzghin, Jenca îl observa pe Apt. Inginerul îşi scoase din buzunar pipa lungă şi concentrându-se începu s'o cureţe cu o linguriţă specială. Părea că este absorbit cu desăvârşire de această ocupaţie. După ce-şi curăţă pipa, o umplu şi scoase chibriturile.

— Imi daţi voe să fumez? — o întrebă pe neaşteptate pe Nastea, care în acest moment discuta cu Peotr despre modul de ascuţit cârligele — drept sau oblic — ca să uşureze alunecarea barei.

— Ce-aţi spus, Iacob Samoilovici? — întrebă ea, neînţelegând.

— Vă rog să-mi daţi voe să fumez.

— Dar fumaţi sănătos...

Adunarea devenea tot mai însufleţită.

De fiecare dată câte unul, se adresa şefului de brigadă cu vreo întrebare, iar el şedea, zâmbind din ochii lui înguşti, clătinând ritmic din cap.

— Cuharâci a făcut o socoteală exactă, spuse el; părerea mea este că acest minut putem să-l câştigăm şi-l vom câştiga. Fiecare dintre noi pierde o mulţime de timp. De exemplu, stimatul nostru Vanea Ovţin.

Macaragiul se mişcă neliniştit şi scaunul gemu sub greutatea lui.

— Ce-aveţi cu Vanea? Cu ce sunt eu mai nepriceput decât ceilalţi?

— Nimeni nu vrea să spună asta... eşti un macaragiu remarcabil. Dar Iacob Samoilovici a spus foarte just: limita perfecţiei n'a fost atinsă încă de nimeni.

Gândeşte-te şi tu, Ivan, cât timp pierzi degeaba. Când primeşti bara pe lanţ, unde stai? In dreapta? In dreapta. Acum ai ridicat-o, duci macaraua spre ciocan. Iţi e comod aşa? Nu. Pentrucă-l înconjori şi treci spre stânga. Aşa-i? Uite trei secunde pierdute. Acum ai adus macaraua la ciocan şi începi să dai înapoi lanţul; te întorci încetişor. Iar s'au dus cinci secunde. Şi dacă n'ai dansa în jurul barei, am câştiga vreo zece secunde.

Vanea se bosumflă.

— Cum să fac altfel?

— Incearcă să lucrezi cu stânga. — Ochii mici ai lui Luzghin îl priveau vesel pe macaragiul încurcat.

— Ce mai vorbă... cine lucrează cu mâna stângă? Şi unde poţi economisi zece secunde?

— Uite că spui prostii — zise supărată Nastea.

— Dar tu ce pricepi din munca mea?

Nastea se smuci din loc, se postă în mijlocul odăii, scoase de pe mână ceasul brăţară şi-l întinse lui Vanea!

— Numără!

Şi ea începu să repete exact toate mişcările pe care le făcea macaragiul la ciocan. Faţa şi manierele ei semănau cu ale lui Vanea.

Prin norii de fum o observau atent ochii tineri ai inginerului; pe buzele-i subţiri şi uscate plutea un zâmbet slab.

— Ai numărat?

— Exact opt secunde.

— Vezi, încăpăţânatule şi mai stai la discuţie!

— Dar nimeni nu lucrează cu stânga.

— Dar cine a lucrat până acum la Luzghin?

Şeful brigăzii continua să găsească mereu alte secunde, arătând un spirit de observaţie uimitor. Propunerile lui erau exacte şi chiar dacă se iveau discuţii, el era întotdeauna cel ce avea dreptate .

— Un singur lucru nu pot înţelege — spuse el în cele din urmă. Dece nu-i reuşeşte nimic lui Sizov? Jenca roşi şi lăsă ochii în jos. Băiatul are putere şi nici nepriceput nu pot să spun că este. Se străduieşte din răsputeri; uite cămaşa s'a decolorat de sudoare, dar rezultatul este nul. Poate ne spui tu Nastea? E doar de specialitatea ta.

Aceasta îl privi batjocoritoare pe Jenca.

— Pot să spun. Dar flăcăul ăsta e cel mai deştept dintre noi; e periculos să-i spui ceva că te înjură. Tu te duci la el cu sufletul deschis şi el îţi întoarce spatele. Dar să lăsăm asta. Nici eu nu pot înţelege unde e buba. Mi se pare că trage prea devreme cârligul. Bara se află încă prinsă de ciocanul care loveşte — şi el o trage. Incearcă s'o tragi când se ridică ciocanul.

Nastea îşi aranjă basmaua şi adăogă ştrengăreşte:

— Dece taci? înjură-mă...

Sizov tăcea. Se simţea străin printre aceşti oameni care discutau despre secunde, şi căuta să rămână neobservat.

Nepriceperea lui devenea un serios obstacol.

Spre sfârşitul consfătuirii, luă cuvântul Apt. Cu o mişcare obişnuită îşi aranjă părul şi începu, lovind cu luleaua în masă:

— N'am ce adăoga la ceeace s'a discutat aici, dar vreau să vă fac o propunere care să fie obolul meu modest în puşculiţa voastră cu secunde. La toate schimburile, cuptoarele sunt servite de trei oameni. Voi aveţi un singur om. Nu vreau să spun nimic rău despre tovarăşul Jolobov. Lucrează foarte bine. Dar cuptorul nu e o maşină şi unul nu poate înlocui trei, oricât de iscusit ar fi. Eu aş propune să complectaţi brigada cu încă unul.

— Daţi-mi voe să vă contrazic, tovarăşe şef.

Jenca nu-l văzuse niciodată pe Jolobov atât de emoţionat.

— Daţi-mi voe să resping propunerea dumneavoastră. Am reuşit, reuşesc şi voi reuşi. Mi-am luat angajamentul prin ziar să deservesc singur cuptorul şi eu îmi ţin cuvântul totdeauna.

— Dragul meu, cine zice să nu te ţii de cuvânt? M'ai înţeles greşit. Noi vorbim despre micşorarea timpului de lucru la osie. Eu vă propun, nu ca şef al Combinatului, dar ca inginer extrem de interesat în reuşita lucrului vostru. Curios om mai eşti! Asta nu-ţi va micşora cu nimic meritul...

— Eu refuz — se încăpăţână Peotr.

— Dece? La celelalte schimburi cât şi la cei din Culebac, pretutindeni, la cuptoare lucrează trei. O să-ţi fie mai uşor şi-apoi...

— Cuvântul meu... e cuvânt...

Peotr mai vru să spună ceva, dar un acces înspăimântător de tuse uscată îl împiedică. Se lăsă fără puteri pe scaun, punându-şi capul pe braţe. Tot corpul se cutremura şi se îndoia de tuse. Tichia îi căzu de pe cap; capul ras se'nroşi, se acoperi de sudoare. Vinele gâtului se umflară de încordare.

— Vanea, adu apă — ordonă şeful brigăzii şi luându-l pe Peotr de umeri, zise cu o blândă mustrare: băiete! băiete!

Când Peotr îşi reveni şi bău puţină apă, ciocnind cu dinţii paharul, repetă:

— Cuvântul meu e cuvânt...

Inginerul dădu din umeri.

Peotr Jolobov începu să scrie răspunsul la telegramă.

— Câte osii să scriu? — întrebă el.

— Şaizeci şi cinci — răspunseră mai multe voci dintr'odată.

Jenca fu cuprins de un val de furie contra acestor oameni încrezuţi, care cu atâta uşurinţă îşi mai luau o nouă povară asupra lor. Nu le mai ajunge — diavoli

nesăturați. Așa puteți să vă înnecați. In timpul consfătuirii n'a scos un cuvânt, iar după ce se termină, se îndreptă spre ușă tot atât de tăcut.

Afară îl ajunse din urmă Luzghin.

— Ei cum crezi, o scoatem la capăt sau nu? Dece-ai tăcut astăzi?

— Nu trebue să vorbești când nu ai ce spune — răspunse plictisit Sizov.

Șeful brigăzii se uita la el cu ciudă.

— Mereu te bosumfli și te joci cu vorbele. Mă uit la tine și mă cuprinde câteodată furia. Ce faci atâtea fasoane? Nu ești prost — știu și văd că te străduești. Dar de reușit nu reușești. Trebue să te ajute Nastasia. Dece? Totul e din cauza caracterului tău.

Brigadierul vorbea încet, cum rar vorbesc fierarii obișnuiți cu sgomotul.

— Îți aduci aminte, în prima zi, când îți explicam cum lucrăm? Ascultai numai cu o ureche. Ce mai vorbă, ce nu cunosc eu meseria? Și acum? Nimic. Te observ și mă gândesc că vei înțelege că așa nu mai poate merge și vei începe să înveți; că vei cere sfatul lui Cuharov, al Nastei sau, să zicem al meu. Dar tu lucrezi din răsputeri și taci! Mândria și înfumurarea — iată boala ta. Și n'ai deloc de ce să fii mândru — munca ta e proastă. Brigadierul îi aruncă o privire cercetătoare. Jenca tăcea copleșit de rușine.

— Să înveți, frate, nu e niciodată păcat. Oricât ar ști omul, mai are ce învăța. Până la moarte am să țin minte, cum la o consfătuire a stahanoviștilor, tovarășul Stalin s'a ridicat, ne-a salutat și ne-a spus: „vă mulțumesc pentru învățătură, tovarăși stahanoviști". Stalin! Înțelegi?

Jenca îl privi uluit pe Luzghin; vocea fierarului era sugrumată de emoție.

— Da, așa a spus... Și ție ți-e rușine să ceri un sfat.

Mereu „eu" şi iar „eu". „Eu"-l nu reprezintă decât foarte puţin. „Noi", aci stă puterea.

Deodată Luzghin tăcu şi privi atent spre club. Pe scări stătea înconjurat de alţi copii, un băieţel de vreo şapte ani, cu o şapcă zdrenţăroasă de blană de iepure. Trăgea dintr'o ţigară, strâmbându-se din pricina fumului, scuipa printre dinţi şi privea ştrengăreşte la trecători. Băieţii îl priveau cu invidie şi respect.

Jenca zâmbi, aducându-şi aminte de prima lui ţigară, fumată la o vârstă şi mai fragedă, dar Luzghin se posomorî; se apropie de băiat şi-l apucă zdravăn de umeri. Acesta, surprins, scăpă ţigara şi vru să fugă, dar fierarul nu glumea.

— Unde stai?

— Nicăeri, lasă-mă.

— Ia, să mă duci la tine acasă. Repede.

Băieţaşul ridică privirea spre el şi-l întrebă:

— Eşti Luzghin?

— Hai, băiete, repede. N'am timp de pierdut. Vin dela lucru şi mi-e foame. La revedere Sizov... Vezi ce s'a întâmplat...

Copiii discutau cu înflăcărare întâmplarea, repetând mereu numele brigadierului. Simpatiile nu mai erau de partea fumătorului.

Jenca era înciudat că o discuţie atât de plăcută fusese întreruptă din cauza unei prostii. „Şi ce-l interesează copiii străini? Are prea puţină bătae de cap?"

Sizov se'ndreptă spre casă, dar în acest timp apăru dintr'o ulicioară lăturalnică un buldog care i se aruncă la picioare.

— Paradox, vino-aici — se auzi o voce de tenor, veselă şi cunoscută.

Se arătă un om de statură mică, îmbrăcat într'o haină roasă, de piele şi o şapcă demodată de şofer.

— Maestro! — strigă el, şi apucând cu amândouă mâinile mâna lui Jenca, o strânse cu putere. Ce

întâlnire! Şi să nu crezi în soartă? Minunat, minunat!

Ca să vadă faţa lui Jenca trebui să ridice capul şi lui Jenca i se părea întotdeauna când stătea alături de Constantin Pavlovici Poroţchi că devine mai înalt şi mai mare.

— Ce, ne-ai uitat cu desăvârşire? Urît din partea ta. Am auzit că lucrezi cu Luzghin. Felicitări. Insă repet: fierăria nu este pentru tine, care eşti înzestrat cu atâta talent, — Paradox, vino-aici! Un câine prost; groaznic ca toţi proştii. Maestro, bineînţeles că vei veni la mine!

Intâlnirea aceasta îl bucură pe Jenca. De o lună de când lucra la Luzghin, era plin de întrebări şi gânduri nedeslegate. Simţea nevoia să vorbească cu cineva apropiat. Acum, păşea alături de Constantin Pavlovici şi nu era atent la frazele lui înflorite, aşteptând momentul prielnic ca să-i vorbească despre treburile sale.

VII.

La Poroţchi se adunase o mică societate.

Pe un divan uzat stătea tolănită o femee slăbuţă, cu un obraz frumos şi bolnăvicios. Ii întinse lui Jenca o mână mică şi rece şi se'nveli într'un şal de lână.

— Unde ai dispărut? Imi lipseşte mult muzica dumitale — zise ea, zâmbind trist cu buzele ei palide.

— E foarte ocupat. E stahanovist. După lucru trebue să-şi facă o baie cu apă rece ca să-şi vie în fire. Nu mai poate merge în vizită; spuse Jorj, privindu-şi imaginea în geam. Şi adăogă apoi împăciuitor: ehe! nu e de glumit cu tine. Nici bună seara nu dai?

Ca'ntotdeauna, aici, seara se începea cu rachiu. Imitând gesturile unui preot antic ce îndeplinea un ritual, Poroţchi, cu o solemnitate comică, scoase dintr'un ziar felii de salam şi făcând gesturi misterioase deasupra sticlei cu vin, o destupă şi umplu paharele, aduse de el de pe o etajeră. Cu un gest larg el pofti musafirii:

— Vă rog — a spus Sobachevici*).

Femeia slăbuţă dădu peste cap paharul cu un gest scurt, făcând o grimasă dureroasă şi se apucă să ronţăe o bucată de ciocolată.

Poroţchi îşi turnă iarăşi şi deasemenea lui Jorj. Ameţea repede. Ochii i se înviorară. Incepu să vor-

*) Personaj din „Suflete Moarte", roman de Gogol.

beassă tare, să gesticuleze; părea mai tânăr, mai energic, mai înflăcărat.

Inainte, lui Jenca îi plăceau aceste discuţii fără legătură, în atmosfera de uşoară beţie. Constantin Pavlovici vorbea extrem de interesant despre orice subiect, declama pe de rost poeziile multor poeţi, cita din memorie autori despre al căror nume, Jenca nici nu auzise. Incânta, prin cunoştinţele lui multilaterale.

— Prieteni, se plânge de singurătate — ţipă Poroţchi, arătând spre Jenca, cu un gest teatral şi ochii strălucitori şi inspiraţi. — Straniu! Trebue să fii mândru de asta. Singurătatea e un lucru măreţ. Este soarta acelora, care se ridică deasupra mulţimii. Şi Iuliu Cezar, şi Giordano Bruno şi Paganini — toţi erau nişte singurateci. Uite, mă priveşte naiv ca un copil. Da, repet, toţi oamenii mari sunt solitari. Singurătatea este puterea geniului.

Bucuria lui Jenca de a-l fi întâlnit pe Poroţchi se stinse. Omuleţul nu voia să asculte nimic. El vorbea, vorbea într'una.

Fiindu-i teamă să nu adoarmă şi să'ntârzie la schimbul de dimineaţă, Jenca refuză categoric să bea, şedea treaz şi privea posomorît la oamenii ce se îmbătau.

— „Eşti ocolit de răsplată? Uită.
„Zilele sboară în şir? Uită.
„Un vânt neglijent, în cartea vecinică a vieţii,
„A întors poate altă filă!

declama tărăgănat Poroţchi, poezia unui vechi poet.

— Vă place? înţelepciunea veacurilor! Ascultaţi încă:

„Vin! Altceva nu cer!
„Dragoste! Altceva nu cer.
„Dar cerurile îţi vor da iertarea?
„Nu-mi oferă — şi eu nici n'o cer.

— Genial, nu? Ce liniște măreață și ce profunzime!... Poeziile nu-i plăcură lui Jenca. Dar femeia slăbuță își arătă admirația sgomotos și chiar Jorj murmura cu limba împleticită:

— Exact... la punct...

„Poate că Nastea are într'adevăr dreptate spunând că mă grăbesc cu smucitura... E posibil.... mă uit la ea, mânuește bara de parcă plămădește aluat. Eu îmi rup mațele — și abia o trag, și ea... Mâine voi încerca să nu mă grăbesc".

— Maestro! Vin? Altceva nu cer! — strigă Poroțchi întinzându-i paharul cu mâna tremurândă și vărsând vinul.

Jenca se întoarse și începu să privească pe fereastră. In curte, sub lumina vie a felinarului, câțiva pușți încercau să facă un bulgăre din zăpada atinsă de îngheț. Dar bulgărele se prăbușea și băieții, uitându-se puțin la fărămături, se apucau să facă altul. „Uite și aici trebue pricepere" — gândea Jenca.

— Maestro, maestro! Poroțchi îl sgâlțâi pe Jenca de umăr. Scuipă! Totul nu e decât fleac și prostie, prostie și fleac. Mai bine cântă. Cântă-ne te rog! — și îndesa ghitara în mâinile lui Jenca.

De obicei Sizov nu se lăsa rugat, dar astăzi, aici, nu-i venea să cânte. Puse jos, cu grijă, instrumentul și se întinse de-i pocniră încheieturile.

— Eu am plecat, zise el și căscă.

— E grețos să te privească cineva, Jenca. Te-a încălecat de tot acest Luzghin — zise Jorj, coborînd greoi de pe fereastră. Era foarte beat și pronunța cuvintele cu atâta greutate, încât părea că gura îi e plină cu un terciu nemestecat.

Poroțchi îl privi îngrijorat pe Jorj.

— Haide, haide, ajunge...

Dar pe Jorj nu-l mai putea opri. Fixându-l pe

Jenca cu o privire penibilă, articula cuvintele cu greutate.

— Nu... trebue să-i spun totul.

— Nu vrei să te laşi?

— Drace! cine o să mă oprească să-i spun adevărul? Tu? Iţi spun şi-ţi voi spune: eşti un prost! V'a zăpăcit pe toţi Luzghin. Şi-a recrutat argaţi şi vă aruncă toată povara în spinare. Da, şi voi vă bucuraţi: poftim tovarăşe Luzghin, aruncă-mi în spinare, încă şi încă; eu am să car. Toţi sunteţi făcuţi din acelaş aluat. Şi această Climco a voastră... nu vrea să vorbească cu mine. Prinţesa Turandot! ptiu! ce mai prinţesă!... Una ca dânsa, eu, ştii...

— Taci!

Jenca fixa obrazul transpirat, roşu ca sfecla şi era cuprins de dorinţa să-l lovească din toate puterile.

— Am mai văzut noi astfel de viteji — nu se potolea Jorj. Ce te rânjeşti? N'ai să-mi închizi gura.

— Am să te sugrum — zise răguşit Jenca şi deodată ridică mâna dreaptă, apucă nasul lui Jorj între două degete îndoite şi smuci în dreapta, în stânga, în jos.

Jorj sbieră şi căzu.

Fără să-şi mai ia rămas bun dela cineva, Jenca se'ndreptă încet spre ieşire.

In curte, copiii se mai munceau să facă bulgărele şi Jenca era mişcat de perseverenţa lor.

— Rostogoliţi-l în toate părţile ca să-l rotunjiţi, îi sfătui el. Nu aşa, că iar se face salam.

Asigurându-se că nu e nimeni în curte, făcu repede şi abil un bulgăre mare de zăpadă.

— Uite cum trebue să lucrezi! — zise el mândru şi deodată rămase înmărmurit. La una din ferestrele strălucitor luminate zări obrazul zâmbitor al Nastei. Privi perplex în jur, lovi bulgărele cu piciorul şi fugi ca un nebun din curte.

VIII.

Când în ziua următoare Jenca o întâlni pe Nastea, i se păru că-l privea batjocoritor.

— A-a! Respectele mele — zise el către două mici lucrătoare și luându-le la braț intră cu ele în atelier. La ciocan uită de ochii albaștrii, batjocoritori...

După sfatul Nastei, Jenca încercă să smucească cârligul în această scurtă clipă, când ciocanul de oțel sălta în sus. Izbutea numai la început, când ciocanul bătea încet „tăind" marginile barei. Dar când bara începea să se rotunjească, iar Cuharov bătea cu ciocanul aproape tot atât de repede cum ai bate toba, era imposibil să prindă momentul prielnic. Jenca încetă să urmărească loviturile ciocanului și din nou începu să imite orbește pe Nastea.

— Fii atent, ia seama la lucru... ăsta nu-i un bulgăre de zăpadă să te joci cu el; strigă supărată fata dela cârlige.

După schimb, când brigada făcea curățenie la locul de lucru, Nastea îi zise gânditoare:

— Totuși nu pot pricepe, dece nu-ți reușește?

— Trebue lucrat cu cap. La drept vorbind numai cu mâinile nu poți face mare lucru — mormăi bătrânul Cuharov, uitându-se prin ochelari la ciocanul strălucitor, căutând să vadă ce-ar mai putea curăța sau șterge.

In timpul lucrului Jenca observă ațintită asupra lui privirea scrutătoare a lui Luzghin. Apoi în timpul

pauzei, brigadierul puse mâna pe cârlig şi începu să repete în fel şi chip mişcările ce trebuia să le facă Jenca. Privirea îi era concentrată şi după expresie se ghicea că nu poate rezolva problema.

Sizov se hotărî să descopere el singur secretul. In sertarul dela masă, între cărţi şi notiţe de mult uitate găsi un caet vechi, cu însemnări din lecţiile cu privire la meşteşugul de fierar, pe care le audiase în vremea când era elev la şcoala uzinei.

Jenca se bucură că-şi găsi caetul în care însemnase lecţiile lui Apt despre meşteşugul fierăriei. Bătrânul inginer glumea, zicând că-şi face astfel bilanţul unei munci de patruzeci de ani. Şi'ntr'adevăr, lecţiile lui erau atât de interesante, cu un conţinut atât de bogat, că veneau grupuri întregi de practicanţi şi tineret tehnic ce-şi făceau stagiul la uzină, să le asculte.

Dar pe vremea aceea Jenca învăţa uşuratec, nechibzuit, ca mulţi elevi foarte capabili; numai să-şi ia examenul. Notiţele erau fragmentare, neglijente. Acum când avea nevoie de cunoştinţe adevărate, era furios, că numărase ciorile în timpul lecţiilor.

Se alătură unui grup care studia „minimum de cunoştinţe tehnice" *), dar nu ieşi nimic din această încercare. Grupul se compunea din începători şi se vorbea despre lucruri de mult cunoscute. Lucrul cu Luzghin cerea o cunoaştere perfectă şi adâncă a tehnicei.

Sizov se hotărî să se apuce serios de carte, să studieze prelucrarea la cald a metalelor. Cu îndârjire şi sârguinţă, cu un interes mereu crescând, învăţa textul greu şi pe alocuri de neînţeles. Venind dela schimb, îmbuca ceva la repezeală şi se apuca să stu-

*) O formă de studiere tehnică în întreprinderi, organizată sub conducerea inginerilor şi tehnicienilor cu scopul de a mări cunoştinţele tehnice ale muncitorilor.

dieze până târziu după miezul nopţii. Cartea se asimila cu greu. Dar aceasta îl aţâţa şi mai mult. Câteodată se lovea de chestiuni de neînţeles; atunci se ducea la cabinetul tehnic al clubului, la consultantul de serviciu al secţiei inginero-tehnice, pentru explicaţii.

Se ferea de foştii lui prieteni. Dar la club nu se mai jena să vină, şi cu încetul îşi mută locul de studii în sala de lectură.

— Se prepară pentru universitate — spuneau despre el băieţii — şi el nu contesta.

Lunile negre din viaţa lui Jenca, în care căpătase renumele de leneş şi flecar, se uitau cu încetul. Ca lucrător din renumita brigadă, începu să se bucure de un anumit respect. La adunările atelierului era ales câteodată în prezidium. Redactorul gazetei „Vatra", îi cerea insistent articole pentru ziarul de perete, iar Luzghin îi propuse odată să ia cuvântul în numele fierarilor la adunarea lucrătorilor de montat maşini. Prietenii se interesau la el despre brigadă şi începură chiar să-l numească Evghenii în loc de Jenca.

Dar de lucrat, lucra tot aşa de prost ca şi înainte şi respectul nemeritat ce i se arăta, îl irita şi-l apăsa.

Brigada era ocupată cu „vânătoarea" de secunde, cum spunea Apt. In fiecare zi, ba Luzghin, ba Cuharov, ba Jolobov, veneau cu idei noi asupra perfecţionării procesului de transformare. Unele din ele se realizau, dar minutul nu se putea „descoperi". Ascultând o nouă propunere, Luzghin se adâncea în gânduri, sburlindu-şi părul.

— Bine, o vom încerca şi pe asta. Dar nu e ce ne trebue nouă, tovarăşi, nu, şi iar nu.

Şi stătea posomorît, tăcut, fără să vadă sau să audă ce se petrecea în jurul său.

Odată, la baie, Evghenii stătea pe banca de sus şi-şi biciuia cu plăcere corpul cu un mănunchi de frunze mirositoare. De jos îl strigă cineva. Prin ceaţa de a-

buri fierbinți îl văzu pe Peotr Jolobov cu buretele și săpunul în mână. Broboane mari de sudoare îi acopereau fața și capul ras.

— Iartă-mă, te-am deranjat, dar nu mai am răbdare. Uite despre ce este vorba: ce crezi, dacă am face gura cuptorului nostru, înclinată un pic? Va fi mai ușor de scos bara. Ce zici? Haide să-ți arăt imediat. Îl conduse pe Evghenii la cuptorul de aburi, pe ale cărui pietre supraîncălzite se toarnă apă pentru a produce aburii.

Clăbucul îi intra în ochi. Peotr se încruntă; cu mâna stângă se ștergea, iar cu dreapta desena cu bucata de săpun pe peretele fierbinte al cuptorului.

— Uite, dacă această margine am coborî-o până aici, iar în locul ăsta am face un fel de jghiab de fontă? În timp ce dădeam căldura, am văzut asta clar. Ce crezi, s'ar putea economisi în felul acesta cinci-șase secunde la osie?

Dela baie se 'ntoarseră împreună. Peotr, reținut și tăcut deobicei, se anima. Găsea mereu alte variante. Ba voia să facă un jghiab oblic din fontă lustruită, ba unul din cărămidă refractară și prins în partea exterioară cu un unghiu de oțel pentru rezistență, ba visa să construiască la gura cuptorului o placă metalică pentru alunecat. Fiecare procedeu avea avantajele sale. Cu toată pasiunea lui, Peotr nu-și pierdea bunul simț. Cântărea cu răceală, vedea neajunsurile și căuta cu încăpățânare altă cale, mai perfectă.

— Orice-ai spune, cred că e o ideie bună. Ce părere ai? Ilia Afanasievici o s'o aprobe?

Evghenii își spuse părerea lui de mai multe ori. Ideea lui Peotr îi plăcea. Dar nu se poate vorbi la infinit despre aceasta. Începu să povestească ultimele știri din uzină: după victoriile repurtate de campionatul internațional de șah, celebrul maestru a întreprins o călătorie prin țară și peste câteva zile trebuia să

joace o partidă simultană cu jucătorii de şah ai uzinei.

Peotr era pasionat după şah. Dar astăzi nici această ştire nu putea să-l distreze.

„Sunt preocupaţi numai de aceste blestemate de secunde! au înnebunit cu totul" — se înfuria Evghenii, în sinea lui, invidiindu-l pe Peotr.

Pe lângă Evghenii şi Peotr trecură trei fete cu skiuri, îmbrăcate în costume albastre. Erau începătoare. Skiurile lunecau alandala pe zăpada bătătorită de roţile vehiculelor şi nu le puteau stăpâni.

— Hei, beretă roşie! — strigă deodată cu o voce puternică Evghenii — ia vezi, ţi-ai pierdut călcâiele.

Fata cu bereta roşie se uită speriată înapoi, îşi pierdu echilibrul şi era să cadă. Se opri, împlântă bastoanele în zăpadă, îşi scoase mănuşile şi aranjându-şi încet sub beretă o buclă plină de zăpadă, îl întrebă pe Peotr:

— Ce mănâncă flăcăul ăsta?

— Iertaţi-mă, ce-aţi spus? — întrebă Peotr întrerupându-şi cu greu gândurile.

— Intreb, cu ce-l hrăniţi, că este atât de deştept? Evghenii o privi cu interes.

— Spune-mi adresa şi voi veni la tine să împrumut puţină minte.

— Dece nu, vino la mine, la atelierul de electro-reparaţii; îţi voi adăoga nişte rulmenţi. S'a demontat o turbină veche şi au rămas vreo cinci sute.

— Şi dece nu-ţi adaugi ţie?

— Îmi ajunge, nu mă plâng.

Fata începu să râdă şi îmbrânci brusc bastoanele. Dar alunecă stângace şi căzu în zăpadă. Peotr aleargă s'o ridice.

Jenca privea batjocoritor. Ridică bastonul de ski

cu rotiţa de trestie la capăt şi începu să se joace cu ea. Deodată, îl interesă mânerul bastonului. Înfăşurat cu inele groase de şnur, stătea în mână foarte comod. Făcând câteva mişcări, asemănătoare celor pe care le făcea la uzină, simţi cu plăcere inelele drepte şi aspre de şnur în locul mânerului rece, neted, lunecos de sudoare. Îl străfulgeră gândul: dacă ar înfăşura mânerul cârligului cu şnur? Da, desigur! rezistenţa va fi mai mare. Aha, avem şi noi o propunere!

Se uita la bastonul de ski de parcă era un instrument ne mai văzut şi zâmbea.

— E'ntotdeauna aşa, sau numai câteodată îl apucă? — auzi el vocea fetei.

Evghenii nu răspunse. Se despărţi de Peotr şi cu legăturica dela baie subţioară, hoinărea pe străzi. Sigur, nu este o invenţie, dar totuşi nu e o idee rea!

O rugă pe Ana Feodorovna să-i dea un ghem de şnur alb şi dimineaţa, cu o oră înainte de sirenă, veni la uzină. Spre marea lui ciudă, Evghenii îl văzu la ciocan pe Vanea. „Neîntrecutul fundaş" ţinea în mână lanţurile macaralei şi făcea lângă ciocan mişcări şi întorsături, socotind ceva încetişor. Era atât de absorbit de această ocupaţie, încât nici nu-l văzu pe noul venit.

— Ce fel de farmece faci tu aici Ivane?

Macaragiul tresări aruncând lanţurile şi se apropie de Evghenii.

— Salutare. Ce te-a adus atât de devreme?

— Dar pe tine? Dece nu dormi?

Vanea zâmbi larg cu un zâmbet naiv; obrazul lui plin, căpătă o expresie copilăroasă.

— Intr'adevăr, nu pot dormi. Ascultă, ce crezi — vom găsi noi acest minut? Eu cred că da. Deoarece şi Luzghin şi Cuharov spun că e posibil — înseamnă că e posibil. Am impresia astăzi că sunt înaintea luptei

finale, zău! Până la trei noaptea n'am dormit; mă svârcoleam. Şi Evghenii, poate nu mă crezi, dar şi în somn văd minutul ăsta.

— Adevărat? Nu cumva exagerezi Vanecica?

— Serios. Pe cuvântul meu de onoare.

— Şi cum îl visezi: cu mânuţe şi picioruşe?

Vanea rămase îngândurat.

— Nu ştiu, nu-mi amintesc. Ştiu că îl visez. Când mă trezesc — nu-mi mai amintesc nimic.

Evghenii zâmbi, se bătu cu degetul pe frunte apoi clipi unei micuţe lucrătoare dela electro-car, îmbrăcată într'o salopetă bărbătească, ce se oprise cu carul ei lângă osii. Fata zâmbi cochet şi-şi scuturâ buclele lungi, ce se iveau de sub basma.

— Du-te încolo... eşti ca un clown; nu se poate vorbi serios cu tine — se aprinse de mânie Vanea.

Dar nu ţinea supărarea. Peste câteva clipe, se apropie de Evghenii. Privi un timp cât de neîndemânatec înfăşura acesta şnurul pe mânerul de metal, pe urmă zise:

— Nu e rău!

Evghenii nu răspunse. Macaragiul mai stătu o clipă şi spuse:

— Uite, eu mă antrenez cu mâna stângă. E greu dar trebue. Ştii că Ilia Afanasievici a spus bine atunci la consfătuire: e o mare economie de timp. Ce om!

Sforţările întregii brigăzi au dus la o mare economie de secunde. Se făceau trei-patru osii mai mult pe zi. Dar până a ajunge la recordul celor din Culebac, era încă foarte departe, iar lui Sizov i se părea din ce în ce mai inaccesibil.

Incordarea creştea. Vanea Ovţin, atât de mândru de priceperea lui la macarale, începu să se îndoiască de calităţile sale; se înmuiă şi pierdu curajul. Nastea

era nervoasă. Odată, în toiul lucrului, își rupse gulerașul alb și cu o smucitură își descheie gulerul bluzei astfel încât toți nasturii se rostogoliră pe jos. Chiar calmul și tăcutul Peotr avea simptome de iritare și ciudă.

Evghenii era tare indispus. Într'adevăr, înfășurând manivela cu șnur poate a ușurat puțin lucrul la cârlige. Dar ce însemna aceasta față de ceeace făceau ceilalți? Și rămânea în urmă, ca și mai înainte. La consfătuirile de producție Evghenii căuta să rămână neobservat.

Mult timp nimeni nu se mai ocupă de el. Dar odată, când brigada isprăvise consfătuirea, Nastea, cu un gest, opri pe toți și zise batjocoritor lui Evghenii care, în tăcere, împodobea cu desene marginile ziarului:

— Tu dece faci pe pasagerul?

— Ce'nseamnă pasager? — întrebă el intimidat, neîndrăznind s'o privească în ochi.

— Asta înseamnă că noi ne zbatem, ne frământăm creerii și el, priviți-l, vă rog! șade ca un pasager la fereastra vagonului și contemplă. Vai ce interesant! Ah, ce băieți priceputi! Și el stă cu mâinile în buzunare.

— Bravo Nastasia, așa i se cuvine — o încurajă Cuharov.

— Și ce, vrei să spui că n'am dreptate? ești un încurcă lume, Sizov. Ca desertul la noi la cantină: nici compot, nici peltea. Nu pot să sufăr oameni de soiul ăsta. Hai să mergem Ilia Afanasievici. Și ieși din coltul roșu, bătând supărat cu tocurile cismelor de pâslă.

„Dar rea mai e, lua-o-ar dracu" — gândea cu un fel de admirație Evghenii.

Deodată gândul lui făcu un salt. „Oare într'adevăr Jorj nu mințea că Nastea trăește cu brigadierul? Pare

că da. Iar au plecat împreună. Nu-i e ruşine? Om însurat... cu copii... Dar şi ea e o poamă bună, n'am ce zice. Dar tu Evghenii Ivanovici? Ce-ţi pasă de ei? Asta-i grija ta?"

Şi deodată Evghenii înţelese că Nastea îl interesează de mult, că ar dori să se distingă cu ceva faţă de ea, că ultima zi liberă i se păru atât de plicticoasă, numai pentrucă n'o văzuse pe ea.

Această descoperire îl lăsă nedumerit, fără să-l bucure.

IX.

Numai Cuharov şi Luzghin rămâneau mereu liniştiţi în atmosfera febrilă a „vânătoarei de secunde".

Bătrânul maşinist lucra domol şi echilibrat, ca'n-totdeauna. Brigadierul era, după cum i se părea lui Evghenii, într'o continuă bună dispoziţie, ba cânta, ba fluera. Ochii lui mici înguşti şi şireţi străluceau; şi'n timpul lucrului se auzeau strigătele lui vesele.

— Petea, alta!

— Evghenii, nu te rezema de cârlig!

Nu-şi lua privirea pătrunzătoare dela bară, manevrând uşor dispozitivul cu care o prindea. Aproape cânta:

— Ivan apasă; suntem aproape de potou.

Totuşi, câteodată se putea observa şi'n ochii brigadierului o expresie de oboseală şi nedumerire.

— Unde, fir'ar al dracului, unde o fi buba! Nu cred să lucrăm noi mai prost decât Zolin — exclamă odată Luzghin.

Câteva clipe privi gânditor la instrumentul său, iar când ridică privirea era plină de energie şi de puternică încăpăţânare.

— Nu se poate. Vom găsi. Sigur!

— „Nu se poate" — spunea Suvorov — „să nu putem trece Puntea Dracului" — zise glumind Cuharov.

La sfârşitul lucrului, brigadierul îi adună pentru o consfătuire de cinci minute. Şi fiecare îşi căpătă porţia pentru cea mai mică greşală.

Evghenii era uluit de posibilitatea lui Luzghin de a observa, de a reține și a urmări fiecare neajuns într'o astfel de încordare.

In aceste zile, Vanea încasă cel mai mult. „Neîntrecutul fundaș", nu era în apele lui. Umbla bosumflat, nebărbierit, lucra neglijent; la fiecare observație își arăta colții și pe urmă evita orice discuție.

Intr'o zi Luzghin, îl opri la ieșire.

— Hai la consfătuire.

— N'am timp. Trebue să mă antrenez pentru hockey.

Luzghin privi drept în ochii macaragiului.

— Ivan!

— Ocupația voastră e numai să învățați pe alții, sunteți prea deștepți. Un nătărău ca mine n'are ce căuta între voi...

— Ivan!

— De nouăsprezece ani mă chiamă Ivan... Ce mă tot frecați? Ce sunt eu să mă bateți la cap fiecare?

— Iți dai seama ce vorbești, Ivan?

— Nu mă mai dăscăli... Lasă-mă, lasă-mă, îți spun; n'ai niciun drept să mă reții...

Obrazul lui Luzghin deveni dur, linia buzelor dreaptă, iar mușchii fălcilor și ai gâtului proeminenți.

— Mâine vei trece în altă brigadă... Să mergem Sizov.

— Voi trece... O să mai găsiți un specialist ca mine... o să mă rugați...

Macaragiul privi o clipă în urma celor ce plecau, stătu puțin pe gânduri codindu-se și fugi din atelier. Luzghin se duse în colțul roșu, se așeză și rămase tăcut, respirând din greu, tresărind ori de câte ori se auzeau pași la ușă. Pe urmă oftă, se ridică și în tăcerea generală începu să analizeze lucrul de peste zi.

Ușa se deschise. Toți au sărit în sus.

—Vine — șopti Nastea...

Vanea se apropie încet de masă, privind încăpăţânat şi rău; vru să spună ceva, dar cuvintele îi rămaseseră în gât. Stătea cu mâinile lui mari, în jos, iar Nastea îl trăgea de mânecă.

— Haide, hai Vaniuşca!

Şi se întâmplă ceva, la care Evghenii nu se aştepta. Macaragiul îşi lipi obrazul de umărul lui Nastea. Peotr delicat se dădu la o parte, dar Evghenii, din contră, privea scena cu mare interes.

— Nu mai pot... nu mai pot... înţelegeţi — spunea Vanea anevoios, mâzgălindu-şi cu mâna lacrimile de obraz. Azi mă ceartă, mâine mă ceartă... cu ce sunt eu mai prost decât alţii?... Mai prost decât el, de exemplu?

Şi arătă spre Evghenii, care rămase perplex.

— Măi, măi! Luzghin înciudat dădu din umeri.

— Vouă vi-i uşor să mă cicăliţi... dar eu... eu... nu mai dorm de atâtea nopţi şi voi... şi voi mă...

Vanea înghiţi cu greu saliva şi trase aer pe nas.

— Ce, fac înadins? Nici eu nu ştiu de ce sunt aşa...

— N'ai dus niciodată greul. Iată de ce, răspunse Cuharov care-l privea tot timpul pe macaragiu. Uite la Sizov, viaţa l-a aruncat din zăpadă în foc şi din foc în zăpadă. El nu plânge. Cine-i obişnuit să meargă numai pe drum neted, se poticneşte de prima pietricică... Şterge-ţi nasul specialistule!

Vanea oftă şi smiorcăi ca un copil.

— Sper că e pentru ultima oară... Să ai în vedere Ivan — îi zise sever Luzghin; şi întorcându-se zâmbi uşor.

Toţi oftară uşuraţi şi Luzghin continuă consfătuirea.

Odată, în timpul lucrului Luzghin îl întrebă pe Evghenii:

— Dar tu, dece eşti mereu încruntat, băiete?

— N'am de ce să mă bucur, vezi doar că treaba nu merge.

— Cum îţi petreci timpul?... Te întreb, timpul cum ţi-l petreci? Prieteni ai?

— Nu.

— Asta e foarte rău. Trebue să-ţi găseşti. Cuharâci spune aşa: un pom singur, chiar un vânt uşor îl rupe.

Evghenii nu răspunse nimic şi uită această discuţie. Seara, pe neaşteptate, veni la el Vanea. Macaragiul îi spuse bunăseara, îşi aranjă lângă uşă patinele şi bastonul de hockey şi fără să-şi scoată paltonul se aşeză pe scaun în mijlocul odăii.

Taburetul scârţâi greu sub povara, iar odaia, prin prezenţa lui, părea mai mică şi neîncăpătoare.

— Uite, mă duceam la patinaj şi pe drum mi-am spus: hai să trec pe la Jenca — explica Vanea, cercetând cu ochii locuinţa lui Evghenii.

Discuţia nu se înfiripa. Musafirul se plictisea şi fluera o melodie monotonă. Taburetul scârţâia ritmic. Gazda şedea lângă el, tăcut. Amândoi nu se simţeau la largul lor.

— Vreau să te întreb ceva: ce fel de fin are Luzghin? — se interesă Sizov.

Intrebarea aceasta îl preocupa dela o vreme. Fin, îl numea brigadierul pe băieţaşul lui Nastea. Aproape în fiecare zi o întreba de copil, şi odată, când ea îi povesti că a învăţat nişte cuvinte noi, Luzghin cumpără dela bufet un pachet de ciocolată şi-l înmână Nastei.

— Asta este pentru finul meu — pentru studierea stahanovistă a limbii ruse.

Evghenii se convingea din ce în ce mai mult că între brigadier şi meşteră nu e lucru curat. Acum se hotărî să se folosească de vizita naivului tânăr ca să afle dela el adevărul. Dar Vanea deveni deodată bănuitor.

— Fin? Andreica, băeţelul lui Nastea — răspunse el cu vădită neplăcere privind într'o parte.

— Şi dece fin? L-a botezat oare?

Pe Vanea era uşor să-l păcălești. Obrazul lui de copil îi deveni purpuriu.

— Ce ai înnebunit? L-a botezat? Ai spus şi tu una! Luzghin e un vechi membru de partid, ce nu ştii? O să se apuce el să boteze! Ii zice copilului fin, dar de ce, habar n'am.

Vanea plecă deodată grăbit.

In ziua următoare Sizov îl observă cu o atenţie deosebită pe Luzghin: oare e posibil, ca un om cu o faţă atât de deschisă şi cinstită, un om care are o soţie şi trei copii, după câte a auzit, erou, înconjurat de respectul general să se lege cu o lucrătoare din brigadă, în văzul tuturor şi brigada să ştie şi să acopere acest fapt?

In ziua aceasta lucrul mergea foarte bine chiar de dimineaţă. Aburul venea regulat. Ciocanul bătea fără întrerupere. Toţi simţeau bucuria reuşitei. Chiar şi lui Evghenii îi mergea mai bine ca deobicei. Dar gândurile îi reveneau mereu la discuţia de ieri şi îi stricau dispoziţia.

Intorcându-se spre brigadier, Evghenii îşi aduse aminte, cu cine seamănă. In această clipă Luzghin semăna cu acordeonistul Mişa Pavlov, care absorbit de cântecul său, începea să se legene ritmic, lipindu-se cu urechea de instrument. Da!... Şi totuşi parcă nu seamănă, feţele sunt diferite, dar aceleaşi sprâncene încruntate şi aceiaşi ochi în care se oglindea gândul pătrunzător şi expresia inspirată a feţii...

Această asemuire a fierarului cu muzicantul dădu lui Evghenii imaginea că Luzghin fără să-şi dea seama poate, dirijează cu înclinările capului, nu numai loviturile ciocanului, dar şi întreaga brigadă, dictând ritmul unic al lucrului.

Dându-şi seama de aceasta Sizov se simţi mai sigur. Acum ştia precis că nu e totul „să apeşi din răsputeri". Ca într'o orchestră, fiecare trebue să-şi cunoască perfect partitura; la fel şi aici trebue să-ţi înţelegi lucrul şi să găseşti posibilitatea de a-l executa cât mai corect.

Işi aminti de sfatul lui Cuharâci: „trebue să lucrezi cu capul. Numai cu mâinile nu poţi face acum mare lucru".

Evghenii încetă de a o imita pe Nastea şi începu să observe propriile sale mişcări. Acum, atenţia lui era atrasă de bucata purpurie şi scânteietoare de metal, de mişcările manivelei, de brigadierul ce dădea ritmic din cap.

Sizov observă, că atunci când „se taie" colţurile, brigadierul da din cap sacadat, iar bara se întorcea cu patru smucituri ale cârligului.

— „Patru!... să-ţi intre bine în cap — patru", îşi zise lucrătorul şi privind atent la brigadier, făcu exact cele patru mişcări. A reuşit! Bara se întoarse uşor şi Jenca privi radios în jur, i se părea că succesul lui trebuia să atragă atenţia tuturor.

Nimeni nu luă în seamă.

Apoi Evghenii numără, în câte lovituri se întorcea bara spre a fi rotunjită.

— Una, două, trei... opt! Ia aminte: opt — şopti el, privind ager la mersul barei.

Acum pe nicovală se aşează mijlocul. Brigadierul dădea din cap mai des şi mai sacadat.

— Una, două, patru, opt, douăsprezece. Douăsprezece. Numai să nu uit: patru, opt, douăsprezece...

— Ce şopteşti tu acolo? — se interesă Nastea, pe când se scotea o nouă bară.

Evghenii nu răspunse. Era adâncit în socotelile lui. Apucă cu lăcomie de cârlig şi privi nerăbdător spre Luzghin, aşteptând semnalul de începere.

— Patru, aşa! Bine... opt... minunat!... Douăsprezece! Ura! A reuşit!

Evghenii privi la toţi, zâmbind fericit. Acum la începutul făuritului prindea fără greutate momentul când ciocanul sălta în sus. Osia se'ntorcea uşor. Dar când se făurea partea subţire a osiei nu izbutea să numere. Acest amănunt nu-l mai speria pe Sizov. Calea cea bună era găsită. El îşi verifica posibilităţile la fiecare osie nouă.

Pentru prima oară, Evghenii era nemulţumit de pauza din timpul prânzului.

— Ei, câte avem astăzi? — întrebă Nastea pe Cuharov, care se ocupa cu numărătoarea.

Tot douăzeci şi opt până la prânz.

— Ce pacoste! — se înfurie Nastea trântind mănuşile de pământ.

Evghenii era radios.

— Dar tu ce-ai înflorit ca floarea soarelui?

— Ştim noi ce ştim.

Sizov se jena să arate că se bucură ca un copil de prima lui reuşită. Incerca să pară indiferent, dar faţa lui radia. La cantină glumea cu Vanea, râdea sgomotos şi după masă îi uimi pe toţi fierarii executând cu măestrie o melodie din linguri.

Luzghin îl observa atent şi ochii lui zâmbeau înţelegători.

Evghenii bău la repezeală compotul, direct din farfurie şi fugi în atelier. Ii era frică să nu piardă ceeace învăţase cu atâta chin şi repetă: patru, opt, douăsprezece.

După masă observă că pierde mai puţine puteri decât înainte. Dar rutina n'o avea încă. Era deajuns să nu se uite la Luzghin şi să nu numere loviturile, că simţea imediat că trage bara prinsă încă de ciocan.

Corpul obosit îl mai durea, dar mergând spre casă Evghenii cânta. Toată seara cântă la ghitară mar-

şuri. Se sculă cu noaptea în cap. Voia să verifice dacă reuşita de ieri nu era întâmplătoare.

După câteva zile de muncă încordată, ştia acum exact, de câte lovituri era nevoie la fiecare treaptă a făuritului. Sizov descoperi în felul de a lucra al brigăzii lui Luzghin, o regularitate uimitoare. Numărul loviturilor la fiecare operaţiune se repeta cu o exactitate surprinzătoare. Tocmai această exactitate permitea fiecăruia să-şi calculeze corect mişcările, şi oamenii, aproape fără a obosi, ajungeau la o mare producţie.

Această regularitate se stabilise printr'o muncă îndelungată, în comun. Insuşi brigadierul nu era, probabil, conştient de aceasta.

Acum, Evghenii lucra într'adevăr cu mâinile şi cu capul. Intorcându-se acasă simţea mai mult o oboseală mintală decât fizică, părea că a petrecut toată ziua nu în fierărie, ci într'o bibliotecă, studiind o carte grea.

Pe zi ce trecea, era tot mai uşor. Acum, în timpul lucrului, cămaşa era aproape uscată şi nu-l mai deranja în mişcări.

— Uite, acum eşti un adevărat stahanovist — îi zise într'o zi brigadierul.

Evghenii luă poziţia de drepţi şi glumind raportă ca un ostaş roşu:

— Slujesc poporul muncitor, tovarăşe comandant...

— Pe loc repaos — tovarăşe ostaş!

Aşa obţinu Sizov ceeace se numea la uzină „simţul" muncii.

X.

Evghenii se ducea acum la uzină cu inima uşoară. Apărea în atelier mai devreme; la garderobă stătea de vorbă cu fierarii şi aştepta cu nerăbdare semnalul. In timpul lucrului simţea o înviorătoare uşurinţă a mişcărilor; părea că toate obiectele înconjurătoare îşi pierdeau greutatea şi trupul îi devenea puternic şi elastic, ca al unui artist de circ.

Ceva asemănător simţise şi la şcoala muzicală a clubului, când după un studiu greu şi obositor, începuse să execute cu siguranţă o bucată complicată. Tot atât de puternic îi bătea inima, tot atât de des şi adânc respira pieptul şi simţea dorinţa să cânte.

„Splendid! Dacă aş putea să stau deoparte să mă văd" — se gândi Evghenii şi începu să fluere o melodie veselă care-i veni în gând. Fluera din ce în ce mai tare şi'n sfârşit începu să cânte. Deodată se opri simţind aţintită asupra lui privirea Nastiei.

Ea zâmbi încurajatoare.

— Ce-ai cântat? — îl întrebă ea, după terminarea lucrului, în timpul curăţeniei.

— Habar n'am! — răspunse el şi nu mintea.

Melodia îi venise în gând pe neaşteptate şi pe urmă o uită.

Când plecă schimbul, Evghenii rămase în atelier: voia să vadă cum lucrează schimbul următor, la cârlige.

„Cea mai bună şcoală e să priveşti cum lucrează

alții. Privind, totul apare mai clar" — își aminti Evghenii cuvintele lui Cuharov.

La ciocan, spre marea lui surprindere, îl găsi pe Luzghin. Cu ceasul în mână observa atent. Schimbul lui Luzghin, Vasilii Rogov, un fierar înalt, vânjos, privea când spre Luzghin, când spre Sizov, zâmbea, arătându-și dinții albi puternici și glumea strigând:

— Ei, copii, lucrați din răsputeri. Nu vă faceți de râs brigadierul. Vedeți ce cronometraj avem astăzi.

Evghenii stătea alături de Luzghin și amândoi priveau atent. Era o brigadă stahanovistă, dar era departe de aceea a lui Luzghin. Rar făceau mai mult de treizeci și cinci de osii pe zi.

Modul de a lucra al brigăzii lui Rogov nu făcea o impresie deosebită. Era chiar plicticos s'o privești lucrând. Dar schimbul lui Evghenii — un tânăr de statură mică cu plete lungi — lucra ușor cu cârligul. Mânecile bluzei erau suflecate până la umeri și sub pielea subțire se vedea jocul mușchilor.

— Privește! — strigă emoționat Luzghin, apucându-l pe Evghenii de mânecă.

Brigada aștepta, până ce grasul și bătrânul fochist și ajutorul lui, manevrând lungile lor vătraie, mișcau barele spre gura cuptorului. Această operațiune în fierărie se numea „a întoarce pe cant".

— Aproape cincizeci de secunde pentru o întoarcere, spuse șeful de brigadă și tăcu iarăși.

Meșterii fochiști cădeau din picioare, întorcând și mișcând șirul barelor înroșite și totuși brigada trebuia de fiecare dată să-și piardă timpul așteptând! Această scurtă întrerupere părea atât de necesară că în timpul lucrului nici nu se observa.

După o oră de observație, Luzghin își luă rămas bun dela Rogov și se îndreptă spre ușă. Evghenii îl ajunse din urmă. Traversară în tăcere curtea uzinei.

Era o noapte clară cu ger. Zăpada bătătorită scâr-

ţâia sub picioare. Copacii sbârliţi, acoperiţi cu o brumă deasă, apăreau ireali în întuneric. Dela patinaj se auzea melodia tărăgănată şi dulceagă a unui tango. Sub felinare se învârteau uşor patinorii.

— Nu patinezi? — îl întrebă brigadierul.

— M'am desobişnuit.

— Păcat.

Luzghin zise aceasta maşinal, preocupat de gândurile lui. „Işi frământă creierii din cauza întreruperii", — presupuse Evghenii.

Işi aduse aminte de desenele cuptoarelor perfecţionate, cu vatra mobilă, pe care le văzuse în manualul pentru prelucrarea metalelor.

„O vatră mobilă, asta-i ceva! E şi o binefacere pentru fochist şi nici nu se întrerupe lucrul. Dar înseamnă că vechile cuptoare trebuesc date la rebut? Asta înseamnă cheltueli de sute de mii, poate şi de un milion în cap. Cine-i prost să se'nvoiască la aşa ceva? Dar să faci ca barele să alunece pe vatră, asta ar fi ceva! Ceeace, pare-mi-se, s'ar putea... Da, într'adevăr s'ar putea".

Mintea îi lucra mai repede şi mai precis. Memoria reproducea desenele din cărţi: Un cuptor în secţiune; şirul de bare dreptunghiulare, înroşite de văpaia păcurii arzânde.

După aceea Evghenii îşi imagină secţia lui de lucru. Peotr Jolobov în tricou, băgând vătraiul când într'o deschizătură a cuptorului când într'alta, împingând cu greu barele. Ce muncă mizerabilă! Capul ras al fochistului este acoperit cu broboane mari de sudoare. Respiră din greu.

Iată, au scos bara înroşită. In celălalt capăt au pus una nouă, rece; şi Peotr plin de sudoare şi sufocându-se de căldură, scormoneşte din nou cu vătraiul său.

— Nu, trebue pus în mişcare tot rândul...

— Ce? care rând? — întrebă nedumerit Luzghin.

— Am spus ceva? — se miră Evghenii şi se adânci din nou în gândurile sale. Să faci un mâner, ei da, aşa, un mâner îndoit, astfel ca să se sprijine cu un capăt de ultima bară. Ai împins mânerul, ai apăsat şi stai apoi liniştit: barele, împingându-se una pe alta, vor aluneca pe rând înainte, către gura cuptorului.

Îşi imagina clar mecanismul simplu care trebuia să pună în mişcare barele, chiar numai printr'o apăsare a piciorului.

Bâlbâindu-se de emoţie, Evghenii îi expuse lui Luzghin planurile sale.

— Cum, cum? — ia stai, mai spune odată şi nu te grăbi, că nu arde.

Evghenii bucuros povesti mai amănunţit.

— Foarte iscusit! E bine gândit. Ia stai, cum ţi-e fixat mânerul?

S'au oprit sub un felinar şi au început să examineze detaliile invenţiei, desenând în zăpadă schema cuptorului; Luzghin aprobă ideea, dar găsi multe greşeli la înfăptuirea ei tehnică.

— Nu dragul meu, aşa nu merge: de ce vei prinde mânerul, dacă aici nu este nimic? N'ai să înşurubezi bulonul în aer. Stai! Ce ar fi, ca aici, iată, să-i adaptăm o consolă şi de aceasta să înşurubăm; ce zici?

— E! La ce-ai s'o adaptezi? Asta e doar cărămidă — dărâmi tot cuptorul cu consola ta.

— Ei, asta-i!

— Ia stai, Ilia Afanasievici, ce ar fi dacă...

Discuţia continua. Era o discuţie creatoare, în care ideea necoaptă apărută întâmplător, căpăta forme palpabile, limpezi.

Patinorii grăbiţi spre patinaj se opreau şi glumeau în şoaptă pe socoteala celor doi.

— Hai să încetăm această reprezentaţie — zise Luzghin, care remarcase figurile zâmbitoare din jurul lor. Mâine e zi de odihnă; vino pela mine. Îl chemăm

şi pe Cuharâci şi toţi trei vom chibzui. Vrei? Cunoşti adresa? — Luzghin scoase bloc-notesul. Mâine în câte avem? Douăzeci Decembrie? Aşa — dimineaţa este şedinţa Comitetului de sector al deputaţilor celor ce muncesc. Dela unu, lecţii... vino la trei.

Evghenii privi batjocoritor carneţelul.

— Trăeşti după calendar!

— Desigur — şi te sfătuesc şi pe tine. Pe memorie frăţioare, nu te poţi baza. Şi urăsc de moarte întârzierea.

In noaptea aceea Evghenii nu putea să adoarmă. Inchizând ochii, vedea saltul ciocanului de oţel în greutate de două tone, scânteile sclipind alene pe bara înroşită, feţele luminate de reflexul purpuriu şi mai cu seamă, faţa largă a Nastei cu sprâncenele negre şi groase.

„Lasă porumbiţo, îţi arăt eu că nici noi nu suntem de lepădat. Rămâne de văzut cine este pasagerul. Pare-se că tocmai noi vom sparge buba".

Insomnia nu-l obosea. Avea dorinţa să sară din pat să declame o poezie frumoasă. Dar nu ştia pe de rost nicio poezie. Luă ghitara. Dar nu putea să cânte ceeace ar fi vrut el: îi mai lipseau strune. Ar fi dorit ceva vesel, tumultuos.

Luă de pe perete oglinda şi-şi privi chipul brun, cu nasul subţire, drept, cu buzele umflate şi roşii de adolescent, cu bărbia ieşită puţin în afară; bucle negre şi aspre, îi acopereau o parte din fruntea largă; ochii negri, oblici, străluceau satisfăcuţi.

Acest chip îi plăcu lui Evghenii. Işi aranjă pe frunte o buclă, clipi şi se adresă cu respect imaginei sale:

„Dumneata, Evghenii Ivanovici, eşti într'adevăr un tânăr bine. Dar caracterul nu prea e reuşit. Cât priveşte căpăţâna, nu e proastă deloc; e chiar de calitatea întâia!"

XI.

Era într'o zi însorită şi geroasă. Cablurile acoperite de brumă scânteiau orbitor. O umbră de fum, ce ieşea din coşul cazanului uzinei, plutea peste zăpadă, subliniind şi mai mult albeaţa-i sclipitoare.

La ora stabilită, Evghenii o porni spre Luzghin. Mergea fluerând, cu paltonul larg descheiat. Un vânt de ghiaţă îi sufla şuviţa ieşită de sub căciula cubană.

Pe drum dete peste o fâşie de ghiaţă netezită de picioarele şcolarilor. Vru să se dea pe ghiaţă, dar căzu şi fără să se scuture merse mai departe.

Preşedintele comitetului sindical al atelierelor de foc, Nesterov, dădu din cap cu reproş.

— Iar te-ai îmbătat. Nu te rabdă inima. Şi mai lucrezi în brigada lui Luzghin. Nu ţi-e ruşine?

Evghenii privi ştrengăreşte figura obeză a preşedintelui care îi stătea în drum.

— Şi ce, noi fierarii n'avem de unde bea? Şi porni mai departe clătinându-se înadins.

Nesterov, sau cum îi se spunea la uzină — Nesterâci, era un vechi membru al sindicatului. Bătrânii îşi aduceau aminte că pe vremuri era un meşter bun. Dar anii treceau şi oamenii creşteau şi se ridicau, plecau la învăţătură, iar Nesterov rămânea neschimbat în comitetul sindical. Era cât se poate de conştiincios; stătea zile întregi la uzină, veşnic avea treabă pe undeva şi veşnic întârzia pretutindeni; şi tot ce făcea, aducea cu sine plictiseală şi tristeţe.

Aproape nimeni nu-l mai ştia ca un meşter priceput al secţiei de arcuri. Dar întotdeauna nu ştiu cum se făcea că toţi votau pentru el — la alegeri.

— Comitetul atelierului, fără Nesterâci, e ca o biserică fără popă — râdeau fierarii.

Evghenii era mulţumit că l-a păcălit pe omul acesta posomorît. Dar îndată îi păru rău. Ce se face el dacă Nesterâci va spune undeva, la o adunare, că oamenii lui Luzghin se îmbată?

Dar nu voia să se gândească la ceva neplăcut; prea era ziua senină şi veselă.

Luzghin locuia pe bulevardul Entuziaştilor — strada principală a orăşelului nou muncitoresc.

Mergând pe acest bulevard, larg şi asfaltat, plantat cu ulmi tineri, se putea observa desvoltarea treptată a gustului arhitectonic.

Bulevardul începea cu căsuţe scunde, ce purtau numele pretenţios de cottage *), cu tot aspectul lor modest. In jurul lor creşcuseră pomi cu coroane bogate, ale căror ramuri, acoperite de brumă deasă, înconjurau căsuţele ca un păienjeniş strălucitor.

După cottage se'ntindea un rând de case cu două etaje, ce se deosebeau numai prin culoarea cercevelelor. După un calcul neînţeles al arhitectului, casele erau construite astfel, încât unele stăteau cu faţada la stradă iar celelalte dintr'o parte.

Mai încolo se aflau şase case enorme cu patru etaje, din piatră cenuşie, cu pereţii goi, cu terase grele de beton. Şirurile de ferestre pătrate priveau posomorît strada, copleşind spectatorul cu conturul lor masiv.

După aceste cutii de beton, mărturie a planului de construcţie al arhitectului uzinei, se înălţau patru case noi, construite în anii celui de al doilea plan cin-

*) Cuvânt englezesc care înseamnă vilă. (N. T.)

cinal. Cu toată enormitatea lor, mulțumeau ochiul prin simplitatea și svelțețea liniilor. Semicoloanele pe care se rezemau fațadele dădeau caselor un aspect vesel. Etajele de jos în care erau magazinele, sclipeau cu geamurile vitrinelor largi. Terase ușoare cu balustrade turnate în ipsos, basoreliefurile dela intrare, ferestrele largi, ornamentația îngrijită, totul arăta că aceste case au fost construite de un proprietar bogat și inteligent, pentru ca să dureze, îngrijindu-se ca oamenii să trăiască în ele mulțumiți și fericiți.

Luzghin locuia la începutul bulevardului, într'un mic cottage. In jurul casei, copacii, încătușați de ger, acoperiți de zăpadă, păreau împietriți și ramurile vâjâiau în vânt.

Ii deschise ușa o fetiță de vreo paisprezece ani.

— Dumneata ești Sizov? — întrebă ea. Luzghin vă roagă să așteptați puțin. E cu profesorul.

In timp ce Sizov își desbrăca paltonul în antreu, fetița îl examina cu privirea îndrăzneață a ochilor înguști, cenușii.

„Fiica brigadierului. Sunt ochii tatălui"; decretă Sizov.

Evghenii privi cu interes odaia încăpătoare, care pesemne era sufrageria. O masă, cinci scaune, un dulap cu veselă și un divan vechi, formau tot mobilierul. Pe perete era atârnată harta Spaniei, pe care era trasă linia frontului cu ace cu gămălie neagră. Sub portretul lui Lenin și Stalin, se aflau fotografii în rame negre și înguste.

Pe divan, la fereastră, ședea Cuharov și privea atent peștișorii leneși ce înnotau în aquarium. Câteodată ciocănea în sticlă.

— Imi place apa — zise bătrânul, dând mâna cu Evghenii. Mi-e dragă natura, chiar și în borcan. De unde am această atracție, că doar toată viața, de copil, am trăit-o în uzină, printre fier!

Fetiţa se aşează lângă Cuharov şi se apucă să-i coasă haina descusută la umăr.

Din camera vecină se auzeau voci — două bărbăteşti şi una de femeie. Sizov recunoscu vocea de bas, puţin răguşită, a lui Luzghin.

— Ce învaţă brigadierul?

— Multe... se pregăteşte pentru Academia Industrială. N'ai ştiut? — zise Cuharov, ţinând privirea aţintită asupra aquariumului. — Liuda! scoate bibanul de aici. E un bandit; o să strivească pe ceilalţi peştişori.

Neavând ce face, Evghenii privea fotografiile din perete şi înaintea lui se perinda toată viaţa lui Luzghin întipărită pe aceste bucăţi de carton.

Un bărbat cu mustăţi, îmbrăcat într'o cămaşă rusească şi un surtuc lung sta cu ochii holbaţi. Şi-a pus palma grea pe umărul unei femei slăbuţe şi triste, ce strângea la piept speriată, un buchet de flori de hârtie. Lângă ei, trei copii puternici, cu umerii largi ca şi tatăl lor: două fetiţe şi un băiat cu capul mare şi privirea încăpăţânată. Oare acesta este Luzghin? Pe o fotografie ştearsă de timp, acelaş băiat, cu şapcă şi cămaşă de saten. Da, acesta era Luzghin. Obrazul cu pomeţii proeminenţi cu gura mare şi buzele strânse puternic, se şi formase; şi chiar şi bucla neastâmpărată îi atârna pe frunte.

Iată-l pe Luzghin adolescent, într'un grup de băieţi, în faţa uzinei. Toţi poartă mantale enorme. Căciulile caucaziene sunt împodobite cu panglici. Unul are pe genunchi un revolver, altul o carte deschisă. Acest grup reprezenta detaşamentul comsomolist al uzinei, înainte de plecarea pe front.

Şi iată-l acum pe Luzghin stând la o masă cu un militar. Mantaua îi vine bine. E tuns. Capul pare foarte rotund. Faţa slabă, obosită, poate chiar bolnavă.

Sub fotografie stă scris: Biroul celulei Partidului Comunist al unui batalion de vânători.

Şi în sfârşit, încă un grup, cunoscut din ziare. Conducătorii statului s'au fotografiat la o adunare cu delegaţii stahanoviştilor. Tovarăşul Stalin, aflat în mijlocul grupului, zâmbeşte; de zâmbete sunt luminate şi feţele tovarăşilor Molotov, Caganovici, Voroşilov, Ordjonichidze. Ceilalţi râd şi ei.

Evghenii priveşte îndelung, cu invidie, această fotografie. Ce n'ar da el să-l vadă atât de aproape pe Stalin!

Cuharov glumea cu Liuda, vorbind despre un băiat, Leosic. Fetiţa era foarte semeaţă şi răspundea vioi. Deodată faţa îi capătă expresia încăpăţânată a tatălui.

— Veţi vedea când se va termina trimestrul cine va fi primul. Şi nu faceţi gălăgie vă rog, o să-l treziţi pe Andreica, — zise ea brusc şi ieşi din odaie.

— Aha! Ai văzut ce mai fetiţă are Ilia Afanasievici? Ce îndârjire! Leosic este fiul adoptiv al lui Apt. El şi cu Liuda sunt primii în clasă şi se întrec între ei. N'ai nicio grijă — îl întrece ea!

Evghenii nu-l asculta pe Cuharov. Se gândea la Andreica. „Poftim! Ce caută aici fiul Nastiei? Sau are şi Luzghin unul cu acest nume?"

Ar fi vrut să-l întrebe pe Cuharov, dar nu apucă. Uşa se deschise şi'n urma unui bătrânel — profesorul — veneau Luzghin şi Nastea.

In primul moment Evghenii nici n'o recunoscu. In locul bluzei de lucru purta o rochie lungă albastră de mătase uşoară cu cordon pe talie, şi mânecile bufante. Părul bogat, de un castaniu deschis, legat în timpul lucrului, era acum împletit în două coade groase şi strânse, care-i înconjurau capul ca o coroană grea.

Nastea părea cu totul alta, decât era el obișnuit s'o vadă în atelier.

Jenca fu uimit de feminitatea ei tinerească, de frumusețea sănătoasă, calmă și plină de viață.

— Bună zua. Ce mă tot privești? — întrebă ea. Cuharușca, ce-i cu dânsul? Și-a înghițit limba?

— Asta-i treaba voastră — se depărtă bătrânul.

Siguranța că Luzghin are o legătură tainică cu Nastea se prăbuși atât de brusc, că Sizov își pierdu cumpătul. Cum de nu i-a venit mai înainte în cap, că poate îi leagă studii comune sau altceva de acest gen. „Uf, acest Jorj! Să-i tai limba, nu altceva!" Dar imediat începu să-l chinue iar îndoelile. Dar finul? Dar portocalele? Și dece oare roșea și se încurca atunci Vanea?"

— M'a întrecut Nastasia — spunea brigadierul, după ce conduse pe profesor. Mi-a slăbit oare memoria? Uite algebra, geometria, leninismul — astea merg ușor. Aici experiența vieții mă ajută — dar cu fizica — îmi vine să urlu, nu altceva. Elasticitatea gazelor este invers proporțională... dar cu ce este invers proporțională, dacă nimeni n'a văzut acest gaz și nu are nici miros, nici culoare, nici gust.

— Și tu te prepari pentru Academia Industrială? — o întrebă cu invidie Evghenii pe Nastea.

— Da de unde... Am învățat numai cinci ierni. Acum cu Ilia Afanasievici poate voi putea izbuti să termin cele zece clase și pe urmă vom vedea. Eu aș vrea să urmez medicina. Ce-mi face băiatul? N'a făcut scandal, fără mama?

— Ia, dă-l încoace, Nastasia. Să ți-l arăt, Sizov, pe finul meu. Dar ce fin! — clipi Luzghin.

Nastea aduse un băiețel gras, de un an și jumătate. Încă nu se trezise de-a-binelea și frecându-și ochii cu pumnișorii, privea supărat în juru-i, gândindu-se dacă să înceapă să țipe sau nu. Zărindu-l pe Luzghin zise:

— Nenea Ilia.

Brigadierul îl luă în braţe şi săltându-l în sus, spuse:

— Iată că sburăm cu avionul... iată că sburăm cu stratostatul.

Andreica se înneca de râs.

— Ilia Afanasievici iubeşte copiii — oftă Nastea. Evghenii observă acest oftat.

— Spune, finule, cum să nu te iubim? Spune, ai să te faci mare şi vei deveni poate comisar al poporului? Da? Sau colonel? Vrei să fii colonel? Sau să mergi pe linie de partid. Ori să devii savant?

Viitorul savant dădea din picioruşele lui grase şi privindu-i pe toţi cu ochii mari, albaştri ca ai mamei, striga serios:

— Nene Ilia... nene Loia.

— Nenea Loia — sunt eu — explică mândru Cuharov — chemând băieţelul la el. Haide la bunicul Leonea, nu-ţi fie frică.

Intr'o zi l-am lăsat aici. Maria Alexeevna cu mine şi Liuda ne-am dus la baie şi Ilia Afanasievici a rămas cu copiii. Când ne-am întors, ce să vezi: brigadierul nostru îl ţinea pe Andreica pe genunchi şi îi citea ziarul cu voce tare. Şi acesta ce credeţi că făcea? Şedea liniştit, nemişcat şi asculta holbând ochişorii.

— Da, chiar aşa s'a întâmplat — confirmă brigadierul. Aveam în ziua următoare lecţie la şcoala politică şi ele m'au lăsat dădacă. Ce să fac? Eu învăţam şi el asculta. Nu-i aşa finule? Haide, haide la mine!

Cuharov dădu drumul jos băieţelului. Acesta porni, agăţându-se cu mânuţele de divan. Toţi îl observau cu interes.

— Eu n'am avut copilărie. Am crescut ca urzica — oftă bătrânul maşinist.

In antreu se auziră voci de copii.

— Au sosit... Liuda, du-te şi desbracă copiii — zise Luzghin şi se adresă femeii zâmbitoare ce intra în o-

daie: ce program a fost azi la circ? Copiii au stat cuminți, nu ți-au rupt mâinile? Iată... faceți cunoștință... Soția mea, Maşa, Maria Alexeevna. Acesta este — Sizov Evghenii.

— Vă cunosc. Mi-a vorbit Ilia Afanasievici de dumneavoastră — zise încet femeia, întinzându-i o mână moale.

Sizov o privi cu interes pe soția brigadierului, comparând-o fără să vrea cu Nastea. De statură mijlocie, plină, cu o față țărănească, simplă și drăgălașe, zâmbea tot timpul cu un zâmbet timid. Ochii ei negri priveau blând, înțelegători și câteodată ironic.

Mariei Alexeevna nu-i puteai da mai mult de treizeci și cinci de ani, dar Nastea alături de ea părea foarte tânără. Soția lui Luzghin le dădu la toți un prânz foarte gustos și pe urmă se așeză să cârpească ciorapii copiilor.

Nici brigadierul nu se prea ocupa de oaspeți, așa că fiecare se simțea la largul său. Liuda aduse revista „Ogoneoc" și propuse să se deslege cuvinte încrucișate. Luzghin se arătă un mare cunoscător al tehnicei și politicii. Cuharov și Liuda se întreceau în răspunsuri din diferite ramuri ale științei. Numai un cuvânt n'a fost găsit. Trebuia să ghicești numele eroilor antici greci care reprezentau simbolul prieteniei.

Peste puțin timp, pe când cei mai în vârstă jucau „capra" *) Cuharov luă din nou revistele în mână:

— Da, am ghicit: Ajaxi e cuvântul. Adevărat! Cinci litere. Trebue însă să recunosc că am ghicit întâmplător. Noi avem la uzină o pereche denumită Ajaxi. L'am întrebat odată pe Apt: „Iacov Samoilovici, ce e aia Ajaxi, o firmă? Și mi-a povestit despre cei doi luptători greci, care nu puteau trăi unul fără altul.

*) Un joc de cărți. (N. T.)

— Maria Alexeevna, n'ai o pereche de mănuşi? — întrebă serios Cuharov.

— Ce-aveţi nevoie de mănuşi? — se miră stăpâna casei, venind din odaia alăturată, unde asculta ştirile la radio.

— Nu-mi trebue mie, ci bărbatului tău. Şi-a făcut bătături dând mereu cărţile.

— Eu credeam că aveţi treabă. Dincolo se dau ştiri din Spania...

Maria Alexeevna dispăru, dar peste câteva clipe apăru iar emoţionată, cu lacrimi în ochi.

— Dar lăsaţi acest joc stupid. Ascultaţi ce grozăvii.

Speakerul termina înştiinţarea: „Guernica nu mai este. Ruini fumegânde şi munţi de cadavre se ridică acolo, unde ieri încă se afla acest minunat orăşel, vechea capitală a ţării bascilor".

— Guernica a căzut ? — Luzghin svârli cărţile şi se ridică. Ticăloşii!

Se apropie de hartă şi privi îngândurat spre nordul peninsulei Iberice, acolo unde linia neagră se strângea ca un laţ în jurul lui Ovideo şi Bilbao.

— Da!

Luzghin oftă şi se întoarse spre Cuharov.

— E timpul să vorbim şi despre munca noastră. Luă o coală de hârtie, schiţă la repezeală schema furnalului şi a dispozitivului propus de Evghenii şi o făcu atât de priceput, că Nastea mirată, exclamă:

— Ce bine e desenat!

— Un obicei rămas din timpul războiului civil. Luam o hârtie, desenam cu creionul şi înţelegeam mai uşor. Ei, Cuharâci, e clar? Totul este bine, numai cum o să prindem consola? Evghenii a propus să o fixăm cu buloane, uite, aci. Dar această drăcie lucrează cu izbitură. Aşa că, nu numai cărămida o poţi fărămiţa, dar

se poate dărâma şi tot cuptorul. Azi m'am gândit mereu, dar fără rezultat. Dar tu, Evgheniı?

— Tot aşa!

Bătrânul îşi puse ochelarii, începu să cerceteze desenul atingându-l cu barba şi şoptea ceva.

— Aşteptaţi, aşteptaţi — să vedem. Aici aveţi un mâner? Da? Mânerul lucrează cu svâcnitură. Aşa-i? Foarte bine. Acum să admitem că'n loc de mâner avem un şurub.

Luă creionul dela Luzghin, şterse mânerul şi'n locul lui desenă ceva asemănător unei prese împletite, pusă oblic.

— Să admitem că'n locul mânerului se află un şurub. Are mai multă putere decât un mâner? Are. Lucrează fără izbitură? Fără. E mai uşor să menevrezi cu el? Mai uşor. Şi dacă l-am fixa de această ramă de fontă? Cum vi se pare?

Bătrânul îi privi pe toţi victorios, îşi scoase ochelarii şi-i ascunse în cutie.

— Minunat! — exclamă Evgheniı, privindu-l gelos pe Cuharov.

— Cum spune proverbul: unde-i unu nu-i putere... Dar totuşi Guernica nu mai este... Da, da!

Luându-şi rămas bun dela musafiri, Luzghin îl felicită pe Evgheniı.

Andreica nu fu trezit. Maria Alexeevna înveli băiatul adormit, cu plapoma.

— Ia seama, să nu răcească... Când dorm, răceala îl prinde mai uşor — spuse ea Nastiei plină de grijă.

Când se pomeni cu Nastea sub cerul senin şi friguros al nopţii, Evgheniı se simţi stângaci. De câte ori visase să rămână singur cu ea! Dar, cunoscându-i limba ascuţită, nu se putea hotărî s'o conducă vreodată dela lucru. Astăzi, rămânând singur cu ea pentru prima oară, nu ştia despre ce să vorbească. Aşa au trecut

în tăcere pe lângă răscrucea unde drumurile lor se despărţeau. Nastea îl privea şiret:

— Am auzit că locuieşti pe Begovâh — şi zâmbi, dar văzând că tânărul se posomorîse, adăugă împăciuitor: Priveşte, ce frumuseţe de cer... Ce de mai stele! Dar la noi în Ucraina stelele sunt şi mai strălucitoare! Mari, mari de tot. Ce bine e la noi în Ucraina.

Deodată Nastea lunecă. Caietele şi cărţile sburară de sub braţ. Evghenii se grăbi să le adune, dar nu destul de îndemânatec, şi se risipiră iarăşi în zăpadă.

— Na, ţine, — spuse înciudată Nastea, dându-i pe Andreica şi adunându-şi cărţile şi caietele le făcu pachet.

Sizov nu ţinuse încă niciodată în braţe un copil mic. Fiindu-i frică să nu-l trezească, îl ţinea cu mâinile întinse. Nastea îl privi şi'ncepu să râdă în hohote.

— Aşa se ţine un copil? Stai ca o statue. Uite cum trebue să ţii mâna...

Andreica rămase în braţele lui Evghenii. Nastea mergea alături, veselă şi privea şiret. Şi cu toate că nu era prea plăcut să te cari cu un copil străin şi încă fără să ştii al cui e, totuşi refuza să-l înapoieze mamei, simţind că acest mititel îl leagă oarecum de ea.

— Ei drace! Parcă venim din vizită, dela soacră! — se gândi el, uitându-se fricos împrejur.

Bulevardul Entuziaştilor era strălucitor luminat. Şi parcă într'adins întâlneau mereu cunoscuţi care ieşeau dela cinema. Toţi îi priveau curioşi. Iar cineva spuse în spatele lui Evghenii:

— Bravo Sizov! Iată o treabă stahanovistă! Ce e, băiat ori fată?

— Ce oameni! Draci împieliţaţi!

— Dă-mi-l încoace — zise aspru Nastea.

— Îl duc eu — ce te-ai necăjit?

Abia la uşa casei, Evghenii îl înapoie pe Andreica.

Nastea îl privi pe Sizov recunoscătoare și-i strânse puternic mâna.

— Ei, să fii sănătos *), — cum se zice la noi în Ucraina. Vino pela mine Sizov... când te plictisești. Locuesc singură...

El îi strânse încă odată mâna și plecă plin de o bucurie necunoscută și turburătoare.

*) Fraza în text e spusă în limba ucraineană. (N. T.)

XII.

La treizeci și unu Decembrie, întorcându-se dela lucru, Sizov găsi sub ușă, împreună cu ziarul, un plic mic. Se miră, deoarece nu era cu nimeni în corespondență. Se gândi că poate o fi dela Nastea. Deschise grăbit plicul: era o invitație.

„Stimate Evghenii Ivanovici!

„Clubul Lebedev, vă invită la serata-carnaval, dată cu ocazia revelionului.

„Inceputul programului la ora nouă precis.

„Vi s'a rezervat locul nr. 6 rândul întâi, parter.

Direcția Clubului"

Evghenii știa despre carnaval și chiar promisese că va lua parte la concert. Și totuși invitația îl bucură. La seratele clubului locurile din primele rânduri erau rezervate oamenilor renumiți ai uzinei.

„Stimate Evghenii Ivanovici!". Auzi, au aflat chiar și numele meu după tată!... Evghenii se apropie de oglindă.

Evghenii Ivanovici! clipi el din ochi, simțindu-se inundat de o bucurie ce-i umplea sufletul.

Sizov luă un fier dela Ana Feodorovna și-și călcă cu grijă pantalonii.

„Ar fi bine să'ntârzii puțin. Să trec încet prin sală, să salut cunoscuții și în văzul tuturor să iau locul în rândul întâi. Băieții or să plesnească de ciudă!"

Numai că în prima parte a programului trebuia să apară pe scenă. Evghenii își luă ghitara, o înveli cu grijă și porni spre club. Se duse direct în scenă prin intrarea de serviciu.

Aici domnea învălmășeala dinainte de sărbătoare. Din toate părțile se auzeau crâmpeie de poezii, cântece, melodii. Pentru prima oară, Evghenii era într'adevăr emoționat, înainte de a apare pe scenă.

Se apropie încet de gaura din perdea și se convinse că toate locurile sunt ocupate. Numai primele rânduri erau încă goale.

— Tu apari al doilea, auzi? îi aminti Porotchi, trecând în grabă pe lângă el. — Dumnezeule mare! strigă Porotchi cuiva, îți dai seama ce faci? Ți-am spus limpede să aduci pianul de concert și voi cărați pianina! Râjicov! Unde-i Râjicov?

Intâi ieși la rampă micuța lucrătoare dela electrocar. aceea căreia la lucru îi plăcea să umble îmbrăcată în salopetă bărbătească. Acum, într'o rochie neagră de crêpe-de-chine, cu un trandafir la cingătoare, părea o adevărată cântăreață, cu toată statura ei micuță. Cântă aria Lizei din „Dama de Pică". Vocea ei armonioasă suna sigur și curat. A fost aplaudată îndelung și i se ceru să cânte „Viscolul", cântecul favorit al celor dela uzină. Plină de bucurie, cântăreața părăsi scena, ștergându-și sudoarea de pe față, cu mâna-i de copil.

— Acum va cânta un membru al brigăzii de stahanoviști a lui Luzghin, Sizov — auzi Evghenii vocea lui Porotchi. Sizov își va arăta arta la un instrument mai delicat decât ciocanul cu aburi...

Cuprins de o emoție copleșitoare, Evghenii păși mașinal din obscuritate, pe scena luminată orbitor și simți aproape fizic privirea miilor de ochi ațintiți asupra lui.

La extremitatea dreaptă a rândului întâi, numai fețe cunoscute. Luzghin cu ordinul „Lenin" pe reverul

hainei, îi spunea ceva Mariei Alexeevna. Vanea zâmbea şi da din cap. Nastea şedea într'o poziţie încordată, muşcându-şi buza de jos. Alături de ea un loc gol: nr. 6.

„Locul meu" se bucură Evghenii şi simţind bătăile puternice ale inimii, încercă să se liniştească. „Fii calm, Evghenii Ivanovici, fii calm".

Căutând să pară cât mai natural, se aşeză pe scaun anunţând:

— „Rapsodia a doua ungară", de Liszt. Se calmă deodată şi uită de scenă şi de spectatori, ascultând numai strunele instrumentului său.

In felul lui de a executa nu se simţea o măestrie adevărată, matură, dar avea ceva original; sunetele curgeau larg, liber, şi'n melodia pasionată a lui Liszt, aducea mult avânt tineresc, veselie băieţească, puritate şi spontaneitate.

După ce termină, îşi aruncă părul peste cap cu o mişcare bruscă şi imitând pe cineva, salută artistic. Prin tumultul aplauzelor, se auzi un bas puternic din fundul teatrului:

— Marşul lui Riego!

— Calinca, Calinca *), strigă Vanea Ovţin, făcând mâinile pâlnie.

— Marşul lui Riego — insistă glasul.

Poroţchi protesta din culise arătându-i ceasul.

Dar lui Evghenii i se păru că a fost mai puţin aplaudat decât micuţa cântăreaţă. Luă loc din nou şi când se făcu linişte, cântă cu măestrie marşul aspru şi curajos al Spaniei republicane.

De data aceasta aplaudă toată sala. Numai Nastea stătea cu capul în jos, zâmbind turburată.

Evghenii aşteptă pauza cu nerăbdare.

*) Un cântec popular rusesc. (N. T.)

— Ai cântat grozav marşul spaniol — îi zise Luzghin, îndreptându-se spre uşă.

Marşul i-a amintit lui Ilia de războiul civil, adăogă Maria Alexeevna.

— Nu chiar, dar o întâmplare. Era în Ianuarie; un ger îngrozitor. Compania noastră înainta din târguşorul Dubţâ. Degetele ne ieşeau din cismele rupte şi noi trebuia să plecăm dela căldură, din culcuş. Deodată ne-au ieşit în drum trei evrei bătrâni, zdrenţăroşi, slabi. Unul cu o vioară, altul cu o ţobă şi al treilea cu un fel de fluer negru. Şi ne-au cântat un marş! Înţelegi? Ger de patruzeci de grade, scuipatul îngheţa în sbor, iar ei cântau. Şi n'ai să mă crezi, dar părea că s'a mai încălzit afară! Serios! Aşa ne-au condus până la marginea târguşorului, cu muzică!... Şi erau bătrâni, cărunţi, slabi. Au trecut cincisprezece ani de atunci şi acest marş îmi răsună şi acum în urechi.

— Muzica! exclamă Cuharov. — Eu am observat că dacă un om are aptitudini pentru muzică, orice lucru arde în mâinile lui. Uite, de exemplu, când nu merge lucrul în atelier, cum începe cântecul „Dubinuşca", totul merge strună. Nastea îi dădu mâna lui Evghenii. i-o strânse încet şi şopti:

— Cum te mai invidiez eu azi pe tine, Jenca!

Vanea mergea înainte. Capul lui rotund, cu părul auriu, plutea deasupra mulţimii, ca un pepene galben.

„La carnaval tu îmi şopteai" cânta el încetişor unei fete bine făcute, îmbrăcată într'o bluză de sport cu insigna „Gata oricând la muncă şi apărare" *). Fata privea copilăreşte spre lucrătorii brigăzii lui Luzghin.

*) Insigna aceasta se dădea de Societatea de cultură fizică cu scopul de a stimula desvoltarea culturii fizice în Uniunea Sovietică şi numai acelora ce îndeplineau un complex special de încercări, cari arătau pregătirea lor multilaterală în acest domeniu.

După antract Evghenii intră în sală. Aproape tot programul îi era cunoscut şi el privea feţele vecinilor. Cuharov asculta şi privea încruntat. Asculta gânditor corul vârstnicilor care executa cântece populare ruseşti; privea cu admiraţie patru „gladiatori" dela atelierul de transport care executau numere complicate; aplauda cu frenezie pe inginerul gras Cravcenco, prezentat ca un „maestru al flueratului artistic". Iar când au apărut pe scenă cei mai buni dansatori ai uzinei, în ochii lui Luzghin s'au aprins scântei vesele, şi începu chiar să bată din picior şi să dea din umeri în tactul muzicii.

Nastea privind pe scenă îl ghionti pe Evghenii şoptindu-i:

— Priveşte, priveşte! E grozav! — şi chiar îi reproşă: ei, ce stai de piatră? Uite, chiar şi nevasta lui Apt aplaudă.

Acele uriaşului ceasornic împodobit cu flori se apropiau de miezul nopţii. Pe scenă apăru un grup pestriţ de participanţi la festival. Inginerul Cravcenco povesti simplu şi frumos despre înflorirea patriei socialiste şi a mişcării stahanoviste.

— In numele participanţilor la concert, doresc stimatului nostru Ilia Afanasievici Luzghin şi tovarăşilor săi din brigadă ca în anul ce vine să ne uimească cu noi recorduri. Tovarăşi, vă urez la toţi să lucraţi cum lucrează Ilia Afanasievici şi brigada lui.

Termină cu urări de sănătate adresate tovarăşului Stalin şi sala se cutremură de aplauze. Părea o ploaie torenţială, impetuoasă, de primăvară, care loveşte un acoperiş de tablă. Ca şi ploaia, se oprea o clipă, ca să reînceapă cu o nouă putere, şi'n acest sgomot sărbătoresc, radio-ul transmise primele lovituri ale ceasornicului din Cremlin.

Pe scenă se aprinse în roşu inscripţia următoare: Urări pentru un nou an stahanovist.

De pe balcon se lăsă o ploaie de confete. Panglicile creţe ale serpentinelor atârnau deasupra ghirlandelor de brad.

Pe scenă apăru radios Poroţchi.

— Şi acum, balul mascat. Fiecare dintre noi să fie astăzi tânăr, ca anul nou, vesel şi fericit ca viaţa noastră; neobosit în dansuri, ca remarcabilii noştri stahanovişti la lucru.

„E un băiat bun, totuşi; numai rachiul îl distruge" gândi Evghenii şi se întoarse spre Nastea, ca s'o întrebe dacă rămâne la bal. Dar Nastea dispăruse în mulţime.

Organizatorii energici, glumind şi râzând, invitau insistent musafirii în odăile unde se dădeau costume şi măşti.

Evghenii îşi puse un costum de toreador. Inainta nehotărît prin mulţimea pestriţă, căutând s'o ghicească pe Nastea între măştile ce râdeau, dansau, se bucurau. Oare o fi plecat? Deodată, auzi la ureche vocea lui Poroţchi:

— Aa! Abia te-am recunoscut: costumul e de efect. Lipseşte numai Carmen. Dar cunoşti zicala: „Toreador să fii, că se va găsi şi o Carmen" *). Vrei să treci pe la mine? Iţi voi face cunoştinţă cu un om interesant. Te-a ascultat astăzi şi e'ncântat de tine.

„Nu, orice s'ar spune, Poroţchi e un om cumsecade!" gândi iar Evghenii.

In cabinetul directorului clubului, măsurând odaia de-a-curmezişul, mergea cu paşi moi un brunet elegant şi bine făcut.

— Vă recomand o celebritate locală: Evghenii Sizov, fierar. E un remarcabil ghitarist — i se adresă Poroţchi şi bătându-l pe umăr pe Evghenii se lăsă obosit pe divan.

*) Lac să fie că broaşte se găsesc. (N. T.).

— Aşa, fierarul-toreador! Foarte, foarte original, începu brunetul cu o voce caldă de bariton.

Te-am ascultat cântând şi am fost impresionat. Talentat, da, foarte talentat!

Îi întinse lui Evghenii o mână atât de elastică şi moale, de părea că nu are oase deloc.

— Vladimir Platonâci dă tonul în artă. Lauda lui echivalează cu reputaţia — explică Poroţchi.

Vladimir Platonâci îl luă pe Evghenii de braţ şi trăgându-l după dânsul, o porni prin odaie. Uite ce e, stimate toreador; întâi trebue să studiezi serios muzica. Restul, pentru un om cu talentul dumitale, e un fleac! Constantin Pavlovici are un simţ extraordinar pentru talente. El ştie să găsească oricând şi oriunde bobul de mărgăritar; da... exact, bobul de mărgăritar, şi deaceea dumneata, ca...

Evghenii se opri şi dădu necuviincios la o parte mâna brunetului.

— Uzina noastră nu e o grămadă de gunoi, ca să cauţi în ea boabe de mărgăritar şi porni spre uşă.

Seara era stricată.

Nastea nu se zărea nicăeri. Singuratecul toreador, plictisit căra ghitara împodobită de panglici, prin odăi şi coridoare şi îşi arăta colţii când vreo mască îi vorbea. Iar în jurul lui, râdeau, cântau, dansau, glumeau şi se vorbea de dragoste.

— Te plictiseşti, cetăţene?

In faţa lui apăru un poliţist cu o cască de carton, având vocea transformată, dar piţigăiată şi răutăcioasă a Valei Cuzneţova.

— Te plictiseşti? Eşti mahmur? Urmează-mă!

Şi poliţistul îl căra pe Evghenii într'o odăiţă mică, unde de obicei stătea portăreasa, dar acum, după cum arăta inscripţia, era preschimbată în „Biroul plictisiţilor".

— Tovarăşe superior, acest cetăţean se plictiseşte. Ba mai e şi supărat.

— Chiar şi supărat? E foarte serios, declară superiorul. După voce, Evghenii îl recunoscu pe Costea. „Şi-aici sunt împreună! Intr'adevăr Ajaxi".

— Pentru prima oară, eşti condamnat să cânţi ca un cocoş, stând într'un picior. Sentinţa este definitivă şi nu se poate face recurs. Poftim!

Şi veselii poliţişti, împreună cu musafirii care se plictiseau, au fost martori când toreadorul cu ghitara a cântat ca un cocoş. Pe urmă un „mag" trebuia să declame. S'a sbătut mult dar în sfârşit ruşinându-se, bâlbâindu-se, a spus o poezie de copii. Un tânăr în costum de ostaş din timpul lui Petru cel Mare, a cântat ceva cu o voce îngrozitoare, iar un altul care era beat, încercă să spue o anecdotă deşuchiată şi fu îndepărtat din sală.

Din „Biroul plictisiţilor" Evghenii plecă, transpirat de atâta râs.

— Ce pui de drac! Ai să mai laşi nasul în jos? întrebă batjocoritor un flăcău ucrainean, îmbrăcat într'o cămaşă brodată şi cu şalvari largi, încinşi cu un brâu roşu.

Evghenii o recunoscu pe Nastea.

Şi eu credeam c'ai plecat, zise el, abia stăpânindu-şi bucuria ce-l cuprinse.

— Şi dece trebuia să crezi? Nu ţi-e tot una dacă sunt aici, sau am plecat? — se informă şiret Nastea.

— Ei lasă, iar te bosumfli. Hai să dansăm!

— Nu ştiu.

— Asta-i bună! Şi ce-ai de gând mă rog să faci aici, tovarăşe toreador?

Au trecut împreună prin sala sgomotoasă, unde dansau sute de perechi şi apoi au pornit spre „grădina de iarnă". Adunaţi din tot clubul, palmierii şi ficuşii erau înşiraţi pe un lung culuar; lângă ei erau aşezate

bănci, mici, vopsite în verde. Aci sgomotul şi muzica erau abia perceptibile.

— Ce linişte şi ce răcoare e aici, zise Nastea, dând jos masca.

Evghenii o privi iar cu interes. Ce bine-i stă costumul bărbătesc! Ce uşoară şi sveltă e! Guleraşul cămăşii brodate îi scotea în relief albeaţa gâtului înalt. Căciuliţa de astrahan aşezată pe o ureche evidenţia înălţimea şi puritatea frunţii... Şi umbla Nastea, de parcă patina, legănat şi fără sgomot.

— Dece taci? Povesteşte ceva, altfel iar nimereşti în „Biroul plictisiţilor". Stai jos, ce-ai rămas în picioare?

Când se aşeză pe bancă, se auzi o pocnitură şi deasupra lor se aprinse o mică semilună cu un cap şiret omenesc.

— Ei drace! M'a speriat... bombăni Evghenii.

— Ai devenit prea serios... Bravo lui Poroţchi! Ce minunat carnaval a organizat! Ia priveşte, poţi să spui că avem chiar o „lună personală"! Ce imaginaţie!

Evghenii îşi aduse aminte de „bobul de mărgăritar" şi sări în sus.

— Toată ziua Poroţchi şi Poroţchi!

Nastea se ridică indignată:

— Ce, ai înnebunit, măi băiete? Ce sbieri la mine? Şi dispăru în dosul palmierilor. Timp de zece minute Evghenii rămase singur, blestemându-şi caracterul. Pe urmă plecă, simţind că seara este cu desăvârşire stricată.

La sfârşitul „aleii" tot sub o „lună personală", şedea o pereche: o fiinţă cu umeri largi, într'un caftan boeresc, o tichie de clown şi o fată în costum uzbec.

— „La carnaval tu îmi şopteai"...

— Vanea, mai schimbă placa, m'am plictisit! ceru Uzbeca, urmărind cu privirea pe toreador.

Evghenii surâse răutăcios. Şi fredonând: „în zadar, umbli tu, Vanea", intră în sală.

— Hai ţigane, cântă din ghitară!

— Nu e ţigan, ci toreador.

— Tot un drac! Fie şi toreador. Dar dece naiba se cară cu ghitara, dacă nu vrea să cânte?... auzea în jurul lui.

O fată micuţă, roşcată, în costum de ţigancă îl luă pe Evghenii de mână şi-i spuse misterios:

— Vreau să-ţi ghicesc destinul. Iubeşti o damă de cupă. Ea iubeşte pe regele de caro. Înţelegi? Pe tine însă te iubeşte... Ţiganca începu să râdă.

— Ştii ce? du-te... începu furios Evghenii, dar recunoscând pe micuţa lucrătoare dela electrocar, adăugă trist: Lasă-mă Natasa. Şi aşa mi-e urît...

— Hai să dansăm! Nu vrei? Ei bine, îţi spun eu unde e dama de cupă... E în mica sală de conferinţe: cântă...

In această sală unde de obicei se ţineau conferinţele tehnice, şedeau pe divan Nastea, Cravcenco cel gras, apoi Zabruda, secretarul comitetului comsomoliştilor, un băiat veşnic agitat, cu părul creţ şi încă vreo câţiva oameni, necunoscuţi lui Evghenii. Toţi cântau un cântec ucrainian trist; cântau îngânduraţi şi puţin cam fals.

Desbrăcându-şi costumul de carnaval, Evghenii umbla în urma Nastei, fără să se apropie, dar şi fără s'o piardă din vedere. Observând că a intrat să se schimbe, fugi jos în vestibul şi se postă lângă garderobă.

Nastea tot nu venea şi tinerii neavând ce face, glumeau pe socoteala lui Evghenii.

Când în sfârşit o zări pe scări, îi strigă fericit să-i dea numărul dela garderobă.

Pe stradă vorbiră despre fleacuri; când ajunseră în faţa casei. Nastea îi propuse:

— Vrei să intri? Noaptea nu se invită musafiri, dar astăzi nu e o noapte obișnuită, e doar noaptea de Anul Nou!

Inima lui Evghenii bătea sgomotos.

In casa unde locuia Nastea se auzea cântând un cor.

In ușa unei odăi se ivi figura comică a unui bătrân, îmbrăcat cu o jiletcă deasupra cămășii rusești.

— Tu ești, Nastasia Nilovna? La mulți ani fericiți! La mulți ani tinere, nu-ți cunosc numele.

Nastea zâmbi prietenos.

— La mulți ani, Feodor Fedotovici! Fiul meu nu v'a stricat petrecerea?

— Nici nu l-am auzit. A dormit toată seara. Iertați-mă, sunt cam cherchelit... dar e Anul Nou! Vă rog, tovarăși, să poftiți la noi să luați un păhărel și o gustare. Ce ne-a dat Dumnezeu, cum se zice. Vă rog să nu refuzați!

Își șterse cu mâneca chelia, înconjurată de păr alb sburlit, se clătină și se apucă de pervaz.

— Dece nu intrați?

— Nu pot, Feodor Fedotovici; mai târziu. Trebue să stau de vorbă cu tovarășul — zise blând Nastea.

Deschise ușa odăii și lăsându-l pe Evghenii înăuntru, îi explică:

— Vecinul meu e meșter la secția de arcuri; bunătatea întruchipată.

Odaia Nastei îl izbi pe Evghenii prin ordinea ei desăvârșită. Pentru toate obiectele ce o umpleau, pentru măsuța pătrată și pentru patul acoperit cu o cuvertură de pichet, pentru comoda cu oglindă și fotografiile în rame de scoici, și pentru pătucul de copil înconjurat de paravan, au fost alese locurile cele mai potrivite. Intr'un colț pe un scăunel, stătea un aparat mare de radio, unul cum de mult visa Evghenii să-și cumpere și nu reușise.

Inainte de a pleca la bal se vede că lucrătoarea stu-

diase. Pe masă se aflau o carte şi un caet deschis, cu un desen de geometrie.

Nastea puse cartea şi caetul în sertar şi îşi aranjă părul în faţa oglinzii.

— Şezi, „musafir de miezul nopţii", zise ea veselă şi punând o faţă de masă, aranjă paharele pentru ceai. In treacăt potrivi faţa de pernă brodată şi mută un scaun.

Urmărind-o tot timpul, Evghenii îşi dădea seama că Nastea îşi iubea confortabila ei odaie şi asta îi plăcu.

Apoi Nastea îşi aduse copilul adormit şi'ncetişor îl culcă în pătuc şi se aşeză la masă.

— Vin n'am, dar ceai cât vrei.

Lui Evghenii i se părea că era un musafir obisnuit al casei, atât de simplu se purta Nastea. Dar câteodată i se părea că l-a chemat noaptea, nu ca să bea ceai, şi acum râde de timiditatea şi lipsa lui de pricepere.

In uşă bătu cineva încetişor. Se arătă figura zâmbitoare a lui Feodor Fedotovici. Intr'o mână ţinea o sticlă cu rachiu, într'alta o farfurie cu bunătăţi.

— Iartă-mă, vecino! Muntele, cum se zice, n'a venit la Mahomed. Atunci Mahomed a scuipat şi s'a dus singur la munte. Faceţi-mi o favoare, nu jigniţi un bătrân. Să bem de Anul Nou. Scuză-mă Nastasia Nilovna, nu ţi-o spun dumitale — „prinţipiile" dumitale le cunosc bine. Dar mă adresez tovarăşului... dumitale. Te rog tinere!

Bătrânul turnă un pahar de rachiu, cu o mână tremurătoare şi-l întinse lui Evghenii.

— Ceaiul e o băutură muierească. Iartă-mă Nastasia Nilovna — băutură pentru femei. Te rog tinere, bea! Asta, cum se spunea înainte, şi călugării o primesc.

Nastea observa zâmbind şovăiala lui Sizov.

— Nu beau, nu mă ruga.

— Ei, unul singur... Jignești pe un bătrân? Nastasia Nilovna, spune-i că într'o astfel de noapte nu se cade să jignești un bătrân.

— Dar bea odată, Evghenii, ce faci atâtea mofturi?

— Noroc!

Evghenii sorbi dintr'odată. Bătrânul meșter îl privi cu admirație:

— Așa îmi placi! Să știi să bei, dar să-ți cunoști și meseria. Încă unul? Nu? Nu insist. Nu-ți cunosc capacitatea. Iertați-mă de deranj și așa mai departe...

Prin perete se auzea cântecul:

...„Ah, dece înfloreşti prea devreme?...

Şi-ți scuturi petalele"...

Rachiul i se urcă deodată la cap lui Evghenii. Odaia se întunecă, totul pierdu din preciziunea contururilor. Ca în vis asculta sunetele cântecului:

...„Incotro te pregătești, dragul meu,

de plecare!..."

Totul i se păru deodată mai vesel și ușor. Se așeză comod pe scaun și încercă să se asocieze corului.

Nastea dădu din cap cu reproș și arătă spre copilul adormit. Cu un surâs blând îl privea pe musafir. Acum Evghenii nu se mai îndoia că ea își bate joc de lipsa lui de perspicacitate. Fără să vrea, se gândi la cele spuse de Jorj.

Privi în ochii mari albaștri, zâmbitori și cu greu își mută privirea la buzele pline, roșii, întredeschise.

In acel moment iar bătu cineva la ușă.

— Nastasia Nilovna, iartă-mă; se auzi glasul bătrânului meșter — musafirii mei te roagă, Nastasia Nilovna...

Evghenii privi întrebător la Nastea. Ea îi făcu semn să tacă. Câteva clipe stătură, privindu-se ca doi conspiratori. Tăcerea încordată îi apropie.

Vecinul aștepta după ușă, pe urmă pașii lui șovăel-

nici se îndepărtară. Evghenii o privi iar pe Nastea, păşi hotărît spre ea şi o îmbrăţişă.

Nastea nu făcu nicio mişcare; privindu-l mirată şi liniştită îl întrebă cu ciudă:

— Ce fel de purtare mai e şi asta?

Dacă l-ar fi înjurat sau l-ar fi îndepărtat grosolan, greşeala n'ar fi ajuns cu atâta putere în conştiinţa lui beată, ca aceste cuvinte liniştite şi simple.

Evghenii se trezi deodată.

Nastea se apropie de pătucul copilului, ocupându-se de el şi aruncând din când în când priviri piezişe, cercetătoare, spre Sizov.

— Haide, lasă! E vina mea. Dar tu Evgheni nu trebue să bei niciodată. Beat, devii porc. Ai înţeles? Spuse ea peste vreo cinci minunte, apropiindu se de masă; şi întinzându-i ceaşca cu ceai, adăugă: bea, băutură muerească!

Işi luară rămas bun prieteneşte. In drum spre casă, Evghenii se gândea ce frumoasă e noaptea geroasă, ce bucurii îi promite anul nou care abia începea şi'n general ce lucru minunat este viaţa!

XIII.

Dimineaţa se deslănţui o vijelie deasupra oraşului. In odaie era semiîntuneric. Evghenii nici nu mai zărea tinerii mesteceni de sub fereastra sa, dar auzea numai geamătul ascuţit al vântului în grădiniţa viscolită.

Spălându-se şi îmbucând ceva la repezeală, Evghenii se apucă de exerciţii muzicale, dar urletul trist al vijeliei îi distrăgea atenţia. Puse la o parte instrumentul, se culcă şi medită îndelung asupra evenimentelor din ultimele zile.

Pentru Sizov, anul 1937 începu cu succes. Acum, când nu lucra mai rău decât alţii şi mai ajuta să se descopere „buba", era respectat cu adevărat. Luzghin se sfătuia cu el. Câteodată Evghenii observa privirea lui Cuharov aţintită asupra lui. Dar principalul era Nastea! Se purta cu el prietenește ba chiar, cum i se părea lui Evghenii, în purtarea ei se simţea ceva mai mult decât prietenie. Dar lecţia de Anul Nou, o ţinea bine minte. Şi cu toate că Evghenii era atras tot mai mult de Nastea, nu făcu nicio încercare de apropiere.

Era plăcut să stai aşa, în zilele viforoase, la cald, să asculţi cum trosnesc lemnele uscate în sobă şi să te gândeşti la această femeie încăpăţânată, mândră; să-ţi aminteşti vocea ei, cuvintele ei, chipul ei.

Deodată Evghenii îşi aminti că pentru azi, atelierul mecanic promisese că vor fi gata dispozitivele de împins. Se îmbrăcă repede şi ieşi în stradă.

Viscolul lăsase urme serioase. Drumurile şi trotuarele erau înzăpezite. Trebuia mereu să sări peste mormane înalte.

Lui Evghenii îi plăceau zilele viforoase, când grămezi de zăpadă îngheţată se aşterneau sub picioare; îi plăcea să simtă pe faţă atingerea înţepătoare a fulgilor de zăpadă.

Ca să scurteze drumul, o luă prin grădină. Se vede că numai un singur om trecuse pe aici, spre uzină. Evghenii se silea să se ţină după urme, simţind o emoţie tinerească să lupte cu vântul. Urmele duceau către o alee lăturalnică, spre o bancă pe care şedea un om. Acesta sta îndoit, ţinând capul în palme. Scurta de blană, borurile şi adâncitura pălăriei trasă pe ochi, erau acoperite de un strat gros de zăpadă.

— Ce dracu? E oare beat? se miră Evghenii. Aşa nu e prea greu să te duci la Dumnezeu în rai, fără să-ţi mai laşi adresa pe pământ.

— Ascultă!

Omul ridică încet capul.

— Jorj! — ţipă aproape Evghenii.

Cu tot gerul puternic, obrazul lui Jorj, era foarte palid. Fulgii se topeau pe obrajii lui care pareau acoperiţi de broboane de sudoare.

— Ai să îngheţi, zevzecule! Ce faci aici?

— Stau!

Vocea lui Jorj era obosită, răguşită.

— In ce schimb lucrezi? — îl întrebă Evghenii.

— In ce schimb? Ce-ai spus? In ce schimb? In cel de azi. Parcă nu e tot una?

Deodată sări în sus, îl apucă pe Evghenii de umeri şi ţintindu-l cu o privire speriată, dureroasă, şopti răguşit:

— Nu e tot una în ce schimb lucrează Jorj?... Ce? La dracu Jorj. Egorca Reşetov. Oare se interesează cineva ce simte şi la ce se gândeşte? La dracu, la

dracu; începu să țipe isteric Jorj. — Nu încerca să mă mângâi, că nu te cred. Lingău al lui Luzghin. Nu cred pe nimeni. Pe nimeni! Numai pe mine. Nu, acum nici pe mine nu mă mai cred... Sunt singur în lumea largă...

Evghenii știa din experiență, că în astfel de momente e mai bine să-l lași în pace pe bețiv. Și'ntr'adevăr, Jorj se liniști. Părea că-și vine în fire, își scoase pălăria și cu ea își scutură zăpada de pe haine, apoi o scutură și pe ea de zăpadă punând-o înapoi pe cap.

Acum nu mai părea atât de beat. Numai expresia dureroasă nu-i părăsea fața.

— Ar fi bine să nu te duci la uzină.

— Eu? Da, am băut, dar am să lucrez mai mult decât cinci treji, și pe urmă...; dădu disperat din mână.

Evghenii îl văzuse de mai multe ori beat pe Reșetov. Îmbătându-se, devenea de obicei și mai impertinent, povestea mârșăvii despre fetele și femeile cunoscute, lăudându-se fără rușine. Dar astăzi Jorj părea altfel.

— Ce-i cu tine? Oare nu ți-a reușit cu Zoia?

— Ce, mă descoși? Te bagi cu cismele în suflet, stahanovistule! N'ai să reușești! Auzi? Nimeni n'o să se bage în sufletul lui Reșetov; sbieră el, dându-se la o parte. Deodată se moleși. — Zoia! Nu e o fată, ci un tablou! Capodoperă pe pânză. Fetele de azi îți scuipă sufletul. Suflet! Au nevoie de mușchi și recorduri, nu de om; au nevoie de un purtător de glorie, de eroi! De v'ați prăpădi cu toții, eroi, celebrități, meșteri ai muncii socialiste!

— Asta înseamnă că-ai fost expediat?

— Parcă nu știi? E prietenă cu mașina de 100 cai putere, Vania Kilometru. Sigur, „fundaș neîntrecut", „căpitan de hockey" lucrează în vestita brigadă, nu e proastă ea; el câștigă mii de ruble...

— Ascultă!...

— Şi ce-ai să-mi faci? Ai să mă loveşti? Ia'ncearcă. Dar voi, stahanoviştii parcă vă bateţi? Voi sunteţi exemple. Te loveşte cineva peste obraz şi voi trebue să faceţi propagandă: tu, tovarăşe, cum îţi zice, te porţi ca un inconştient.

— Crezi că o să-mi murdăresc mâinile cu tine, bezmeticule? Şi adăugă gânditor: uite, se întâmplă că cunoşti un om de-atâta vreme şi deodată vezi că nu-l cunoşti deloc. Că eşti mincinos — ştiam. Dar că eşti şi ticălos — nici nu-mi trecea prin minte. Nu, n'am să te bat. Hai la uzină.

— Ticălos? Eu ticălos? Şi asta o spune Jenca Sizov, care bea cu mine din acelaş pahar şi era sortit ca prietenul meu? Jorj se cutremura. Ieftini sunt astăzi oamenii! Iuda, l-a vândut pe Hristos pentru treizeci de galbeni şi vouă vă ajunge un singur cuvânt: „stahanovist". Pentru el vă vindeţi şi tovarăşul şi sufletul şi trupul. Du-te dracului, să nu te văd!

Şi deodată adăugă cu desăvârşire treaz:

— Dacă trebue să mergem, mergem!

Au pornit-o şi până la poartă n'au scos o vorbă. Înainte de a intra, Jorj se curăţă cu grijă de zăpadă, îşi aranjă pălăria, trecu vesel pe lângă portar şi îşi aruncă numărul în cutia atelierului de electro reparaţii.

Evghenii şi Jorj se despărţiră în tăcere. „Uite haimanaua lucrează într'un astfel de atelier de răspundere şi vine la lucru în asemenea hal! O să-l dea afară, cât ai clipi din ochi! Şi bine o să-i facă, psihopat păcătos"! gândea Sizov.

In atelier, lângă cuptor, pe scânduri stăteau piesele dispozitivelor de împins. Străluceau şi mai păstrau urmele pilei. Evghenii se repezi şi începu să le privească cu atâta emoţie, ca un tată care-şi priveşte primul născut. Era fericit şi puţin mirat că ideea acestor dispozitive masive şi complicate se născuse în creerul lui.

Meşterul dela cârlige, zâmbind, netezi suprafaţa rece lustruită a împingătorului.

— Ia te uită, parcă mângâie mâna iubitei! spuse cineva în spatele lui.

Sizov se întoarse intimidat. Lângă stiva de osii gata, stăteau doi controlori dela Inspectoratul Comisariatului Poporului pentru Comunicaţii. Luau în primire osiile executate de brigada lui Luzghin.

Unul dintre ei, un bătrân, se apropie de Evghenii, îşi scoase şapca şi ştergându-şi fruntea cu batista întrebă:

— Nu eşti cumva din brigada lui Luzghin? Lucraţi minunat! Poţi să iei în primire şi fără control. De trei ani, de când iau în primire osii dela Luzghin, n'am găsit niciodată rebuturi.

— Lucrăm. Fiţi pe pace. Nimeni nu s'a plâns de marca noastră.

Controlorii plecară. Evghenii luă stampila de marcare, care se găsea lângă ciocan şi privi lung, cu respect la literele de oţel, în relief: „U.O.B.L.". Asta înseamna „Uzina Ordjonichidze, brigada Luzghin".

In această zi s'a lucrat minunat. Aburul venea fără întrerupere. Până la prânz s'au făcut douăzeci şi opt de osii.

— Poate şi fără prefacerea cuptorului, îl vom ajunge pe Semeon Zolin, zise mulţumit Luzghin.

In a doua jumătate a zilei, se lucră şi mai bine. Osiile cădeau una după alta pe vagonete. „Poate într'adevăr îl vom ajunge şi aşa. Dar când vom preface cuptorul, ţine-te bine, tovarăşe Zolin" — visa Evghenii. Şi deodată se'ntâmplă ceva curios: atelierul se cufundă în întuneric. Prin geamurile luminatoarelor din plafon, se vedeau stele mari. Flacăra sinistră a cuptoarelor de încălzit, scotea la iveală din întuneric, feţe îngrijorate.

Ciocanul se opri. O bară purpurie se răcea. Pe ea

se aprindeau şi se stingeau scântei. In tăcerea ce se produse, se auzea sbârnâitul pulverizatoarelor şi exclamări îngrozite.

Intr'un colţ îndepărtat al fierăriei, cineva strigă isteric:

— Ardem! !

Şi iarăşi şi mai alarmant:

— Foc!! ardem!!

Evghenii instinctiv fugi spre uşă, dar o mână puternică îl apucă şi-l aruncă aproape jos.

— Să stai pe loc! — auzi vocea furioasă a brigadierului.

Din toate părţile fugeau oamenii spre ieşire. Răsuna în întuneric tropăit de picioare. Cineva trecu în goană pe lângă Evghenii, respirând greu; se împiedică de un vătrai şi cu un ţipăt căzu. Poticnindu-se de el, căzu şi ceilalţi...

— Foc! strigă aceeaşi voce stridentă în alt colţ al atelierului.

— Peotr, închide-i gura! ordonă scurt Luzghin. Nastasia imediat la comitetul de partid, la Feodorov. Adu-l aici repede! Vanea, la uşă! deschide a doua jumătate, altfel o să se strivească unul pe altul. Alexei Nichitici, închide petrolul, stinge cuptoarele.

— Dar eu? întrebă Evghenii.

— Tu, viteazule, fugi la duş şi spală-ţi pantalonii.

Luzghin se urcă pe o banchetă de fier şi făcându-şi palmele pâlnie, strigă din toate puterile, acoperind cu strigătul său, urletul pulverizatoarelor, vuetele flăcărilor şi ţipetele celor ce alergau:

— Linişte, tovarăşi. Lumina a fost întreruptă pentru cinci minute... linişte!

Pe Evghenii îl surprinse sângele rece al lui Luzghin. „De unde ştie că pentru cinci minute?"

— Mai ieşti aici? strigă Luzghin. Stai lângă uşă şi nu lăsa pe nimeni să plece.

Evghenii se înghesui în mulţime.

— Incotro? strigă el. Incotro? Vi se spune omeneşte că s'a întrerupt curentul pentru cinci minute.

Vanea, probabil izbutise să deschidă a doua uşă; mulţimea năvăli în stradă târându-l după sine pe Evghenii. Aici, sub stele reci şi mari de Ianuarie, toţi şi-au revenit. Nimeni nu se simţea în largul său. Fierarii stăteau lângă uşa atelierului lor şi îşi ocoleau privirile.

Evghenii deschise ochii; de după colţ ţâşnise lumina orbitoare a farurilor.

— Maşina Salvării!

Claxonând fără încetare, maşina trecu în goană pe lângă fierari, împroşcându-i cu un curent de aer rece.

— Un accident la uzina electrică.

Sufletul lui Evghenii era îndurerat. Işi aminti clar dimineaţa ceţoasă de toamnă, când venise pentru prima oară să lucreze în brigada lui Luzghin. Atunci deasemenea nu se vedea prin ceaţă uzina şi aburul şuera.

O putere irezistibilă îl atrăgea pe Sizov spre locul accidentului.

Lângă uzina electrică se îmbulzeau oamenii. Maşina salvării şi câteva maşini uşoare, staţionau în faţă.

Directorul uzinei îi interoga insistent pe Costea Cuzneţov, unul dintre Ajaxi. Cineva aruncă pe umerii lui Cuzneţov o manta cu insignele N.C.V.D. *) pe mâneci. Costea n'avea şapcă. Un vânt furios şi aspru îi sburlea părul roşu şi drept.

— Haide, linişteşte-te! Eşti teafăr, nu mai este nici un pericol, îi vorbea directorul. Şi aşa, spune, ai coborît în camera de siguranţă cu mecanicul şef. Şi mai departe, mai departe... haide, linişteşte-te, eşti doar bărbat...

*) Comisariatul Poporului pentru afacerile interne

Costea sughiţa nervos şi-i clănţăneau dinţii.

În acest timp, în uşa uzinei electrice, se iviră sanitarii în halate albe. Păşind cu precauţie, duceau targa pe care era întins cineva, acoperit cu un cearşaf alb. Sanitarii puseră targa lângă maşină.

Furia vântului smuci cearşaful. Costea strigă sălbatec. Evghenii încremeni cuprins de groază.

Pe targă era întins cadavrul lui Jorj Reşetov. La lumina farurilor maşinii, străluceau întunecat carâmbii cismelor. Ceeace fusese odată faţa lui, era acum o plăcintă roşie, informă, carbonizată; numai o parte din obrazul drept şi fruntea, era de o albeaţă mată. Curba sprâncenei rase ca o aţă şi tâmpla cu favoriţii „mexicani", se mai puteau distinge.

Abia când se aprinse lumina, Sizov îşi veni în fire şi se repezi în atelier. Brigada era la locul ei, aşteptând cu nerăbdare să se încălzească barele răcite. Zărindu-l pe Evghenii, Cuharov întrebă:

— Ei, te-ai săturat să tot priveşti?

— Se spune că femeile sunt curioase. Probabil că nu e adevărat ce se spune. Ce zici Evghenii? observă filosofic Nastea.

Evghenii dădu din umeri.

În ziua asta nu mai putea să lucreze ca lumea. Avea mereu în faţa lui, obrazul carbonizat al lui Jorj. „Iată la ce te duce ţuiculiţa şi zacusca", — gândea Evghenii. I se părea totuşi acum că Jorj nu fusese chiar atât de stricat şi că el, era oarecum vinovat faţă de mort. „Dece l-am lăsat să intre beat în atelier? Iată că s'a prăpădit un om!... A dispărut un om".

XIV.

Socotelile lui Luzghin se realizară.

Instalarea mecanismelor la cuptoarele de încălzit ridică deodată producţia. Peste câteva zile recordul fierarilor din Culebac fu întrecut. Brigada lui Luzghin, executa acum fără o prea mare încordare, şaizeci şi cinci de osii într'un schimb. O telegramă fu expediată „Culebac-ului roşu". După insistenţa şefului de brigadă se anunţă noul indicator al întrecerii: şaptezeci de osii.

A doua zi, la cantină, Luzghin citi răspunsul: „Felicitări. Suntem mândri. Condiţiunile primite.

Zolin".

Succesul fierarilor dela uzina Ordjonchidze, avu răsunet în toată ţara. Ziarele îl anunţaseră pe larg. Unele apăruseră cu portretul şefului de brigadă, iar unul i-a consacrat chiar un studiu amănunţit cu titlul „Ascensiunea". In fiecare zi soseau scrisori pe numele lui Luzghin. Oameni necunoscuţi, din localităţi necunoscute, îl felicitau pe fierar şi brigada lui, le doreau succese noi, le povesteau despre treburile lor, ca unor vechi prieteni, propunând să corespondeze.

Un fierar din Urali scria că va încerca sistemul lui. Un profesor din Cazan cerea încuviinţarea de a veni în timpul vacanţei de vară, să facă cunoştinţă personal cu Luzghin, ca să poată povesti despre el elevilor săi.

„Bem în sănătatea ta şi pentru reuşita ta"; telegrafia un grup de turnători în oţel, dela Don, care se odihneau acum la Socii. Un detaşament de pionieri al unei şcoli din răsăritul Cazahstanului anunţa printr'o scrisoare colectivă, că la o reuniune a detaşamentului, s'a citit articolul „Ascensiunea". Copiii luaseră hotărîrea să înveţe excelent şi să-i semene lui Luzghin. Au adăogat la scrisoare şi un desen. Reprezenta un fierar cu un ciocan enorm în mâini. Fierarul avea ochii înguşti şi oblici ca ai unui Cazah, iar dedesubt scria: I. A. Luzghin.

Luzghin citea toate scrisorile în timpul pauzei, pe urmă le punea cu grijă în buzunar, ca să răspundă la ele.

La uzină veneau acum mereu stahanovişti, tehnicieni, ingineri să studieze metoda de lucru a brigăzii.

— Nu vă las! Orice veţi spune, dar eu nu vă las. Atelierul nu e sală de demonstraţii. Cum se termină lucrul, poftim. Studiaţi cât poftiţi. Dar acum, nu dau drumul; se supăra Apt, luptându-se cu atacurile ziariştilor întârziaţi.

Şi recurgând la un şiretlic, adăugă:

— Tovarăşi, lăsaţi-l pe Luzghin să lucreze. Din cauza vizitelor voastre a început să scadă producţia. Este o adevărată subminare a mişcării stahanoviste!

Dar ziariştii arătau adevărate minuni de ingeniozitate şi pătrundeau în atelier.

Evghenii era bosumflat. I se părea că meritul lui era trecut sub tăcere. Doar inovaţia propusă de el adusese noul record, şi când colo se scria şi se vorbea despre şeful de brigadă; numai portretul lui era în ziare. Despre Sizov se vorbea ca şi despre ceilalţi membri ai brigăzii.

Este adevărat că Apt, în ordinul special al Combinatului metalurgic, specifica preţioasa iniţiativă a meşterului dela cârlige şi anunţa premierea lui cu o bici-

cletă şi o importantă sumă de bani. Ziarul uzinei publică articolul lui Peotr Jolobov, care arăta amănunţit însemnătatea invenţiei; deasemenea publica pe prima pagină portretul lui Evghenii. Dar toate acestea se puteau oare compara cu gloria din toată Uniunea Sovietică, a şefului brigăzii?

Prietenia dintre Nastea şi Evghenii creştea. Acum se duceau deseori împreună la cinema, la concerte sau plecau în oraş la spectacolele trupei de teatru. Câteodată o conducea acasă. Odată, pe drum se hotărî să-i povestească despre necazul său contra lui Luzghin. Nastea îl ascultă şi pe urmă spuse:

— Nu înţeleg, băiete, eşti prost ori rău?...

Evghenii se făcu foc, dar tăcu. Urmară drumul în tăcere. Se despărţiră rece şi biletele pe care Evghenii le găsise cu greu, pentru concertul unui renumit cântăreţ, fură pierdute.

Cuvintele Nastei îl jigniră adânc.

„Măi, măi... am găsit şi eu cui să mă destăinuesc" se gândea Evghenii. Dar în acelaş timp, undeva, în adâncul conştiinţei, recunoştea că Nastea are dreptate. Luzghin ascundea vreodată meritele tovarăşilor săi? Oare nu s'a ocupat el de Evghenii? Şi-apoi cine l-a ridicat?

Dar ca să fim cinstiţi, Evghenii avusese numai ideea împingătorului, dar construcţia finală era rodul creaţiunii colective.

Nastea îl ocolea acum pe Sizov. Nu odată surprindea privirea ei cercetătoare. Odată, luându-şi inima în dinţi, o opri pe stradă şi fără s'o privească în ochi, zise:

— Am spus o prostie atunci despre Luzghin.

— Cuvântul nu e o vrabie ca să sboare. El lasă urme, răspunse Nastea iuţind paşii.

— Dracu să te ia, cu fasoanele tale! mormăi Evghenii, privind buimăcit în juru-i.

Peste câteva zile, aproape că era să se certe cu şeful brigăzii. Se întâmplă astfel: spre sfârşitul schimbului, organizatorul de partid, Feodorov, veni în atelier cu un om pe care nu-l cunoştea Evghenii. Zărindu-l, faţa lui Luzghin se lumină, îşi lăsă lucrul, ceeace nu i se mai întâmplase niciodată şi-l îmbrăţişă pe necunoscut.

— Semeon Feodorovici, ce vânt te-aduce?

Se sărutară de trei ori.

Tot ţinându-l de umeri şi privindu-l cu drag pe Luzghin, necunoscutul explică:

— Am venit să învăţ dela tine, Ilia Afanasievici. Am primit telegrama ta, mi-am luat repede bocceaua la subsuoară şi am pornit-o la drum.

— Ce vorbeşti, Semeon Feodorovici, tu să înveţi dela mine? Tu însuţi poţi învăţa pe alţii. Dar suntem bucuroşi de oaspeţi. Iartă-mă, se răceşte metalul. Aşteaptă până terminăm, şi vom sta de vorbă.

Evghenii privea curios scena.

Musafirul neaşteptat nu semăna nici cu un ziarist, nici cu un stahanovist şi nici cu un inginer din acei care veneau des acuma la Luzghin. Inalt, gras, cu picioarele scurte ca de urs, părea molâu şi neîndemânatec. Obrazul îi era grosolan, roşu; nasul gros, plin de vinişoare albastre, dar deasupra acestui obraz inexpresiv, se înălţa o frunte curată şi înaltă.

— Semeon Zolin din „Culebac-ul roşu" şopti Nastea; şi Evghenii îl privi cu mare interes.

După semnal, Luzghin îl chemă pe Evghenii şi-l recomandă lui Zolin:

— Iată Semeon Feodorovici, acesta-i inventatorul Sizov, arată-i tovarăşului Zolin cuptorul nostru.

Zolin era tot atât de renumit ca şi Luzghin. Au început întrecerea încă din 1935. Norocul le zâmbea pe rând, ba unuia, ba celuilalt şi încurajându-se unul pe altul, se ridicaseră la o înălţime, la care nici nu visau, când au iscălit, la Adunarea Stahanoviştilor din

întreaga Uniune Sovietică, primul lor contract socialist.

Ultimul record fu dobândit cu mare greutate de brigada lui Luzghin. Deaceea lui Evghenii i se părea absurd, de neconceput, să-i înarmeze pe cei din Culebac, cu noua lor armă.

— Ce să explic, privește... mormăi el, apropiindu-se cu musafirul de cuptoare.

Luzghin se încruntă și începu să explice singur. Deoarece văpaia dogorîtoare a cuptorului orbea ochii, era imposibil să-i arate mecanismul. Șeful brigăzii îl chemă pe Sizov la o parte.

— Du-te la Apt, roagă-l să ne dea mapa cu desene și ad-o aici.

— Desenele...? Pentruce?

— ...Desenele sunt mai bune decât orice explicație.

— 'Da ce te-ai zăpăcit, Ilia Afanasievici? După desene, în doi timpi, își schimbă și ei cuptoarele.

— Exact. După desene e mult mai ușor. Dar grăbește-l pe Apt, spune-i că-l rog eu. Zolin trebue să plece la noapte.

Luzghin îl privea pe Șizov și părea că nu înțelege turburarea acestuia. Numai, undeva, în adâncul ochilor înguști și deștepți, sclipeau scântei agresive.

— Haide, repede!

Evghenii tot îl mai privea nedumerit pe brigadier și deodată strigă furios:

— Nu mă duc, auzi? Nu mă duc!

Ochii lui Luzghin se măriră și exprimau o voință atât de rece, încăpățânată, încât Evghenii fu obligat să lase ochii în jos.

— Ba te vei duce, tovarășe Sizov!

— Dar o să ne întreacă, făcându-și cuptoarele ca ale noastre — spuse nehotărît Evghenii, căutând cu privirea ajutorul lui Peotr Jolobov, care stătea alături.

Fochistul propuse:

— Lasă că mă duc eu, Ilia Afanasievici.

— Nu, el să se ducă.

— Bine... dracu să vă ia... n'aveţi decât să vă scoateţi şi sufletul, bolborosi el, îndreptându-se încet spre şeful atelierului.

— Neam de ţăran, totul pentru el şi numai pentru el!

Abia peste câteva zile, întâlnindu-l pe Evghenii, Luzghin îi spuse:

— Ce ruşine mi-a fost cu tine, în faţa lui Zolin. Dar hai să lăsăm asta. Ochii să-i iasă, celui ce şi-o mai aminti de trecut.

Succesul înaripa brigada.

Era clar că puterea ciocanului nu fusese încă complect folosită. Şi Luzghin căuta cu încăpăţânare noi posibilităţi. In biblioteca tehnică a clubului, cerceta îndelung revistele, privea desenele şi fotografiile ciocanelor noi şi ale dispozitivelor, măsura, socotea si şoptea conspirativ cu Apt. In acelaş timp căuta pe toate căile să răspândească metodele sale. Ţinu o conferinţă la club şi organiză o oră pentru a demonstra fierarilor aceste metode.

„Ce mai vrea? Ce? gândea nedumerit Evghenii. Oare nu e mai bine să-i laşi pe toţi în urmă? Oare nu-i ajunge gloria? Ziarele nu scriu destul despre el?"

Nu, ziarele nu-l interesau pe brigadier. Evghenii îşi aminti cât înjurase Luzghin citind studiul „Ascensiunea" în care autorul descria ochii lui cenuşii „strălucind de o lumină extraordinară, severi şi în acelaş timp buni, aproape copilăroşi" şi „bărbia greoaie, energică, bărbie ce exprimă virilitate, putere şi o voinţă nestrămutată".

Odată, în timpul prânzului, îi vizită un meşter dela prese. Zâmbind timid, se lăudă:

— Hai, felicită-mă, Ilia Afanasievici, ieri am lucrat

ca şi tine. Două sute de procentişoare! Aş fi reuşit mai mult, dacă blestematul de abur venea regulat.

— Ce curios om! Parcă e chestie de procente! Cuharov spunea foarte bine: „Omul este ca un arbore, cât timp creşte, e drept şi puternic şi niciun mucegai nu-l atinge, dar imediat ce încetează să crească, îndată se iveşte putregaiul, scorbura şi ramurile se apleacă spre pământ..."

Lui Evghenii, care asistase la discuţie, îi plăcu această comparaţie şi se hotărî s'o ţină minte şi s'o întrebuinţeze la vreo ocazie. Într'adevăr, a sta pe loc — însemna acum să rămâi în urmă.

Meditând, ajunse acasă.

Încercă să citească dar nu mergea. De vorbit n'avea cu cine. „Mă duc la club", — hotărî Evghenii şi începu să se schimbe.

Cineva bătu uşor în uşă.

— E voe? — întrebă o voce de copil.

— Intră, intră — se bucură Evghenii.

Intră Victor, fiul Anei Feodorovna, curăţel, îngrijit. Băeţelul avea vreo doisprezece ani. Moştenise dela mama lui dragostea pentru ordine. Chiar şi cravata de pionier o avea întotdeauna bine călcată. Înainte, când Evghenii se întorcea beat acasă, observa iritat privirea plină de reproş a băiatului. Victor căuta pe toate căile să-i arate desfrânatului chiriaş dispreţul său.

Dar de când Evghenii a început să lucreze cu Luzghin, băiatul şi-a schimbat brusc purtarea.

— Dormeaţi poate? întrebă el politicos.

— Da de unde... mă plictisesc, Vitca... asta e!

Victor se simţi măgulit. Chiriaşul îi vorbea ca unui om mare. Ca să explice vizita lui, născoci un pretext să-l întrebe pe Sizov despre noile dispozitive la cuptoarele de încălzit, despre care scria ziarul. Dar se vede că nici nu era nevoie de pretext, căci micul musafir spuse pe neaşteptate:

— Dacă e plictiseală, hai să mergem la patinaj. Acolo e veselie. Astăzi cântă orchestra. E și joc de artificii!

Victor voia să se arate la patinaj cu un membru al renumitei brigăzi a lui Luzghin.

— Hai, să mergem. Măcar pentru o jumătate de oră.

— M'am desobișnuit să patinez și nici patine nu am.

— O să luăm cu împrumut, de care doriți. Vă rog!

In timp ce Victor făcea rost de patine, Sizov aștepta la căldură în învălmășeala veselă. Costumele patinorilor aveau culori neobișnuit de vii; fețele înfierbântate de ger erau proaspete și frumoase.

Când păși pe ghiață, Evghenii înțelese că s'a desvățat: picioarele nu-i mai erau solide și genunchii îi tremurau neplăcut. Ca să nu-și piardă echilibrul, trebuia să dea din mâini fără sens. Cu greu făcu câteva încercări și se așeză apoi pe bancă, aspirând cu lăcomie aerul curat și rece. Oamenii lunecau lin pe ghiața netedă care sclipea mat. Desobișnuit de priveliștea aceasta, i se părea că patinorii stau pe loc, iar banca pe care ședea el se mișca fără sgomot întru întâmpinarea lor.

„Ce de cunoscuți". Părea că întreaga uzină patinează în iarna aceasta. „Poate e și Nastea aici — spunea doar că patinează".

Pe o cărare lunecoasă apăru Vanea. Corpul lui puternic, în tricou negru, părea svelt. Vântul îi sburlea părul auriu.

Cu repeziciune, Vanea trecu pe lângă bancă și oțelul patinelor lui norvegiene, șuieră de parcă era încărcat de electricitate.

De mână cu un băiețel de doisprezece ani, luneca Apt. Capul îi era strâns într'un coif de lână, de modă ve-

che. Picioarele în moletiere erau caraghios de subţiri, dar patina puternic, lin, încât băiatul abia îl ajungea. Probabil că este Leosic, despre care se vorbea la Luzghin.

Micuţa dela electrocar alerga dând din mâini băieţeşte. Corpul ei subţire într'un costum roşu, sbura pe ghiaţă ca o minge de gumă. In urma ei se ţineau doi patinori înalţi. Evghenii cunoştea pe unul dintre ei: era Zabruda secretarul comitetului comsomolist; celălalt era foiletonistul ziarului uzinei, care-şi iscălea articolele, în amintirea fostei lui profesiuni, „Iac Turnătorul".

Trecând pe lângă Sizov, fata dela electrocar îi zâmbi amabil şi se opri brusc. Lunganii, neprevăzând oprirea, dădură unul peste altul şi se rostogoliră pe ghiaţă.

— Ce clopotniţă greoaie! se supără Zabruda, frecându-şi genunchiul lovit.

— In niciun caz nu se recomandă să-ţi pierzi capul, tovarăşe secretar — spuse sarcastic Iacov Turnătorul; şi o porniră din nou în urma fetei, al cărei costum roşu apăruse în partea cealaltă a patinoarului.

Nastea probabil lipseşte.

Cu mâinile încrucişate, alunecă încet spre cei doi Cuzneţovi pe care îi zărise. Văzându-l pe Evghenii, Ajaxii se îndreptară spre el şi mergând alături începură să-l întrebe:

— Te-a păcălit Valea de Anul Nou! Ai cântat ca un cocoş, toreadorule! Unde te-ai pierdut iar?

— Ce-ai primit pentru propunerea ta? Două mii şi o bicicletă? Bravo! Şi noi ne-am cumpărat biciclete. Vom merge împreună.

— Se spune că v'aţi luat angajamentul să daţi într'un schimb şaptezeci de osii!

Lângă bancă, micul Victor făcu câteva cercuri, descrise semeţ un opt pe ghiaţă, trecând în goană ca

un „pistol", dar Evghenii adâncit în discuţie nu-l văzu...

Ajaxi îl sfătuiau prietenește pe Evghenii să nu se lase de muzică.

— Uite, Mișca Pavlov scrie că e la conservator în clasa pregătitoare. Dar cu toate că e numai în clasa pregătitoare, are cei mai mari profesori. E atât de încântat! Și ce crezi, va deveni pianist! Și tu n'ai aptitudini mai mici ca ale lui Mișca.

— Se interesează de tine în fiecare scrisoare. Întreabă dacă tot mai bea Sizov; — adăugă Valea care își dădu seama și tăcu.

— Nu, cu asta am terminat — murmură posac Evghenii.

In ultimile luni nu se mai gândise la muzică. De ea erau legate amintiri neplăcute, visuri prostești, înfumurate. Acum însă, luându-și rămas bun dela Ajaxi, promise că a doua zi chiar, va veni la club să vorbească cu profesorul.

XV.

Evghenii avu un vis curios.

Visă că el şi cu Nastea mergeau cu un electrocar printr'un lan nesfârşit de grâu. Cărarea era îngustă. Spicele groase se îndoiau sub propria lor greutate, lovindu-i peste picioare. Evghenii încerca din răsputeri să meargă drept şi să nu calce grâul, dar electrocarul parcă într'adins mergea când într'o parte când într'alta.

Nastea îl grăbeşte şi priveşte alarmată în depărtare, unde se văd, pe după valurile galbene, contururile unor clădiri. Evghenii nu ştie ce fel de clădiri sunt, dar trebue să ajungă cât mai repede la ele.

Deodată, Nastea se întoarce. Faţa ei e schimonosită de groază.

— Priveşte, strigă ea.

Deasupra lanului, apare Jorj Reşetov; e ireal, ca desenat cu cărbune pe o pânză ce se mişca. Le ţine calea şi cu mâinile larg desfăcute, strigă:

— Credeţi că m'a ucis curentul electric? Nu-i adevărat! Niciun curent nu-l poate omorî pe Egorca Reşetov! Intr'un atelier de mode mi s'a cusut un obraz nou şi nu veţi scăpa de mine.

— Nu-l lăsa să se apropie, imploră Nastea.

Lanul şi carul dispărură. Sunt acum pe malul pustiu, prăpăstios, al unui râuleţ îngust, care sclipeşte în soare. Ceva nedeterminat, groaznic, ce nu are nici denumire, nici formă, se apropie de ei. Trebuiau să

fugă, să se salveze! Evghenii face sforţări nemaipomenite fără să se poată mişca din loc.

Şi din nou Jorj — de data asta pe celălalt mal al râului. Începe să crească, să se umfle, capul se ridică deasupra sălciilor de pe mal — se uneşte cu nori grei ce se rostogolesc. Rânjeşte şi râsul lui se aseamănă cu sgomotul nituitului pneumatic.

— Hai să fugim, mai e timp, îl grăbeşte Nastea şi apucându-l pe Evghenii de mână îl trage din toate puterile. Picioarele i se îndoaie, se'ntind ca o gumă, dar nu are putere să se urnească din loc. Iar arătarea se apropie, e în spatele lor acum. Groaza îl cuprinde pe Evghenii. Abia mişcând buzele îi spune Nastei:

— Fugi, iubito! Fugi singură!

Dar ea nu pleacă. Se lipeşte de el, caldă, tandră şi îi spune încet, privindu-l în ochi:

— Nu te voi lăsa... nu te voi lăsa...

Lui Evghenii nu-i mai este teamă. O îmbrăţişează pe Nastea, îi simte răsuflarea... Şi cerul este săgetat de fulgere, se aude un tunet, totul se învălmăşeşte, lunecă în jos.

Evghenii deschise ochii; respira greu. Stătu o vreme fără să se mişte, până îşi veni în fire, având senzaţia unei căderi vertiginoase.

Privind în jur, văzu pe jos deşteptătorul printre bucăţi de sticlă sfărâmată.

Toată dimineaţa Evghenii fu sub impresia visului.

„Nu! Trebue, în sfârşit, să mă explic cu Nastea. Nu se poate ca din cauza unui singur cuvânt să stricăm prietenia. Este imposibil. Am spus o prostie. La furie, ce nu spune omul? Ei şi? Ei, Evghenii Ivanovici, Evghenii Ivanovici, nu prea sunt bune faptele tale!

Îmbrăcându-se pentru lucru, se pieptănă mai atent ca de obicei; îşi pipăi bărbia înjurând că i-a fost lene să intre la frizer. Înainte de plecare, observând că nu-i

destul de curat gulerul cămăşii, se schimbă. Din această cauză trebui să alerge în galop spre uzină.

In atelier intră cu câteva secunde înainte de semnal. Toată brigada era adunată.

In ziua aceasta totul mergea anapoda. Nu izbuti să spună nicio vorbă Nastei. In pauză, ea fu chemată la comitetul de întreprindere al atelierului. După lucru, Luzghin îl luă de braţ pe Sizov şi-l duse la Apt. Vreo jumătate de oră s'a discutat aici dacă ar fi nimerit să se monteze împingătoare şi la alte cuptoare cu ciocane grele.

Evghenii se uita mereu la ceas, nu lua parte la discuţii, iar la întrebări, răspundea fără sens.

— Tinere, oare nu e încă prea devreme să fii distrat ca un profesor? zise Apt scos din sărite de răspunsurile stupide ale lui Sizov.

Din cabinetul lui Apt, Evghenii fugi la creşă. Socoteala lui era simplă: aici o va întâlni „întâmplător" pe Nastea.

Trecu pe lângă clădirea creşei şi de plictiseală privi pe una din ferestre. Acolo, după perdelele de pânză brodate cu imagini amuzante de animale, se vedea un colţ al odăii, mobilat cu lucruri mici, dar făcut solid şi serios. In faţa unei măsuţe, şedea măreţ un băieţaş cu capul şi ochii mari. Se străduia să rupă piciorul unei păpuşi, iar alţi doi micuţi stăteau în jurul lui şi priveau cu interes această operaţie. In faţa lui Evghenii apăru viaţa specifică a copiilor, viaţă absolut necunoscută de el. Se ridică în vârful picioarelor şi se apropie de geam ca să vadă mai bine, dar o fată în halat alb, îi trase perdeaua în nas.

Aşteptă mult în faţa creşei. Ii îngheţară picioarele, dar Nastea tot nu se arăta.

Ca să nu-l vadă cunoscuţii în faţa creşei, se apropie de scândura cu afişe şi ca să-i treacă de urât le citi. Din ele află că mâine în sala mare a clubului, va

avea loc un matineu închinat aniversării a o sută de ani dela moartea lui Puşchin; că secţia cadrelor are nevoie urgent de patruzeci de strungari, douăzeci de turnători, deasemenea de tâmplari şi un număr nelimitat de salahori. In sala mică a clubului, la conferinţa tehnico-ştiinţifică a inginerilor, profesorul Kirsch va vorbi despre sudura electrică în construcţia maşinilor; că seara pe patinoarul uzinei se vor întâlni echipele de hockey „Djerzineţ" şi „Burevestnic" şi că la comitetele atelierelor se fac înscrieri din timp pentru concertul lui David Oistrah; în sfârşit că inginerul Criucov doreşte să schimbe un apartament complect aranjat cu baie, gaze naturale, pentru două odăi fiecare în cartiere diferite.

„Divorţezi, frate Criucov? Atunci dece te-ai mai însurat? Eşti un prost!" — Sizov privi îndurerat de-a-lungul străzii pustii şi deodată se ascunse după scândura cu afişe.

Pe drum veneau grăbiţi Cuznetovii. Dispărură prin uşa creşei şi peste câteva clipe apărură din nou cu băiatul. Părea curios, dar Ajaxi se certau.

— Iţi spun că va răci. Un ger atât de mare şi are obrazul descoperit! Imediat leagă-l cu eşarfa. Auzi?

— Costenica, lasă-mă în pace. Tu nu înţelegi nimic.

Evghenii îi conduse cu privirea plină de invidie. Acestora, nu le vor trebui două odăi în cartiere diferite... Dar Nastea, nu-i, şi nu-i. Pe unde o fi?

Fiecare femeie care apărea în întunericul serii făcea să-i bată tare inima. Cu cât se prelungea această aşteptare zadarnică, cu atât creştea dorinţa de a o vedea pe Nastea.

Când se aprinseră luminile, Evghenii se gândi că Nastea şi-a lăsat poate copilul pentru noapte la creşă şi se 'ndreptă spre casa ei. La fereastra cunoscută, dela etajul patru, era întuneric. Evghenii trecu pe la

comitetul de întreprindere, apoi în goană prin sălile luminate sclipitor ale magazinului universal şi prin coridoarele clubului. Nastea nu era nicăeri.

Ne mai gândindu-se că o va găsi, se duse la biblioteca clubului, luă ultimul număr din „Fierarul" şi intră trist în sala de lectură.

Dar abia păşi pragul, că se opri simţind cum i se urcă în obraz un val de sânge fierbinte; într'un colţ îndepărtat, la fereastra cu perdele de catifea, într'un fotoliu adânc, şedea Nastea. Purta rochia albastră pe care o purtase şi în vis. Pe genunchi avea o carte deschisă. Dar nu citea, privea în gol, zâmbindu-şi gândurilor ei.

Abia stăpânindu-şi emoţia, Evghenii se apropie încet de ea, se aşează în fotoliul de alături şi cu o indiferenţă prefăcută, o întrebă:

„La ce te gândeşti?"

Nastea tresări, îl privi uimită şi mulţumită. Cartea lunecă de pe genunchi şi căzu cu un sgomot surd, pe covorul gros. Nastea se stăpâni repede.

— La ce mă gândesc? Aşa, la toate. Dacă vrei să ştii prea multe, îmbătrâneşti repede.

Aici puteai să vorbeşti numai în şoaptă şi ca să nu deranjeze cititorii, trebuia să se îndoaie unul spre celălalt. Ca şi în vis, Evghenii simţea pe obrazul său respiraţia caldă a Nastei, părul ei îi gâdila fruntea. Auzea precis, ce încordat şi emoţionat bate inima ei. Ca să se liniştească, ridică de jos cartea şi începu s'o răsfoiască.

— „Doamna Bovary" — citi titlul. Şi nu-i păcat să-ţi pierzi timpul cu asta?

— Să-mi pierd timpul? Dar tu eşti teafăr băiete? Nastea îi luă cartea din mâini şi-l privi insistent.

— Zău... Spune-mi ce te interesează pe tine această doamnă? Lasă să citească domnişoarele din birouri despre diverse cucoane dar tu, slavă Domnului, eşti...

— Ascultă, tu vrei să-ţi baţi joc de mine, sau vorbeşti serios?

Alături de ei stătea un om negricios, slăbuţ şi asculta ironic discuţia lor, pe urmă declară nemulţumit:

— Tovarăşi, aici e sală de lectură.

— Vorbeşti serios? repetă Nastea în şoaptă.

Obrazul ei, cu o clipă mai înainte atât de drăguţ, blând, deveni rece, străin. Il luă pe Evghenii de mânecă şi începu să vorbească repede, abia reţinându-şi furia:

— Ce mă interesează soarta doamnei Bovary? Dar noi nu trebue să ştim cum trăiau înainte oamenii? ...Când citeşti despre ea, te gândeşti ce minunată ar fi fost, dacă n'ar fi nenorocit-o viaţa! Tu câţi ani ai?

— Douăzeci şi unu.

— Eu am douăzeci şi doi. Ce ştim noi despre viaţa de altădată? Spune-mi, la ce te-ai gândit citind „Madame Bovary"?

— Nu m'am gândit la nimic. Ce te-ai apucat de această cucoană?

Nastea privea bănuitor pe Evghenii.

— Dar cum îţi place Charles?

— Şi Charles e o nimica toată.

— Dar cavalerul de Grieux? — întrebă ameninţător Nastea.

— Şi cavalerul tău la fel.

— Eşti un flecar! Un flecar şi... un ignorant. Cavalerul de Grieux este din „Manon Lescaut" şi nici „Madame Bovary" n'ai citit-o. Recunoaşte că n'ai citit-o. Aşa-i?

Vizitatorii sălii de lectură nu mai citeau de mult şi urmăreau discuţia, unii cu ciudă, alţii cu interes. Evghenii vedea feţe zâmbitoare; era clar că-şi băteau joc de el. Se înfurie:

— Ei, n'am citit şi nici nu voi citi... Ce te-ai agăţat de mine, ca scaeţii de coada câinelui?...

Nastea îl privi rece, nu răspunse nimic, se ridică şi plecă.

A doua zi, la matineul închinat lui Puşchin, Evghenii şedea singur. Scaunul gol din dreapta lui amintea de cearta din ajun. Plecă în mijlocul spectacolului.

Plictisit, jucă singur biliard, se uită la pozele din reviste apoi intră la bufetul clubului să îmbuce ceva înainte de începerea lucrului. Chelnerul, slăbănog, neavând ce face, deslega cuvinte încrucişate dintr'o revistă de copii. Intr'un colţ la o măsuţă plină de căni de bere, şedea meşterul Feodor Fedotovici, cu care Evghenii făcuse cunoştinţă la Nastea, în noaptea Anului Nou, şi sorbea fără grabă din cană.

— Poftim la masa noastră, îl invită cu limba impleticită pe Evghenii.

Sizov se aşează lângă dânsul. Meşterul era un mare iubitor al sportivilor din uzină. Povestea cu ciudă şi durere, că ieri, pe patinoar, un fleac ca „Burevestnic", o echipă a unei societăţi sportive, bătuse ruşinos echipa de hockey a uzinei, care fusese toată iarna prima pe tot oraşul.

— Dar Vanea Ovţin a jucat? — întrebă Evghenii înviorându-se.

— Vanea Kilometru? Cum de nu! De furie şi-a stricat şi bastonul. Când l-a lovit odată de ghiaţă, ţăndări s'a făcut...

Evghenii se ridică să fugă în atelier ca să-şi bată joc puţin de Vanea, dar Feodor Fedotovici îi pomeni de Nastea şi Sizov rămase. Ii făcea plăcere să-i audă numele.

— De ce nu mai dai pe la noi? Sau ai rupt relaţiile cu Nastasia Nilovna? — întrebă meşterul, trăgând spre dânsul o altă cană şi privind-o în lumină.

Suflă spuma, mirosi berea, sără marginile căniі şi ştergând gura cu palma, începu să soarbă pe îndelete... După ce sorbi jumătate de cană, o puse la o parte şi se întinse comod pe scaun...

— Ah! ce bun!... Vasăzică s'a stricat prietenia? Chiriaşa noastră Nastasia Nilovna... e cremene! La ea pe primul plan e „prinţipiul"...

Meşterul aruncă în gură câteva boabe de mazăre murată şi îşi şterse cu mâna chelia transpirată, înconjurată de o coroniţă de păr moale cărunt, ciufulit.

— „Prinţipiul", asta e totul. Din „prinţipiu" nu i-a fost milă nici de mamă, nici de tată... Asta e! Poate crezi că vorbesc aşa că sunt beat? Fereascâ Dumnezeu! Fereascâ Dumnezeu! Iţi dai seama, dece este aici la uzină şi nu la ea în sat, adică în colhozul „Cervonâi şleah"? Ia ghici?

Feodor Fedotovici se apucă iar să bea şi Evghenii urmărea nerăbdător cât de încet scădea lichidul negru, gros, din cană.

— Din „prinţipiu", iată de ce; spuse în sfârşit meşterul, răsuflând şi punând cana pe masă. Văd că e o chestiune ce te interesează mult. Da? Bine îţi voi explica. Părinţii ei, colhoznici onorabili, au fost o singură dată contra, într'o chestiune a ei personală. Dar Nastasia Nilovna e cu „prinţipii" şi s'a încăpăţânat. „Ah, astfel de păreri aveţi voi? La revedere". Rochiţele în boccea şi pe-aici ţi-e drumul. Da. Aşa este chiriaşa noastră Nastasia Nilovna.

...Lucrul fusese cu spor în ziua aceea. Până la semnal se făcură treizeci şi trei de osii şi porniră spre cantină în grup voios. Glumeau cu Vanea care nu mai era supărat şi râdea din inimă.

Când se servi felul doi, în cantină intră Feodorov. Ridicând mâna, ceru atenţie. Organizatorul de partid

era turburat şi până se făcu linişte, stătea muşcându-şi buza de jos şi privind posomorît în pământ.

— Tovarăşi, o mare nenorocire, spuse el, o mare nenorocire! S'a primit o comunicare a guvernului: astăzi la ora cinci a murit Grigorii Constantinovici Ordjonichidze.

Se făcu linişte. Cineva scăpă o lingură jos şi acest sunet îl făcu pe Evghenii să tresară. Oamenii se sculară. Cei ce erau cu şepcile pe cap se descoperiră.

— Cum aşa? şopti Luzghin.

— Astfel de oameni mor! zise cu vocea sugrumată Cuharov.

Se ridică brusc şi se îndreptă repede spre uşă. Toţi îl urmară. Tot aşa, fără să-şi spună un cuvânt, unul altuia, se întoarseră în atelier. Când prima bară căzu pe nicovală, Evghenii simţi imediat că ritmul lucrului este turburat. Bazele rămâneau în cuptor mai mult decât trebuia. Osia gata, n'o puteau încărca pe vagonet.

Şeful brigăzii era posomorît; începu să caute stampila pe care o avea alături şi chiar când lui Vanea îi căzu bara jos, dădu numai din cap.

Schimbul se termină în sfârşit.

Meetingul se ţinu pe terenul de lângă clădirea atelierelor noi de montaj, luminat de razele oblice ale proiectorului. Oamenii înconjurară în trecere camionul transformat în tribună. Era ger; un vânt năpraznic smulgea fumul din coşul uzinei, îl amesteca cu zăpadă şi-l arunca în feţele posomorîte.

Secretarul organizaţiei de partid a uzinei, după ce citi comunicatul guvernului, dădu cuvântul lui Ilia Afanasievici Luzghin. Fierarul se descoperi, se apropie de marginea camionului, către microfonul atârnat aci şi spuse încet:

— S'a citit aici comunicatul guvernului... Dar eu, tovarăşi nu pot crede, mi-e imposibil să-mi imaginez

că tovarășul Sergo*) a murit. E de necrezut; tovarășul Sergo mort... nici nu-ți vine a crede...

Luzghin se posomorî. Stătu o clipă, mototolind căciula în mâini și sute de oameni tăceau împreună cu el.

Era o tăcere atât de mare, că Evghenii auzea cum în depărtare răsuna stațiunea electrică, cum șuera vântul, cum foșnea căzând pe pământ, zăpada înghețată.

Fierarul mai vru să adauge ceva, dar dădu numai din mână și sări greu din camion.

Oratorii se succedau, dar Luzghin stătea mereu cu căciula în mână. Capul lui blond se acoperi de zăpadă.

Cuharov îi luă încetișor din mână căciula și i-o puse pe cap.

Dimineața Luzghin veni la lucru, liniștit, concentrat, ca de obicei. Doar fața îi era mai palidă.

— Ascultați tovarăși, zise el; n'am văzut încă un om care să se priceapă atât de bine să prețuiască un lucru bun, ca tovarășul Sergo. Haideți să cinstim memoria lui cum trebue... Începem, Peotr!

In ziua de douăzeci și unu Februarie, brigada lui Luzghin lucră în schimbul de dimineață și la ora unu se duseră acasă. La secția ciocanelor grele rămase numai Sizov. De câteva zile îi veni ideea unui nou mod de crestături la cârlige. Crestătura orizontală care se făcea înainte era incomodă: barele lunecau pe cârlig. Apoi fu înlocuită cu o crestătură oblică; lunecarea s'a micșorat, dar bara se abătea într'o parte. Din această cauză meșterii dela cârlige nu aveau siguranță. Lui Evghenii îi veni atunci ideea de a face la cârlig o crestătură în formă de cruce.

Când atelierul se goli, rămânând numai oamenii

*) Sergo era numele conspirativ, din ilegalitate, al lui Ordjonichidze.

care făceau curăţenie, Evghenii înroşi cârligele, luă dalta şi un ciocan şi se apucă de lucru.

Când veni schimbul de zi, cârligele erau gata. El explică oamenilor despre ce este vorba şi începu să urmărească mersul lucrului. In caz de nereuşită putea s'o păţească pentru o astfel de raţionalizare cu dela sine putere, dar omul din schimb dădea vesel şi mulţumit din cap; şi când a zecea osie căzu pe vagonet, strigă:

— Bravo! Rezistenţa e bună, nu lunecă într'o parte. Mulţumesc, ne-ai făcut un serviciu. Acum e mult mai comod.

— Cred că mai pricep şi eu ceva — răspunse cu condescendenţă Sizov.

Se îndreptă, spre casă, mulţumit; lângă poartă îl ajunse din urmă preşedintele comitetului sindical al atelierului.

— Aşteaptă, am nevoie de tine... striga Nesterâci. Bine că te-am prins. Au sosit ăştia... dela cinema... Vor să vă cinematografieze pe voi în timpul lucrului. Comitetul de interior te însărcinează pe tine, tovarăşe Sizov, să aduni imediat brigada şi eşti răspunzător de venirea tuturor la timp.

Evghenii nu se lăsă rugat. Fugi la Luzghin. Imaginaţia îi înfăţişă un tablou plăcut...

Lumina se stinge. Pe ecran apare el, Sizov; lucrează, se mişcă, vorbeşte. Şi iată că cineva dintre vecini îl observă în sală. Se aud şuşotind: Unde e? Care este? Oare într'adevăr e acesta? Toţi privesc, ba spre el, ba pe ecran.

Splendid!

La Luzghin aşteptă mult, până să-i deschidă. Evghenii apăsa mereu pe buton. După uşă se auzea surd radio. „Nimeni"! Oare n'o să se poată filma?

Pierzându-şi răbdarea, Evghenii începu să bată în uşă cu pumnul. Pare-se că se aud paşi...

In sfârşit!

A deschis Liuda.

— Pe Ilia Afana... începu Evghenii, dar fetiţa îl întrerupse:

— Şş... Şş... Ce ţipi? Din Piaţa Roşie se transmite înmormântarea. Intră... dar încet.

In palton, galoşi şi şapcă, Evghenii trecu în vârful picioarelor în odaia din fund, care probabil servea perechii Luzghin de dormitor şi odaie pentru studii. Pe etajera cu cărţi stătea aparatul de radio. Toată familia era adunată în jurul lui.

Fierarul şedea călare pe scaun, ţinând bărbia sprijinită de spetează. Abia dădu din cap spre Evghenii, continuând să privească înaintea sa către colţul gol.

„Acum tovarăşul Stalin coboară încet treptele mausoleului şi se apropie de urnă"...

Evghenii uită pentruce a venit. Rămase înmărmurit lângă uşă, ascultând vocea surdă a speacherului!

Şi văzu în desimea zăpezii ce cădea oblic, Piaţa Roşie, mausoleul, brazii din jur şi figurile conducătorilor, lângă urnă...

— Şapca, scoate-ţi şapca — şopti supărată Liuda.

Evghenii tresări, înghiţi cu greu un ghem cald de salivă, îşi scoase şapca, o mototoli şi o băgă în buzunar.

Auzi clar cum plânge tare o femeie. Să fie oare de acolo din Piaţa Roşie? Işi şterse ochii şi văzu pe pat cu faţa în pernă pe Maria Alexeevna, plângând în hohote. Igorii şi Vovca priveau cu teamă spre mama lor.

Dar cel mai puternic îl impresionă pe Sizov, faţa lui Luzghin. Părea împietrită. Ochii priveau cu încăpăţânare, fără a clipi, într'un singur punct.

Evghenii se înclină spre el, şoptind nehotărît...

— Ilia Afanasievici, au sosit operatorii de cinema-

tograf. Nesterâci spune că pentru un film. Sunt grăbiți...

Luzghin nu răspunde. Pe urmă ridică spre Evghenii o privire obosită, care parcă nu înțelegea:

— Ce operatori?

Se ridică și începu să umble prin odaie, ascultând bubuitul salvelor de salut și muzica solemnă. Pe urmă închise aparatul și se întoarse spre Evghenii.

— Ce om! Cum se îngrijea el de oameni! Cum prețuia munca! Cum muncea singur! Înțelegi, Sizov, abia izbutisem să atingem patruzeci de osii, și seara am fost anunțat dela Direcție despre telegrama Comisarului Poporului.

Osiile nu se răciseră încă și el mă și felicita pentru reușită și mă chema la Moscova.

Mușchii tresăriră pe obrazul lui Luzghin. Șeful brigăzii se întoarse brusc spre fereastră și degetele începură să ciocănească sticla. Evghenii se rezema când pe un picior, când pe celălalt. O scândură a podelii scârțâi. Luzghin se întoarse spre Evghenii și strigă:

— Ce vrei? Ce aștepți? Ce fel de operatori?

XVI.

Cu cât Sizov începea să-l cunoască mai bine pe Luzghin, cu atât se apropia mai mult de el. Şi totuşi când simţi născându-se ideea unei noi şi serioase perfecţionări, hotărî să nu-i spună nimic şi să aştepte o mare conferinţă a lucrătorilor uzinei, pentru ca în faţa a sute de oameni din cei mai de vază ai uzinei să propună proiectul său. Să se facă cunoscut nu numai ca membru al renumitei brigăzi, dar şi ca un talentat inventator.

Voia să instaleze o mică macara electrică, cu ajutorul căreia se va putea scoate bara din cuptor fără nicio bătaie de cap, în una sau două secunde. Macaraua, funia de oţel şi un simplu, dar ingenios dispozitiv inventat de Evghenii, pentru ca să se poată apuca repede bara, trebuiau să economisească, după socotelile lui, aproape patruzeci de secunde la osie.

Această cifră îi părea şi lui Evghenii însuşi, covârşitoare. Producţia brigăzii putea să se ridice cu şapte-opt osii. Verifică de câteva ori calculele sale, urmărind cu ceasornicul în mână lucrul brigăzii de schimb. Da, reieşeau aproape patruzeci de secunde! Era uluitor.

Evghenii nevrând să împartă cu altcineva gloria de inventator, chibzui singur până în cele mai mici detalii construcţia mecanismului. Făcu socotelile şi încercă chiar să deseneze o schiţă. Dar acum, când totul era gata, se simţi neliniştit. Se gândea că as-

cunzând (ei da, ascunzând, altfel nu se putea numi!) dispozitivul său, el fură în fiecare zi dela brigadă, şapte-opt osii.

Ocazia de a vorbi la conferinţă, nu se ivea. Erau primele şi cele mai încordate luni ale anului. Uzina executa programul lărgit. Toată munca de agitaţie de masă se concentra în ateliere, secţii şi brigăzi.

Neliniştea lui Evghenii creştea; invenţia îi părea un balast.

„Doar n'a inventat altcineva, ci eu însumi. Oare nu sunt eu stăpânul invenţiei mele? Vreau, o fac cunoscută, nu vreau, o arunc. Căci se putea doar întâmpla să nu fi ajuns la descoperire", căută el să se desvinovăţească.

„Eşti dornic de aplauze?... Din cauza acestor aplauze brigada pierde şapte osii pe zi. Dar într'un an? Şi apoi toată uzina?" — se critica el; dar despre invenţie tot nu vorbea.

Trecu o săptămână de lucru, şi schiţa stătea în cartea lui Flaubert „Madame Bovary", pe care Evghenii îşi propusese s'o citească şi nu izbutise. Intre timp veni o telegramă de la „Culbeac-ul roşu":

„Prefăcut cuptoarele după modelul vostru. Facem şaizeci şi şaizeci şi opt. Salutăm pe toţi. Zolin".

„N'au vrut să mă asculte pe mine; le-am spus, şi acum tot în capul lor se sparge"; se bucură răutăcios Evghenii.

Dar spre marea lui mirare, brigada era foarte liniştită, ba chiar mulţumită de această veste. La adunare, după lucru, fără multă vorbă s'au hotărît să răspundă la chemare.

— Ei, dictaţi! zise Petor, pregătindu-se să scrie.

Luzghin îşi frecă fruntea câteva clipe cu palma lui mare.

— Scrie: „Salutăm călduros reuşita. Stop. Suntem

mândri de succes. Stop. Noul indice de întrecere socialistă..."

— Ei, ce indice? Spuneţi!

Privi voios brigada; ochii lui mici scăpărau şi striga ca un băieţandru:

— Propun şaptezeci şi cinci de osii. Ce ziceţi? Aveţi vreo obiecţie de făcut?

Brigada înaripată de succese, credea în puterile ei, şi nimănui nu-i păru exagerată această cifră. Vanea bătu chiar din palme.

La plecare, Peotr precaut, întrebă pe brigadier:

— Oare nu ne-am întrecut cu măsura?

— Întrecut?

— Ei da. Stalin spunea că trebue folosită tehnica până la capăt. Poate am folosit-o pe a noastră.

Luzghin fluieră.

— Am folosit-o! Da de unde, când noi abia o ciupim! Uite, Sizov o să-şi scormonească creerii şi vei vedea că va scormoni atât până va găsi vreo cinci osii. Apoi şi Cuharâci şi pe urmă şi tu şi eu... Apt spunea bine: perfecţiunea n'are limită.

— Ce om! Pare că citeşte gândurile! se gândi cu admiraţie Evghenii. Era măgulit şi tentat de a spune imediat despre inovaţia lui, dar Feodorov îl deranjă:

— Brigadiere, treci pe la director. Ţi s'a telefonat dela Comisariatul Poporului — spuse Feodorov către şeful brigăzii.

Luzghin se grăbi şi Evghenii amână discuţiunea pe a doua zi.

La intrarea spre duşuri, îl ajunse din urmă o lucrătoare şi-l anunţă că-l cheamă şeful combinatului.

— Pentruce oare? întrebă Evghenii bănuitor.

Bătrânul Apt avea obiceiul să vorbească cu lucrătorii în atelier. Chema la el numai când era vorba de explicaţii neplăcute.

Îi veni un gând stupid: „poate că şeful combinatu-

lui a aflat că mi-ascund invenţia? Ce prostie! Cum ar putea afla?"

Şi totuşi se duse la Apt, cu inima grea.

Inginerul îl privea scrutător.

— A, inventatorul! Salutare, ia loc!

La masă şedea Luzghin. Zâmbind şiret, mângâia uşor cu mâna sa mare, un presse-papier, făcut iscusit în formă de nicovală.

— Frumos lucru, spuse el.

— E lucrat de mine, replică inginerul. Apoi se adresă lui Evghenii. Uite despre ce este vorba, tinere. Ilia Afanasievici pleacă la Comisariatul Poporului pentru şedinţele Sovietului. Ştii? După asta uzina îl trimite în Sud, să vadă cum lucrează acolo noile cuptoare. Pe scurt, Ilia Afanasievici te recomandă ca locţiitorul său în timpul absenţei sale. Eu personal nu am nimic împotrivă. Dumneata, ce zici?

Inginerul îl privea scrutător.

— Pe mine?

— Pe dumneata. Ai să te descurci?

Fericirea venea singură spre el. „Dar dacă nu mă descurc, nu va fi oare totul pierdut?". In ultima lună însă învăţase dela Luzghin să creadă în puterile sale, cu încăpăţânare.

— Bine... dar dacă vom avea osii defecte?

— Asta nu trebue să se întâmple, e dela sine înţeles.

— Fie!

— Foarte bine. Îmi plac oamenii îndrăzneţi. „Hotărîrea este mama victoriei" se spunea în antichitate. Iţi doresc succes! Puteţi conta pe cel mai larg ajutor din partea mea.

Sizov plecă împreună cu şeful brigăzii.

Afară se desgheţa. Marginile barelor de fier apăreau negre de sub zăpada roşcată. Sub picioare plescăia asfaltul ud. Soarele se ascunsese pe după clădi-

rea joasă și lungă a atelierului de montat. Ultimele raze, strălucind purpuriu pe acoperișurile de sticlă, colorau în roș-arămiu toată panorama uriașei uzine care se desfășura pe o enormă întindere.

— Haidem! Și șeful brigăzii, privindu-l cu interes pe Sizov, îl întrebă:

— E fapt împlinit — dar spune-mi cinstit: ți-e frică?

— Da, puțin, nu mă ascund. Vezi cum stau lucrurile: pentru mine garantez, dar brigada...

— Brigada? se miră nemulțumit Luzghin.

— Dar nu m'ai înțeles, Ilia Afanasievici. Mă gândesc cum o să mă primească brigada — asta e! Spuneai doar că am un caracter infect. Mă înțeleg greu cu oamenii.

— Ce-i drept, e drept! Dar nu te necăji. Cuharov are să-ți ajute. El e la noi ca organizator de partid. Dar trebue să înveți să te înțelegi cu oamenii. Asta frate, este extrem de important. Fără asta nu poți fi nici brigadier, dar nici stahanovist bun. Să ții minte, Sizov, nu există doi oameni la fel, nu numai în uzină, dar chiar în tot orașul. Fiecare e după alt calapod. Uite, să-l luăm de exemplu pe Cuharov. Când te uiți la el, e un bătrân mormăit. Când colo, el ne întrece pe noi amândoi. Ascultă-l, nu te va sfătui niciodată rău. Deasemenea, Peotr Jolobov — un tânăr plin de pricepere. L-ai văzut tu vreodată pe el să se înfurie sau să-și piardă curajul? Face totul după un plan anumit, totul e calculat cu secunda: citește o carte dela ora cutare; și dacă în cel mai interesant moment, a venit timpul să citească ziarele, pune la o parte cartea și se apucă de ziare. Dacă îi ceri ceva, poți să fii liniștit, va face ce-a promis, chiar de și-ar frânge gâtul.

Luzghin se înflăcărase și începu din obișnuință să dea din cap. Vocea îi deveni caldă:

— Cu Nastasia nu te certa pentru prostii. Auzi, Sizov? E o femeie cumsecade, are inimă bună. Dar e foarte irascibilă. Când se înfurie, spune vrute și nevrute. Uite, cu Vanea Ovțin, nu va fi ușor, asta-i adevărat. Cu toate că e cât o prăjină și foot-ballist, are însă un suflet de fată și trebue să te porți cu el într'un mod special. Cu strigăte și înjurături n'ai să isbutești. Ia aminte asta. El este ca un cuptor prost, se încălzește și se răcește repede. Dacă e succes, muncește ca o fiară! Dar îndată ce nu merge treaba, se pierde. Trebue să-l încurajezi cu o glumă, să-l lauzi la momentul oportun, altfel e prăpăd!

Exactitatea acestor caracteristici îl uimi pe Evghenii.

— Dar eu cum sunt, Ilia Afanasievici?

Șeful brigăzii îl privi vesel o vreme, pe urmă ochii-i deveniră înguști de tot și în jurul lor se strânse un mănunchi de riduri.

— Tu? Tu frate, ești ca un ardei... Trebue să-ți pleci urechea.

— Trebuia să-l lași pe Peotr — șef. E un om liniștit. El și la baie chiar, se freacă pe spate cu socoteală: de patru ori cu buretele de-a-lungul spatelui, de opt ori de-a-latul și iar patru de-a-lungul și opt de-a-latul...

Luzghin începu să râdă cu hohote.

— Ce caraghios!...

Treceau pe lângă școală. Lecțiile se terminaseră. Copiii perechi sau singuri, ori în grupuri sgomotoase, se întorceau spre casă. Trecând prin dreptul lui Luzghin, îl priveau plini de curiozitate.

— Bună ziua, tovarășe Luzghin.

— Bună ziua, Ilia Afanasievici! se auzea din toate părțile.

„Asta e celebritatea" se gândi Sizov. Îi era plăcut,

că vorbește atât de simpul cu un astfel de om și pe care, de mâine, îl va înlocui la lucru.

Pe nesimțite ajunseră la comitetul raional al Partidului Comunist.

— Eu trebue să mai intru aici — zise Luzghin. Ia seama Sizov, ai grijă de brigadă. Îți încredințez oameni de soi...

Abia când ajunse aproape de casă, Evghenii își aminti că nu i-a spus nimic lui Luzghin despre invenția sa. Nu era frumos deloc. Părea că a făcut-o intenționat, ca pe urmă devenind brigadier s'o folosească... Ce-o să creadă despre el, Ilia Afanasievici? Dar Apt, Cuharov și toată brigada?

De i-ar povesti, chiar și în ultimul moment, conștiința i-ar fi ușurată. Evghenii intră în casă, apucă schița și în goană se duse la Luzghin. Era cale de vreo doi kilometri și jumătate. Ca s'o scurteze, Evghenii trecu în fugă printr'un loc viran, prin curți, sări garduri. Lunecă și căzu în zăpadă și iar porni în goană.

— Luzghin e acasă? întrebă el abia ținându-și răsuflarea, când Maria Alexeevna îi deschise ușa.

— Chiar acum a plecat... Sizov părea neliniștit și foarte obosit. Maria Alexeevna se alarmă. S'a întâmplat ceva?... Vorbește!

— Nu s'a întâmplat nimic. Voiam să-i spun ceva important... și a plecat...

Soției lui Luzghin i se făcu milă de acest tânăr stupid, singuratic, despre care îi povestise foarte des soțul ei.

— N'aș putea să-ți ajut eu cu ceva? Hai intră, dece să stăm în ușă!

Evghenii intră în sufragerie, se așeză pe divan și învârti mașinal un ursuleț de pluș pe care-l găsi acolo.

Maria Alexeevna se așează în fața lui cu veșnicul său lucru de mână.

— Așa, vasăzică acum ești în locul lui Ilia Afanasievici?

Purtarea acestei femei plinuță, înceată și blândă, avea ceva liniștitor. Timidul Sizov se simțea ușor. Se legă o conversație prietenească. Vorbea mai mult Evghenii, iar Maria Alexeevna asculta, plasând din când în când câte o vorbă. Pe nesimțite începu să vorbească de Nastea.

Maria Alexeevna, rupând ața, îl privi șiret și spuse:

— E o fată bună. Nu-i așa?

Evghenii oftă.

— O astfel de gospodină ți-ar trebui. Dar nu nenoroci de tot ursulețul, n'am să mai am liniște de atâtea plânsete...

Evghenii se uită la ursuleț, îl puse la o parte și imediat îl luă iar. Maria Alexeevna începu s'o laude pe Nastea; inteligența ei, priceperea, mâinile de aur, băiețelul.

— Mi se pare că l-ai văzut! Nu avem oare un fin reușit?

— Dar dece fin? întrebă cu vioiciune Evghenii, trăgând nervos de ursuleț.

— Fin? Așa i-am spus noi. E o istorie întreagă. Nastea nu e măritată. In sfârșit, înțelegi, a rămas gravidă ca fată. Părinții s'au supărat, și ea a plecat la oraș. S'a angajat la uzină direct la Ilia Afanasievici, ca ucenică. Pe urmă a fost cuprinsă de mâhnire. Înțelegi, doar nu-i ușor pentru o fată tânără într'o situație ca asta și fără bărbat. Se hotărî să-și facă un avort. Am încercat s'o sfătuim să renunțe. Nici nu voia să audă. Și într'adevăr ce situație: n'avea pe nimeni și nici casă n'avea. Câștigul, mai nimic, cât ia o ucenică și pe deasupra și copilul. Atunci am început să mă duc pe la ea, am chemat-o la noi. Îm-

preună cu Ilia Afanasievici, am îmblânzit-o. I-am aranjat să capete o cameră. Apoi a născut băieţelul. Acum îl adoră. Şi noi îi zicem fin. Ei, dar laba ursuleţului tot ai rupt-o... dă s'o cos repede, până nu vede Vova.

Maria Alexeevna privi musafirul şi zâmbi.

Povestea finului îl linişti complect pe Sizov. Nastea îi deveni mai aproape, mai scumpă.

Seara Evghenii şi-o petrecu la şcoala muzicală. De-o lună aproape se ocupa iar de muzică. Lunga întrerupere, făcuse ca degetele să-şi piardă mobilitatea. Dar Sizov învăţa acum cu perseverenţă. Era obişnuit cu munca migăloasă şi sârguitoare.

XVII.

Toată noaptea au bătut în rama ferestrei picături de apă, provenite din desgheţ.

Spre dimineaţă cerul se curăţă de nori. Soarele se ridică de după clădirea uzinei electrice aruncându-şi lumina sclipitoare în geamurile ferestrelor, în băltoace, pe drumuri, şi'n pârâiaşele repezi. Trunchiurile şi ramurile copacilor din grădiniţă. deveniră umede; aveau lustru şi păreau date cu clei. Zăpada murdară, stătută, purta urmele desgheţului.

Sizov împinse jos cu piciorul o pernă de zăpadă îngheţată de pe bancă, se aşează pe un colţişor, respiră lacom din tot pieptul şi se întinse cu plăcere. Se trezise cu noaptea în cap şi de o oră hoinărea prin aleele pustii ale grădinii, căutând să se liniştească.

Era emoţionat, ca în dimineaţa aceea ceţoasă când trebuia să înceapă lucrul în brigada lui Luzghin. Acum emoţia era de altă natură: de fericire dar şi de nelinişte.

Evghenii se sprijini cu spatele de scoarţa umedă a unui arţar şi închizând ochii îşi expuse obrazul razelor soarelui. Ar fi putut sta aşa, nemişcat, ore întregi, absorbind lacom cu tot trupul, căldura blândă. Acest obicei îi rămăsese încă din copilăria lui fără adăpost, care-i părea acum ca o carte de mult citită şi uitată.

Tot aşa stătuse cândva pe banca unui parc de lângă o gară, un mic băieţandru flămând, cu ochii obosiţi,

care visa gloria trecătoarea a vreunui spărgător semeț: visa jafuri îndrăzneţe.

Peste două ore, ba nu, chiar peste o oră, băieţandrul de odinioară va deveni şeful celei mai slăvite brigăzi de fierari din toată ţara. Numele lui va fi pomenit în ziare. Poate că portretul său va fi atârnat în club deasupra scării dela intrarea principală, alături de portretul renumitului Luzghin. Ochii albaştri ai Nastei, atât de ironici şi supăraţi dar şi atât de dragi, îl vor privi cu respect.

De-ar putea să-l vadă acum răposatul fierar din satul îndepărtat, sau educatoarea căruntă cu numele ei scurt şi curios, ori instructorul şcolii uzinei, straniul Stepan Nicolaevici Zotov! Ce s'ar minuna ei!

Sta singur şi zâmbea.

Evghenii deschise ochii. La o depărtare de zece paşi stătea Nastea. O jachetă scurtă de primăvară învăluia bine corpul ei frumos. In mână ţinea o beretă roşie şi o ramură de răchită.

Evghenii avea noroc. Tocmai pe Nastea ar fi vrut s'o vadă în această dimineaţă de primăvară, pe ea o căuta inconştient, hoinărind prin grădiniţă.

Dar, ca întotdeauna în prezenţa ei, se simţea încătuşat. Îi întinse stângaci mâna şi nu găsi nimic mai bun să întrebe, decât:

— Ce vânt te-a adus tocmai pe aici? Tu locueşti doar în altă parte.

— Am dus copilul la creşă... Priveşte ce splendoare, spuse Nastea, mângâind cu degetul mugurele de răchită. Eşti mulţumit?

— Mulţumit — recunoscu el, ţinând mâna Nastei într'a lui. Ce dimineaţă minunată!... Uite, mă plimb şi mă gândesc... la tine de exemplu. Înţelegi! In sfârşit nu sunt meşter la vorbă. Sunt mulţumit... şi gata.

Faţa strengărească a Nastei deveni confuză. Rupse ramura şi o aruncă în zăpadă.

— Asta-i... Parcă de asta te-am întrebat? Te întreb dacă eşti mulţumit că Ilia Afanasievici te-a lăsat şef...

Acum se intimidă Evghenii.

— Stai, de unde ştii? Doar discuţia a fost după plecarea tuturor.

— Cum îţi închipui că o să facă numirea unui brigadier fără să se sfătuiască cu brigada? Eşti extraordinar!

Inseamnă că băieţii îl recunoscuseră ca şef!

Evghenii sări în sus, o ridică pe Nastea şi o învârti repede. Ochii ei străluceau, gura ei delicată râdea, aproape de tot de buzele lui.

— Lasă-mă, prostule, ceru ea insistent şi blând. Evghenii o aşeză cu grijă pe bancă.

Pe Evghenii îl atrăgea atelierul.

Acum se gândea numai la fierărie, la momentul când pentru prima oară va lua... dispozitivul lui Luzghin în mână, când va simţi ritmul şi va controla exactitatea piesei.

Luzghin lucra atât de exact, încât aparatele de măsurat şi standardul stăteau într'un colţ aproape fără întrebuinţare. Numai în cazuri excepţionale recurgea la ele. Dar Evghenii va trebui să măsoare fiecare osie. Era îngrijorat şi de noul meşter dela cârlige. Cândva a lucrat în brigada lui Rogov şi era socotit ca un bun fierar. Dar una este să lucrezi cu Rogov — alta în brigada lui Luzghin. Va trebui să stea de vorbă cu el.

— Să mergem, e timpul — zise îngrijorat Evghenii.

— E devreme, să mai stăm... îl rugă Nastea.

— Nu, să mergem.

Privi în jurul său. La picioarele lui, lângă piciorul băncii se vedea o bucăţică de pământ negru. Un gândăcel verde, trezit de căldură, umbla încet, parcă gândindu-se dacă e timpul să părăsească vizuina de iarnă

sau nu. Nastea stătea pe bancă. Doi pistrui cafenii îi apăruseră pe nasul ei scurt și drept.

— Hai să mai stăm — zise Evghenii.

— Nu, dece?...

— Nu fii supărată...

Nastea se ridică hotărîtă.

— Du-te, du-te. Are să se dărâme fierăria fără tine. Privește, coșul se și clatină — râdea Nastea.

— Să mergem — zise brusc Evghenii și porni repede spre uzină.

Neliniștea era zadarnică. Noul meșter, Costin, un tânăr vesel și priceput, își cunoștea bine meseria. Când Evghenii îi explică cum trebue să întoarcă osia, fața lunguiață, deșteaptă ca de vulpe a noului muncitor, exprima o atenție atât de mare, că Sizov, aducându-și aminte de prima lui discuție cu Luzghin, se gândi: „ăsta va învăța repede. Lui îi va fi ușor". Și-i era ciudă, că el era mai îngrijorat decât Costin.

Brigada îl întâmpină voios pe Evghenii: „neîntrecutul fundaș" Vanea, anunță în glumă: echipa a venit pe teren în complectul ei și în formă. Peotr îl îmbrățișă pe Evghenii care stătea confuz și spuse:

— N'ai grijă, nu te vom compromite!

Sizov își aduse aminte iar, de sfatul lui Cuharov: „să lucrezi cu cap, băiete".

Așteptând bara, începu să repete în sinea lui cifrele întorsăturilor osiei, în diferitele stadii ale execuției: patru... opt... douăsprezece...

— Gata, zise Peotr, prinzând bara cu vătraiul.

— Gata — ordonă Evghenii imitându-l pe Luzghin.

Inima-i bătea puternic și genunchii îi tremurau de emoție.

Bara își făcu drumul spre nicovală, ca de obicei. Evghenii abia izbuti s'o apuce și Cuharov o și atacă cu lovituri grele.

Una, două, trei, patru, murmură Evghenii.

Mai înainte de a primi el osia, cei dela cârligul macaralei o şi trăgeau de-a-lungul nicovalei, iar ciocanul înteţea loviturile.

— Două, patru, opt.

Dela prima osie, Evghenii se convinse câtă dreptate avea Luzghin. Niciodată nu avusese ocazia Sizov să lucreze cu o astfel de brigadă. Fiecare îşi cunoştea la perfecţie meseria.

Costin rămânea în urmă. Se străduia din răsputeri şi zâmbea recunoscător Nastei, care lua asupra ei, o parte din muncă. „Acesta o să înveţe repede" gândea gelos Evghenii; „cu un caracter ca al lui, e mai uşor!". Punând stampila brigăzii, Evghenii măsură osia cu şablonul şi se minună ce exactă este.

— Nu-i nevoie să măsori! zâmbi Cuharov.

În pauză, Evghenii se duse cu schiţa dispozitivului său la şeful combinatului. Îl întâlni pe Apt, în pragul cabinetului, în palton şi pălărie. Inginerul se pregătea probabil să se ducă la masă.

— Aha, brigadierul! Ce mai noutăţi?

Evghenii îi întinse schiţa. Studiind-o, inginerul se întoarse în cabinet şi se aşeză la masă. Sprâncenele dese, care semănau cu nişte bucăţi de muşchi, se ridicară.

Apt privea schiţa şi pe autor şi în privirea lui se putea citi respectul şi curiozitatea.

— A dumitale?

— A mea.

Apt sună.

— Dă-o inginerului Lvov — zise el unei secretare mai în vârstă, întinzându-i schiţa. Spune-i, în numele meu, să facă calculele chiar astăzi. Diseară să-mi daţi rezultatul.

Inginerul îşi trase pălăria şi căpătă deodată aspectul unui sportiv. Acest om în vârstă, cu ţinuta unui

lord şi cu mâini de muncitor, avea darul să-şi schimbe mereu aspectul.

— Ascultă, mi se pare că ai învăţat la mine, la şcoala uzinei. Şedeai în bancă cu unul roşcovan. Sau, iartă-mă, stăteai singur. Dar e tot una. Eşti elevul meu şi îmi face multă plăcere. Faci mari progrese. Asta e minunat! Dacă mecanicul nu ne va reţine prea mult, peste zece zile, cel mult douăzeci, vom da drumul mecanismului inventat de dumneata.

Inginerul rămase pe gânduri. O umbră de tristeţe trecu pe chipul lui şi la uşă adăugă:

— La vârsta dumitale, eram şi eu tot atât de îndrăzneţ şi priceput. Dar pe vremea mea nu se preţuia dârzenia celor tineri.

Evghenii ar fi fost fericit dacă nu l-ar fi chinuit gândul că a ascuns invenţia faţă de Luzghin.

In ziua aceea brigada a făcut patruzeci şi şase de osii. În următoarea, patruzeci şi nouă. Este adevărat, că în aceste zile, aburul îşi făcea de cap, dar şi înainte erau întreruperi şi totuşi producţia nu scădea atât.

In fiecare zi, primind schimbul, Evghenii spunea:

— Haideţi băieţi. Hai să-i dăm drumul din răsputeri!

— Dar uite, că ceva nu merge, răspundea Nastea turburată.

— Cum nu merge, trebue să meargă! Începem?

Şi într'adevăr, de dimineaţă mergea bine dar pe urmă ritmul scădea pe nesimţite.

Având întipărită în minte faţa întotdeauna liniştită şi hotărîtă a lui Luzghin, Evghenii căuta şi el să nu arate că insuccesul îl îngrijora.

La bae, fierarii glumeau:

— Ce-i băieţi, fără Luzghin nu merge?

— E ştiut asta, că fără stăpân — casa e orfană.

In următoarele zece zile ale şefici lui Sizov, au fost convocaţi toţi lucrătorii dela osii. În prezidium

fură aleşi: Feodorov, Nesterâci şi Evghenii. Feodorov aduse la cunoştinţă că uzina a primit o importantă comandă de mari cantităţi de platforme de cale ferată, necesare pentru apărare. Urgenţa comenzii cerea maximum de efort dela cei zece mii de lucrători ai uzinei şi mai ales dela fierarii dela osii.

— Până la plecarea lui Luzghin, nu numai că se acopereau nevoile uzinei noastre, dar mai trimiteam şi la altele — spunea Feodorov — dar acum să treceţi pe la atelierul nou, de montat, să vedeţi câte vagoane stau pe butuci. Şi gândiţi-vă bine — a cui e vina? Dece se întâmplă asta? Oare va trebui să ne ducem la alte uzine, cu plecăciuni, să cerem ajutor, fiindcă noi nu suntem în stare cu propriile noastre puteri să îndeplinim o importantă misiune încredinţată de partid şi guvern? Da? Eu cred că fierarii noştri nu vor face acest lucru niciodată! Şi eu am lucrat pe vremuri la Luzghin şi ştiu că nu vom ajunge niciodată la aşa ceva. Trebue să ne descurcăm cu propriile noastre puteri.

Fierarii, obişnuţi cu sgomotul, vorbeau tare şi puţin. Hotărîră în unanimitate, că trebue să îndeplinească totul cu propriile lor puteri.

Nesterâci asculta aşezat comod în fotoliu. Dădea aprobativ din cap şi replica sgomotos.

— Ce desbateri! — clipi el mulţumit spre Feodorov. Adunarea e la un nivel foarte înalt.

Feodorov dădu din mână înciudat. El trecea într'un carnet propunerea unui fierar.

Când tot ce-a fost de spus, s'a spus, atenţia slăbi şi unii se apucară să citească ziarele. Atunci ceru cuvântul Cuharov.

— Eri, când s'a pornit ghiaţa, m'am dus la pescuit aici după pod — începu el şi toate feţele se întoarseră spre dânsul. Şi iată tovarăşi, observ că pluteşte ceva. Ce anume, nu se vedea, dar plutea, nu departe

de mal. Pe urmă mă uit mai atent şi ce să văd, Dumnezeule — o ştiucă enormă care înnota cu burta în sus. Eh, mă gândesc eu, probabil că a lovit-o ghiaţa şi a ameţit-o. Când colo, se întoarce şi se cufundă în apă şi iar apare la suprafaţă tot mereu cu burta în sus. Aşa de vreo şase ori. Ce dracu să fie?

— Haide, haide şi ce era? îl grăbeau fierarii ne'nţelegând ce vrea să spună bătrânul. — Ai prins-o?

— Aşteptaţi, că nu despre asta este vorba. Mă uitam la această ştiucă şi am înţeles, tovarăşi, că probabil a fost lovită în şira spinării. Un peşte atât de mare să nu poată înnota cum trebue! Dă din coadă şi iar se'ntoarce pe spate. Pentruce vă spun asta? În meseria noastră, coloana vertebrală este aburul. Avem abur — plutim bine. Nu este — stop! Şi noi suntem ca şi paralizaţi. Aburul ne omoară, iată!

Un ropot de aprobare trecu printre rânduri.

— Iată, eu propun să se scotocească la secţia mecanică a atelierului. Acolo auzi întotdeauna: conducta de aburui este defectă, nu sunt bani. Ba nu-i una, ba nu-i alta. Dar, poate că nu e chestie de conductă, nici de bani, poate că ei nu ştiu să lucreze şi de asta înnotăm noi cu burta în sus.

— Bravo, nene Alexei! Uite cum vine chestia cu ştiuca; strigă Costin aprobativ.

Adunarea râdea în hohote.

Meşterii dela osii au luat hotărîrea să efectueze comanda pentru apărare, cu propriile lor puteri, fără să apeleze la ajutorul altor uzine, dar au cerut direcţiei uzinei ca imediat să se formeze o comisie tehnică pentru a face o revizie la secţia mecanică a atelierului.

Intorcându-se acasă dela adunare, Evghenii observă două rânduri nesfârşite de vagoane gata, strălucind de vopsea proaspătă, stând înşirate în faţa atelierului de montat.

— Cincizeci şi trei — numără el. Un tren complect.

În seara aceasta Evghenii se simţea cu inima grea şi parcă înadins, veni gazda şi începu cu poveştile sale.

— Am citit, cum să nu. Felicitările mele! Te urci sus de tot Evghenii, declară el, aşezându-se solid şi punând pe masă, liţă, smoală şi izolatoare de porţelan, cu care făcea o nouă îmbunătăţire în gospodărie. Vasăzică înseamnă că eşti în locul lui Luzghin? Te-ai urcat foarte sus, se vede cale de-o poştă. Dar principiul meu este să stau undeva la mijloc. Sus, e într'adevăr măgulitor, dar dacă te răstorni de acolo — nu-ţi mai poţi aduna oasele...

Evghenii privi cu răutate gazda al cărui trup sdrăvăn era de invidiat şi-şi opri privirea pe legătura de chei ce-i atârna la jiletcă. Gazda încuia totul; Evghenii se gândi:

„Poate are dreptate bursucul ăsta gras, că la mijloc e mai uşor".

— E într'adevăr ispititor... şi gloria, dar şi câştigul de director — spunea plicticosul musafir, preocupat de sârmele lui. Tu cât câştigi acum? O mie de ruble, sau mai mult? Luzghin, se spune, încasa şi o mie cinci sute... Un om agitat.

În frazele tărăgănate, indiferente, se simţia lăcomia ascunsă. Gazda vorbea de bani şi Evghenii se simţea jignit. Oare pentru câştig se străduia Luzghin? Oare atunci în cabinetul lui Apt, câştigul de brigadier îl bucurase pe Evghenii? Oare din cauza câştigului mai mic umblă acum toţi membrii brigăzii atât de amărâţi?

Sizov sări în sus şi începu să cutreere odaia.

— Câştig şi câştig! numai la asta te gândeşti. Şi încă mai susţii că „eu sunt un om umblat, un om în vârstă, eu cunosc viaţa". Pe dracu, nu înţelegi nimic Luca Sergheevici, nu cunoşti nimic afară de vizuina dumitale.

Gazda îl privea cu o curiozitate leneșă.

— Dacă nu înțeleg, explică-mi tu, pentru ce munciți atât? Eu știu că astăzi am șlefuit patruzeci și cinci de pahare și am câștigat unsprezece ruble și douăzeci și cinci de copeici. Pentru asta lucrez. Dar voi pentruce? Explică-mi dacă ești atât de inteligent.

— Eu muncesc pentru lucrul în sine.

— Oare!

— Dar nu pentru un astfel de lucru; și Evghenii arătă spre firele pe care le încolăcea gazda. Asta e lucru? Dar lucrul care... care...

— Ei, zi!

Evghenii nu putea să găsească expresia și tăcu. Gazda îl privi ironic.

— Hai spune...

— Lasă-mă... ce te-ai agățat de mine?

Dorind să scape de acest musafir plicticos, Evghenii se întinse pe pat și începu să sforăie prefăcându-se că doarme.

XVIII.

Intr'una din acele minunate seri de Martie, când în liniştea amurgului se auzeau vesel şi răsunător paşii trecătorilor; când ţurţurii grei de ghiaţă, desprinzându-se de streşini, se sfărâmau de trotoare cu un trosnet surd, Sizov se întorcea dela şcoala de muzică.

Un ger uşor, acoperise băltoacele cu un strat subţirel de ghiaţă. Aerul curat era plin de mirosul zăpezii desgheţate. In astfel de seri de primăvară se respiră uşor şi liber şi inima se strânge de amintiri confuze despre ceva frumos şi în aşteptare a ceva nou, turburător.

Sizov mergea, fluerând distrat, căutând să păşească pe ghiaţa sfărâmicioasă care trosnea melodios sub picioare.

Ultimile zile fuseseră pline de cercetări febrile.

In fiecare dimineaţă, căutând să fie bine dispus, Evghenii se ducea la uzină cu speranţa că astăzi brigada va începe, în sfârşit, să lucreze cu adevărat. Dar, în atelier, această siguranţă dispărea imediat. Evghenii devenea nervos. Fiecare greşală îl făcea să turbeze; i se părea că tovarăşii din brigadă îşi bat joc de el. Asculta la ceeace spuneau, căuta să le prindă privirile. In acelaş timp, căuta să pară calm şi să nu arate cât de mult îl chinuesc insuccesele.

Ziua trecea în sforţări zadarnice, într'o luptă surdă cu sine însuşi. Se ducea acasă cu capul plecat, iritat, nemulţumit.

Seara nu-şi găsea loc.

Dar de două ori pe săptămână, când Evgheńii se ducea la şcoala de muzică, se întorcea acasă altfel de om. Muzica îl liniştea. Insuccesele nu păreau atât de grele iar situaţia nu-i părea disperată. „Nu merge, ce să fac — judeca el. Luzghin, nici el însuşi n'a devenit dintr'odată Luzghin. Ce, sunt un scamator de circ, unu, doi, trei, şi de sub pălărie să apară şaptezeci de osii? Cum de nu! ...Numai că ce poate să fie? Ce?"

Ingândurat, Evghenii intră cu un picior într'o băltoacă adâncă şi trecu mai departe fără să scoată măcar apa din galoş.

„Da, ce poate fi! Să ne gândim bine. Cuharov spune că sunt un fierar bun. Şi cioara bătrână mai bine ar muri decât să spună o minciună. Vasăzică, nu sunt eu de vină. Atunci, cine? Brigada? Dar oamenii sunt aceiaşi. Oare să fie meşterul dela cârlige? Dar el mănâncă pământul, de priceput ce e! Aşa dar, nici eu, nici brigada, nici Costin, nu suntem de vină. Atunci, care este pricina? Ce apus minunat!... Oare eu să fiu?".

— Evghenii, dragă, ce bine că te-am întâlnit, mi-am pierdut capul cu desăvârşire.

Evghenii se opri, mirat.

Alături, ţinându-se de un copac, stătea Nastea... Ei da, Nastea. Dar ce s'a întâmplat cu această femeie mândră, energică, totdeauna atât de îngrijită?

Jacheta era neglijent aruncată pe umeri, un şal bătrânesc de lână îi aluneca de pe cap. Părul îi era în desordine. Ochii plânşi priveau îndureraţi.

— Andreica... Andreica... arde, aiurează... Nu ştiu ce-i cu dânsul...

— Care Andreica... nu înţelese Evghenii. Ah, da!

— E ud ca un şoricel... ochişorii stinşi şi trişti. Spaima şi emoţia Nastei îl mişcară pe Evghenii.

Probabil că îi este tare rău micuţului, dacă mama e atât de disperată.

— Şi doctorul ce-a spus?

— Nu există doctor. Înţelegi? Toţi au plecat în oraş la o conferinţă medicală, iar cel de serviciu e la o naştere. M'au sfătuit să iau streptocid, dar la noi în farmacie, nu există... Evghenii, dragă, ce să mă fac? Spune!

Nastea se lipi cu obrazul de copac şi parcă cerea ocrotire şi ajutor. Evghenii mângâie încetişor mâna Nastei şi deodată sări din loc.

— N'ai nicio grijă, din pământ, găsesc eu şi doctor şi medicament. Du-te acasă, telefonează la Luzghin, ea este o femeie cu experienţă. Eu, într'o clipă... Ţine ghitara...

Evghenii dispăru în întuneric, repetând denumirea grea a medicamentului. Trebuia să ajungă în oraş, să pătrundă la conferinţă, să găsească un medic şi să-l aducă în orăşelul muncitoresc. Toate acestea nu-l înspăimântau pe Evghenii. De un singur lucru îi era frică: ce se va face, dacă întârzie şi micuţul acesta gras va muri?

Nu departe de patinaj, Evghenii întâlni echipa de hockey. Era urmată de un grup de băieţi, care o priveau cu admiraţie. Printre jucători era şi Vanea.

— Vaniuşca, ai bani? — strigă Evghenii, apucându-l pe „neîntrecutul fundaş" de mână.

— De unde ai răsărit? Ce fel de bani?

— Fugi imediat în oraş, la farmacie. Cumpără streptocid. Ţine minte, streptocid. Un borcan, o sticlă, o cutie, un tub, indiferent. Şi întoarce-te imediat.

Vanea se supără foc.

— Ce ai înnebunit? E ultimul antrenament, mâine jucăm pentru revanşă cu „Burevestnic" şi apoi dece să mă duc la oraş? Ce e moda asta? Ce, sunt curierul tău?

— „Kilometru"! Vanea! ce-ai rămas în urmă? strigau hockey-iştii de departe.

— Vin!

Vanea voi să pornească, dar Evghenii îi încleştă mâna.

— Copilul Nastei Climco moare, înţelegi? Eu fug după doctor. Tu, după medicament. Mititelul e aproape gata.

— Un copil? Al Nastei? Cum se numeşte medicamentul?

— Streptocid!

Vanea îi puse în mâini lui Evghenii patinele şi bastonul şi cu paşi elastici de alergător bun o porni pe sosea, spre oraş. Sizov îl urmă.

Ba o pornea în goană, ba mergea la pas; odihnindu-se puţin iar fugea, cu respiraţia tăiată şi acoperit de o sudoare fierbinte. Deodată şoseaua se lumină de farurile unei maşini.

„Ce-o fi, o fi"! hotărî disperat Evghenii şi întinzând mâinile se opri în mijlocul drumului, tăind drumul maşinii.

Din maşină sări un om supărat. Era directorul uzinei — bolnăvicios, posac. În ateliere nimeni nu-l iubea şi se temeau de el, cu toate că nimeni nu a auzit un cuvânt rău dela dânsul.

Evghenii încercă să-i explice despre ce este vorba.

Directorul îl împinse pe Evghenii în maşină. El singur luă loc lângă şoler şi ordonă liniştit:

— Înapoi în oraş, la „Casa medicului". Repede!

Maşina porni. Întru întâmpinarea lor ieşeau din întuneric în două şiruri neîntrerupte, felinare şi plopi.

Directorul, care tăcuse tot drumul, se lovi deodată cu mâna pe genunchi.

— Ah, mi-a ieşit din minte... La uzină! Bulevardul Entuziaştilor, patruzeci şi opt.

Maşina întoarse. Apăreau în fugă prin geamuri

plopi şi felinare. Trecătorii speriaţi se îngrămădeau spre marginea şoselei. Caii orbiţi de luminile farurilor săreau turbaţi în hulube şi ochii lor sclipeau ca rubinele, reflectând lumina tremurândă a farurilor. Maşina trecu pe lângă club, gonind pe largul şi cunoscutul bulevard şi încremeni la intrarea unei case noi, unde locuiau inginerii şi tehnicienii uzinei.

Directorul coborî primul. Urcând greoi câte două trepte odată, ajunse la al doilea etaj şi sună. Evghenii stătea în urma lui şi nu înţelegea pentru ce l-a adus aici. Dar era convins că şi directorul ca şi dânsul este îngrijorat de soarta copilului muribund.

Un câine lătra subţirel şi strident. Se auziră paşi, uşa se deschise şi în faţa ochilor celor veniţi apăru Apt în pantofi de casă, cu ochelarii în mână şi îmbrăcat într'o pijama cu dungi, purtând deasupra un şorţ de pânză.

Inginerul avu intenţia să-şi scoată şorţul, dar se răsgândi şi îl scutură doar, cu mâna, de răzătura strălucitoare de fier.

— Martin Mihailovici, ce vânt te-aduce? Mi se pare tovarăşul Sizov? Poftiţi înăuntru. Jack, la loc! — strigă el unui foxterrier cu picioarele subţiri şi fără coadă, al cărui corp muşchiulos tremura de atâta lătrat.

— Poftim, poftim intraţi vă rog.

Inginerul introduse musafirii într'o odaie spaţioasă: cabinetul său. Un perete era complect ocupat de cărţi. Pe ceilalţi trei pereţi, în rame de stejar, erau atârnate portretele lui Lenin, Mendeleev şi Watt. La fereastră, o masă de scris. Vis-a-vis la dreapta, lângă uşă, un strung. Probabil că inginerul lucra la el când sosiseră musafirii nepoftiţi. Motorul sbârnâia. In menghină era strânsă o placă de oţel, peste care trecuse cuţitul.

— Un gigant al perioadei dinainte de reconstrucţie, zâmbi inginerul, oprind strungul.

Apropie de masă două fotolii.

— Luaţi loc tovarăşi.

N'avem timp; de fapt am venit la Anna Leonidovna, ca medic. Uite, o nenorocire...

Pe nesimţite apăru în uşă soţia inginerului, cu desăvârşire căruntă, dar încă dreaptă şi sveltă. Strânse mâna directorului şi îl privi întrebător pe Evghenii.

— Anna Leonidovna Apt, — se recomandă ea lui Sizov şi adăugă simplu: ce s'a întâmplat, tovarăşi?

Şi Evghenii repetă întâmplarea, adăugând şi alte amănunte: răsuflarea răguşită şi convulsiunile copilului, desnădejdea mamei.

— Ce staţi? Să mergem — îi grăbi Anna Leonidovna.

— Dispozitivul dumitale, tovarăşe Sizov, va fi gata după prima zi de odihnă spuse Apt, luând de pe cuier blana soţiei.

Anna Leonidovna apăru în halat, şi-şi vârî repede mâinile în mânecile şubei, încheindu-se în mers. Pe scară zise:

— Uite că foloseşte şi vechea mea profesie.

— Profesia nu e o povară.

— Cum ai spus?

— Profesia nu e o povară.

— Că profesia nu este o povară, după cum spune un înţelept bătrân din brigada lui Luzghin, din brigada lor — explică directorul. Aproape ajunsesem în oraş, când mi-am amintit deodată că Anna Leonidovna este doctor.

Când ajunseră toţi trei la etajul patru, Evghenii îşi pierdu curajul. Se opri pe palier neputându-se hotărî să sune. Îi era teamă că a întârziat.

— Ei, ce-aşteptaţi? — spuse directorul nerăbdător.

Uşa dela intrare nu era încuiată. Trecând printr'un

mic coridor, Evghenii deschise nehotărît uşa spre odaia Nastei şi se dădu îndărăt fericit dar şi indignat. Nastea frumos pieptănată, aranja pătucul copilului. Lângă ea, Maria Alexeevna Luzghin ţinea în braţe obiectul alarmei. Gras, roz, într'o cămăşuţă curată, pe care se mai vedeau semnele de la călcat, sugea o bilă de celuloid şi privea supărat la străinii care intrau.

— Dar unde e muribunul? — întrebă Anna Leonidovna, aruncând blana în mâinile lui Sizov.

Nastea se uită perplex la Evghenii, la director, la doctor şi se roşi atâta, încât îi apărură lacrimi în ochi.

— Eh, tovarăşe Sizov, ştii... spuse directorul îndreptându-se spre uşă; dar amintindu-şi că trebue să conducă pe doctoriţă, se aşează furios pe scaun.

Atunci se amestecă Maria Alexeevna. Zâmbind blând, povesti despre disperarea tinerei mame care a produs toată această alarmă.

— Cine îşi aminteşte de primul său copil, acela va înţelege şi nu va condamna — spuse ea, privindu-l pe director.

— Aşa este, Maria Alexeevna. Dumneata, Martin Mihailovici n'ai copii şi nu poţi înţelege ce înseamnă unicul copil. Dă să-l ţiu eu.

Doctoriţa luă copilul în braţe şi începu să-l mângâie.

— Hopa mare! Ce mai voinic! Ce graşi suntem noi! Sănătoşi şi rumeni! Şi dumneata tinere, dece nu pui blana jos şi o ţii ca pe o icoană? se adresă ea lui Evghenii, care stătea lângă uşă cu şuba în mâini. Pe urmă-i zâmbi lui Andreica: — E nostim unchiul, nu-i aşa?

Directorul îşi pierdu răbdarea şi se ridică.

— Iertaţi-mă dar n'am timp. Peste cincisprezece minute trimit maşina să vă ia.

Posomorît, supărat, salută şi se îndreptă spre uşă,

când se auziră niște pași grei pe scară. Ușa se deschise și apăru Vanea. Într'o mână ținea cascheta lui sportivă, într'alta tubul cu medicamente. Părul îi era ud, obrazul transpirat.

— Streptocid! — strigă el — dar cum se simte micuțul? S'a și însănătoșit? Oho!

Sizov nu-și credea ochilor.

— Unde ai găsit medicamentul?

— În oraș! Cinci kilometri încolo, cinci înapoi, în cincizeci și șapte de minute patruzeci și cinci de secunde; minus un minut pentru cumpărat, minus jumătate de minut pentru urcat scara.

— Pe jos în oraș după medicament? — se minună Anna Leonidovna, luând medicamentul.

— Exact. În cincizeci și șase de minute și cincisprezece secunde, nici mai mult nici mai puțin. Mai am timp să mă duc la antrenament.

Peste o clipă pașii lui grei duduiau pe scări. Pe obrazul uscat al directorului trecu o umbră de zâmbet.

— Vă aveți ca frații — și plecând îi propuse lui Evghenii — dumneata tovarășe Sizov, ar trebui să scrii romane fantastice. Ai o imaginație superbă și te pricepi să entuziasmezi oamenii.

Andreica adormi. Femeile se așezară în jurul mesei și între ele începu una din acele nesfârșite conversații despre copii, care pot atrage pe mame, dar care sunt străine bărbaților. Evghenii se plictisea, dar nu voia să plece.

Luă ghitara de pe divan și se apucă să cânte încetișor. Improviza căutând să redea tragi-comedia acestei seri. Se aprinse și nici nu observă că femeile își întrerupseră discuția. Când Andreica oftă din somn, Evghenii ridică ochii și observând privirile ațintite asupra sa, se intimidă și puse ghitara la o parte.

— Cântă, cântă — îl rugă Anna Leonidovna.

— Nu va cânta — spuse Nastea. Pe urmă, jucân-

du-se cu franjurile feței de masă, o întrebă pe doctoriță: cum credeți, aș putea ajunge doctor?

— Dacă vei învăța, desigur.

— Aș vrea să fiu un doctor adevărat, bun... Din copilărie îmi plăcea să lecuesc. Nu, nu râdeți — vorbesc serios. Îmi aduc aminte, eram micuță. Un bou rupsese coasta unei oi. Ce-am mai îngrijit-o; îi spălam rana, o bandajam... Zile și nopți învăț acum și mă pregătesc. Dar de multe ori mi se pare că e o nebunie, că n'o să ajung niciodată doctor.

Anna Leonidovna o mângâie pe cap.

— Ai să ajungi, drăguță, neapărat! La revedere, porumbițo! Nu te necăji degeaba. Și dumneata, tinere, trebue să te duci acasă. Lasă mama să se odihnească.

Coborînd scările îl întrebă pe Sizov:

— Spune-mi și uriașul acesta care a alergat după streptocid e tot din brigada voastră?

— Tot.

XIX.

Inginerul Apt se ţinu de cuvânt. Chiar în ajunul zilei de odihnă, în pauza dela prânz, veniră la secţia ciocanelor grele, tehnicianul cel lung şi osos, împreună cu brigadierul mic de statură şi vânjos, pe care chiar şi cei mai vechi şi mai bătrâni lucrători îl numeau unchiul Petea. Amândoi erau montori în atelierul mecanic. Desfăcură ruleta şi începură să măsoare secţia.

— Ce vor? — întrebă Nastea.

Evghenii răspunse indiferent:

— Nu ştiu.

Fierăria se goli, Numai Cuharov şi Evghenii rămaseră, urmărind lucrările tehnicianului şi ale unchiului Petea. Maşinistul nu întrebă nimic, dar îl privea numai pe Evghenii. Sizov se simţea stingherit. Nu spusese nimănui niciun cuvânt, despre invenţie şi acum vedea chiar că bătrânul ştia de mult totul... „Cioara bătrână, nu întreabă niciodată nimic".

Unchiul Petea lucra repede cu ruleta şi cânta încetişor:

„Când vei fi mare,
„Te vor mărita,
„Intr'un sat străin,
„Intr'un sat pustiu.

Pe urmă îi făcu semn cu ochiul, lui Sizov.

— Mâine îţi instalăm maşinuţa. Auzi, şefule?

— Știu — răspunse Evghenii privind îngrijorat spre Cuharov.

Unchiul Petea continua să cânte:

„Bărbații sunt răi acolo
„Se taie cu topoarele
„Și 'n zilele de lucru plouă
Și'n cele de sărbătoare la fel.

Cuharov asculta atent cântecul.

— Cânți frumos!

— Unchiul Petea se îndreptă și răspunse:

— Cum știu, așa cânt.

— Frumos cântec.

— Cred și eu. Îl știu din copilărie. Mama-l cânta surioarei.

Și, făcând semne cu creta colorată pe dușumea, începu să cânte de răsuna fierăria.

„Și ploile vor turna
„Și soacra va blestema
„Și rudele vor țipa:
„Nani... nani...

— În ziua liberă ai s'o instalezi, solistule? îl întrerupse iritat tehnicianul, băgând în buzunare ruleta, metrul și schițele.

— Instalăm, instalăm, nu e cine știe ce lucru — răspunse vesel unchiul Petea și privind în urma tehnicianului care se ducea, clipi.

— Fuge, parcă ar fi apucat de streche... Din cauza mașinuței tale, frate Sizov, s'a dat alaltăeri o luptă.... Oho!

Apt l-a chemat pe mecanicul atelierului și l-a întrebat: „dece nu e gata încă mașina lui Sizov?". Iar acela răspunse: „O s'o instalăm, când voi avea timp.

Avem lucruri mai importante de făcut, decât prostia asta. Apt a sărit ca ars de pe scaun. „Cum, prostie? Ce înseamnă că mai poate aştepta? Cum îndrăsneşti să vorbeşti aşa?!".

— Ei, şi?

— Cum? Şi s'au certat. Eu stăteam cu schiţele şi au uitat de mine.

— Dar tu ce zici?

— Eu ce să zic... Mi se pare că Apt are dreptate. Serios. Dar acest diavol cu mustăţi o ţinea într'una „eu nu cred cu niciun chip în aceste jucării ale lui Sizov". „Nu crezi, nu crezi, dar ce drept ai să împiedeci bunul mers al lucrului?"

— Când Columb a descoperit America — spuse gânditor Cuharov — popii au vrut să-l condamne, fiindcă în scriptură nu era nimic scris despre acest pământ. Asta însemna că nu există. Ce vreau să spun cu asta? Că Sizov a descoperit America? Nu, nu asta. Vreau să spun că avem şi noi astfel de popi păcătoşi care vor să trăiască după Vechiul Testament: dacă nu scrie la carte, înseamnă că aşa ceva nu poate să existe...

Unchiul Petea râdea de-i tremurau fălcile groase.

— Popii, ah, nu mai pot de râs.

Noul dispozitiv al lui Sizov interesa brigada.

După ziua de odihnă, fără să se înţeleagă, s'au adunat cu toţii, cu mult înainte de începerea lucrului.

Dimineaţa senină de primăvară năvălea în atelier prin geamurile plafoanelor, pătrunzând în snopi de lumină roz-aurie. Din pricina acestei lumini clădirea fierăriei părea şi mai largă, iar ciocanele grele păreau că au pierdut din greutate şi că s'au micşorat.

In fierărie domnea o linişte solemnă.

Lăcătuşii terminară montajul dispozitivului. In sfârşit fu înşurubată şi ultima piuliţă. Unchiul Petea, cu cămaşa plină de ulei, obosit şi încordat, revăzu încă

odată instalaţia, pocni din cleşte, atinse funia, mângâie mânerul ce punea în mişcare mecanismul şi ştergându-şi sudoarea de pe faţă, îi spuse lui Sizov:

— Ei, şefule, ia în primire lucrul.

Evghenii îşi privi tovarăşii şi se convinse cu plăcere că toţi erau interesaţi şi aşteptau cu nerăbdare proba. Până la semnal mai erau zece minute.

— Îl încercăm? întrebă nehotărît Evghenii privind spre Cuharov.

Bătrânul dădu din cap afirmativ.

Sizov îşi suflecă mânecile, prinse singur bara cu cleştele, se apropie de motoraş şi apucă de manivelă.

Mâna-i tremura. Manivela scârţâi uşor şi se mişcă, dar motorul nu era pus în contact. O apăsare uşoară şi mecanismul se va pune în mişcare. Evghenii închise ochii de emoţie. Ceva asemănător simţise el, în urmă cu câţiva ani, la tir, când apăsă cu degetul trăgaciul unei arme militare ca să tragă primul foc din viaţa lui.

Toţi în juru-i stăteau nemişcaţi, în poziţii încordate. Părea că într'adevăr trebuia să se întâmple ceva neobişnuit.

Motorul sbârnâi, funia se întinse, şi bara sări brusc din cuptor, ca un dinte extras de mâna unui dentist dibaci. Dar, de emoţie nimeni n'a observat cum s'a întâmplat.

— Da, bună treabă! mormăi Cuharov, scoţându-şi ochelarii.

— Uite, pare un lucru simplu, dar nu mi-a trecut prin cap — zise Jolobov; mi-e chiar necaz! De atâţia ani lucrez la cuptoare şi nu mi-a venit în minte.

— Dela distanţă vezi mai bine.

Intre timp arătătorul se apropie de opt. Unchiul Petea se agită.

— Ia, şefule, stai în faţa mea — îi spuse el lui Evghenii. Pe urmă, serios, acoperi mâna cu poala hai-

nei, luă funia și cu o mutră solemnă i-o înmână lui Sizov.

— Stăpânește-o sănătos!

Mai voi să adauge ceva, dar nu izbuti. Răsună semnalul. Toți fugiră la loc. Evghenii abia așteptă ca Jolobov să prindă bara cu cleștele, că el și apăsă pe manivelă.

In această zi lucrară coordonat și cu spor. Făceau osia în șapte minute și ceva. Dacă va merge așa, atunci până la sfârșitul schimbului vor ajunge la șaizeci.

— Haide, haide, — îl grăbea brigadierul pe Vanea.

— Gata, căpitane! — răspundea vesel acesta.

— Aha, drace! In sfârșit! Numai să nu rămânem în urmă — jubila Evghenii, simțind că se apropiau de ritmul lui Luzghin. Și deodată, pe când toată brigada lucra cu înflăcărare, ciocanul făcu câteva mișcări neregulate și rămase nemișcat deasupra osiei neterminate. Nu mai era abur.

— Ah, blestematul — șopti Cuharov scos din sărite.

In ochii Nastei apărură lacrimi.

Metalul răcindu-se se făcea albastru. O voce supărată de bas spuse:

— Pentru un lucru ca ăsta, trebue măturat mecanicul.

„Mecanicul, și iar mecanicul!" — Evghenii simți deodată o ură nemărginită împotriva acestui om. Fără să spună o vorbă, fugi spre ușă.

— Incotro? — întrebă îngrijorat Cuharov.

Peotr fugi după Sizov. Fără să-și spună un cuvânt au străbătut atelierul, s'au urcat pe scară în cabina mecanicului atelierului. Un bătrânel cărunt, îngrijit, lua o gustare, scotocind ceva într'un registru.

— Unde-i mecanicul? — întrebă răgușit Evghenii.

Bătrânelul îi privi liniștit și tăcut, arătând cu tartina spre ușa alăturată.

Evghenii izbi ușa cu piciorul. La masă ședea un

om greoi, cu chelie, rumen şi cu mustăţi stufoase de cal de mare.

— A — a — a, respectele mele renumitului fierar! Luaţi loc, tovarăşi — îi pofti politicos. Apoi se ridică şi le întinse mâna. Ce mai e nou? Probabil din cauza aburului? Oh, e o nenorocire cu acest abur. Cât ne muncim, şi nici pe dracu. Nu avem altă treabă decât să reparăm această blestemată conductă de aburi.

Mecanicul le oferi ţigări, luându-şi şi el una şi înjură cu bună voinţă „termo-izolarea" care se surpa.

Evghenii privea cu teamă şi curiozitate faţa bine hrănită, blajină, a mecanicului. Acesta continua să vorbească şi vârfurile mustăţilor stufoase se mişcau.

— Atunci reparaţi mereu? — întrebă Evghenii, absorbit de gândurile sale.

— Da, reparăm... ce-i de făcut? Din găuri nu se pot face pantaloni. Acum un an şi anul ăsta chiar, am alcătuit un deviz pentru o nouă conductă. Suma — având în vedere mărimea uzinei — e un fleac, cam un milion şi jumătate. Dar direcţia n'a dat bani. Şi acum, descurcă-te cum poţi.

— Da, ne descurcăm.

Omul cu mustăţile de cal de mare simţise probabil privirea lui Sizov şi se întoarse. Aceasta făcu pe fierar să turbeze. Înghiţi saliva, păşi spre mecanic şi abia reţinându-se, spuse:

— Să fie abur! Ai înţeles?

A pronunţat asta cu atâta ură, încât Peotr se apropie de Evghenii şi îi strânse puternic cotul.

Vorbăreţul mecanic tăcu imediat. Pe urmă, se ridică şi deodată deveni mai puţin impozant; avea trupul lung şi picioarele scurte.

— Ce este asta — ameninţare? întrebă el. Vă rog, să nu ridicaţi tonul aici. Nu eşti la berărie, cetăţene Sizov!

Evghenii văzu stele verzi! E greu de spus, ce s'ar fi întâmplat. Dar interveni Peotr.

— Să mergem, brigadierule — spuse încet şi autoritar.

Când s'au întors în atelier era pauză. Grupuri de fierari discutau în sectorul brigăzii lui Luzghin. Ei priveau cu interes noul dispozitiv. Vanea radios, dădea mândru explicaţii, ca un adevărat cunoscător.

— Bara se prinde cu acest cleşte, înţelegeţi, tovarăşi? Pe urmă, uite aşa „una" apeşi manivela şi doisprezece la zero în favoarea noastră.

— Lucrează capetele voastre n'ai ce zice — spunea un fierar tuns, încovoiat, fără să observe pe inventator care se apropia. Acest Luzghin este un adevărat vrăjitor. Acum o jumătate de an, nu puteai să găseşti în ambele fierării un flecar ca Sizov. Şi dânsul a făcut din el om. Şi încă ce om! Ce cap!

— N'aţi auzit cumva? Şi la alte ciocane se vor monta drăciile astea?

— Trebue să cerem şi noi, ce dracu; noi suntem mai răi decât alţii?

— A-a-a, inventatorul! Noi îl lăudăm iar el stă şi ascultă; se bucură fierarul cel încovoiat. Uite, noi ne interesam, dacă se vor instala maşinuţele tale şi la celelalte ciocane. Nu ştii? Dar ce-ai lăsat nasul în jos?

Sizov avea inima grea.

„Ce să fac?" Ce? — se gândea el. „Să mă duc la comitetul de partid al uzinei şi să vorbesc!..."

Dar până la semnal nu hotărî nimic.

— Cincizeci şi şase de osii, îl auzi Sizov pe Cuharov spunând mulţumit în timp ce-şi scotea mânecile.

Dar lui Evghenii îi erau gândurile aiurea.

„Oare să mă sfătuesc cu cioara bătrână? Mi se pare că este membru al comitetului raional al partidului. Cred c'ar fi bine". Dar bătrânul dispăruse undeva.

Evghenii oftă şi se duse la comitetul de partid al atelierului. „Fie ce o fi, dar trebue să stau de vorbă".

Vorbind, repede, confuz, supărat pe sine însuşi, şi din această pricină încurcându-se mai rău, Sizov povesti organizatorului de partid despre cearta de dimineaţă cu mecanicul atelierului. Feodorov îl ascultă cu răbdare, desenând pe marginea ziarului... Se vedea că cunoaşte povestea.

XX

În dimineaţa următoarea fu trimisă o comisie tehnică de anchetă. Era condusă de inginerul Lebedev, căruia puteai să-i dai după aparenţă, nu mai mult de douăzeci şi cinci de ani. Neavând încredere în nimeni, se urca cu uşurinţa unui pompier până în tavan şi lucrând dibaci cu cheile, verifica singur fiecare întăritură, fiecare flanşă a conductei de aburi.

Membrii comisiunii, inginerul Apt şi mecanicul şef al uzinei, un bătrân greoi, suferind de astmă — abia îl ajungeau din urmă.

Comisia lucră două zile. Ceeace s'a descoperit, confirma în întregime bănuelile lui Cuharov, care ceruse la adunarea meşterilor dela osii, să se „scormonească" în secţia mecanică a atelierului. Conducta de aburi — acest nerv ce pune în mişcare atelierele de foc — era într'o stare de neglijenţă îngrozitoare. Se cerea o muncă uriaşă, ca să fie pusă la punct. Şi totul trebuia făcut în ziua de odihnă, căci o oră de întrerupere în lucru, ameninţa cu imposibilitatea de a îndeplini comanda guvernului.

Toate brigăzile de reparaţiuni au fost mobilizate pentru reparaţia conductei de aburi. In ajutorul lor veniră, voluntar, lăcătuşii atelierelor mecanice şi instrumentale, meşterii de la sudură, nituitorii, într'un cuvânt toţi cei care puteau fi de folos. Evghenii şi Vanea se înscriseră şi dânşii dar tehnicianul uscăţiv îi

trimise acasă; de fierari nu era nevoie şi oameni de prisos puteau doar să stânjenească.

Ca să isprăvească la timp oamenii renunţară la pauza de prânz şi seara. Adunarea soţiilor specialiştilor, a hotărît deasemeni ca mâncarea caldă să fie distribuită pe locul unde se făceau reparaţiile. Lăcătuşii îşi beau la repezeală ceştile cu supă deasă şi fierbinte şi-şi umflau gura cu chiftele, mestecându-le în timp ce lucrau. Figura vioaie a inginerului Lebedev, care conducea lucrările, apărea mereu în alt loc, printre muncitori. Acolo unde se ivea el, răsunau râsul şi gluma.

Când după ziua de odihnă fierarii veniră dimineaţa la lucru, sub acoperiş la ţevi, se mai vedeau lucrând oameni obosiţi, cu ochii roşii de nesomn.

Lângă stiva de osii gata, ţinând capul în palmă, cu gura deschisă, dormea tehnicianul deşirat. Nu departe de el, neobositul Petea, supraveghea încărcarea unui enorm ventil pe electrocar.

„In zori tu nu-l trezi" — cânta montorul, arătând spre cel ce dormea şi adăugă serios: acest om n'a închis ochii 48 de ore. Am avut de furcă cu atâta lucru!

Albul ochilor şi dinţii sclipeau pe obrazul acoperit de ulei al unchiului Petea. In ultimile douăzeci şi patru de ore, faţa lui slăbise, dar nu părea obosit. Privind în jur, comunică misterios:

— Mecanicul a fost dat afară...

*

* *

In ateliere se organizau meetinguri. Luă cuvântul şi Evghenii. Vorbind, se înflăcără şi la sfârşitul discursului său, declară că îndeplinind însărcinarea guvernului, brigada va da optzeci de osii într'un schimb.

Dar, coborînd dela tribună, înţelese că a întrecut măsura.

Spre marea mirare a lui Jenca, Cuharov, de care îi era teamă mai mult decât de ceilalţi, îl privi numai curios şi-i spuse:

— Ia seama, ţi-ai dat cuvântul. Ţi l-ai dat şi trebue să-l ţii. Îţi spun aceasta, pentrucă brigada noastră încă n'a aruncat până acum cuvinte în vânt.

Inginerul Lebedev care şedea alături de maşinist îl privi neîncrezător pe Cuharov.

— Credeţi într'adevăr că o să faceţi optzeci de osii într'un schimb?

— Dar oare tu, într'adevăr crezi că vei repara întreaga conductă de aburi într'o lună?

Inginerul îmbrăţişă pe bătrân.

— Nu te-ai schimbat deloc, nene Alexei.

— Ba da, Costea, am întinerit mult.

Când Evghenii, după meeting, voi să pornească spre casă, bătrânul îl luă de braţ şi-l întoarse spre uşa Comitetului de partid.

— Intră, brigadierule, Feodorov vrea să stea de vorbă cu tine.

Afară de organizatorul de partid, mai erau în cabinet directorul uzinei şi Apt. Evghenii salută intimidat şi se aşeză pe un colţ de scaun lângă uşă. Feodorov îl privi cercetător pe fierar.

— Ai vorbit serios, sau aşa la întâmplare despre cele optzeci de osii?

Evghenii tăcea, simţind cum roşeaţa îi acoperea faţa, urechile, gâtul şi pieptul şi cum deodată mâinile îi deveniră ude.

Privi confuz la Cuharov şi bătrânul înţelese această privire.

— Noi dacă spunem, facem, ce mai încolo şi 'ncoace — spuse el, venind în ajutorul şefului de brigadă.

— Dacă e aşa, să fie într'un ceas bun! Această ini-

ţiativă de optzeci de osii are o mare însemnătate pentru prestigiul uzinei. Înţelegi?

— Vi-l ataşăm pe Jacov Samoilovici. El va da tot concursul şi la nevoie chiar şi ajutor... Ajutor, da! spuse directorul.

Evghenii îşi veni în fire. Propunerea directorului îl jigni.

— N'am nevoie de niciun ajutor. Am promis singur şi singur voi scoate-o la capăt, răspunse el ridicându-se.

— Cum vrei!

Sizov se îndreptă spre uşă, dar Feodorov îl ajunse din urmă şi-l apucă de mână cu laba lui mare şi moale.

— Ţine minte, auzi? Onoarea noastră e în mâinile tale. Toată uzina are privirea aţintită asupra ta.

Şi Evghenii nu uită...

Inginerul Lebedev a fost numit mecanic al atelierului. Zile întregi nu părăsea fierăria.

Intr'o zi mecanicul apăru în secţia ciocanelor grele şi salutând brigada, se îndreptă spre Cuharov.

— Ei, cum o duci, nene Alexei? Nu-ţi dau mâna că e murdară. La voi e o curăţenie ca de laborator. Vă mai plângeţi de aburi?

Evghenii observă că Lebedev vorbeşte cu bătrânul Cuharov, cu acel ton pe care îl iau tinerii faţă de bătrânii în ochii cărora au crescut.

— Cum să spun, ne plângem, dar nu prea tare.

— Nu-i nimic! Mai aveţi răbdare o zi, două şi va merge. Dar ce face Olea? Scrie? întrebă pe neaşteptate Lebedev.

Lui Sizov i se păru că voiosul inginer s'a întristat.

— Scrie. Aşteaptă un fiu.

Inginerul se încruntă şi depărtându-se bolborosi:

— Dece numaidecât un fiu?

Şi încă un răstimp se auzi în fierărie printre uruitul pulverizatoarelor, flueratul lui trist.

— Pe Costiuşca Lebedev îl cunosc de mic copil, spuse Cuharov. Este copilul meşterului meu dela ciocane, Feodor Lebedev. Pe Feodor l-a împuşcat Colceac şi uite cum a crescut băiatul lui.

Clubul nostru a fost numit Lebedev în amintirea tatălui său.

Cu toate că aburul venea din ce în ce mai bine, producţia brigăzii nu creştea peste cincizeci şi nouă de osii. La drept vorbind, nici aceasta nu era puţin. Norma era trecută aproape de patru ori. Dar renumita brigadă nu putea fi mulţumită şi oamenii plecau spre casă nemulţumiţi de ei şi de ceilalţi.

Între timp, întorcându-se dispozitivul lui Sizov — care a rămas în atelier cu denumirea „Sizovca" — schimbul în frunte cu Rogov, care rămânea întotdeauna cu mult în urmă, aproape că îi ajunse.

— Înaintează, înaintează Sizov, altfel te vom călca pe călcâie; îi spuse odată Rogov, care nici nu bănui ce mult îl atinse pe Sizov această glumă.

Evghenii umbla toată ziua posomorît, furios. După discuţia ce avusese loc la Comitetul partidului, fierarul suferea puternic din cauza insuccesele. Dela Luzghin nu venea nicio veste. Numai odată apăru în ziare ştirea că Luzghin s'a întâlnit cu tinerii stahanovişti ai unei uzine dela sud.

„Se plimbă şi nici nu-i pasă" — se gândea duşmănos Evghenii. Părea că Luzghin este vinovat de toate neplăcerile lui.

Inima îi era grea lui Evghenii. Şi parcă într'adins se mai şi îmbolnăvi de gripă. In ultimul timp, şefia îi devenise o povară şi se gândea numai la întoarcerea lui Luzghin ca să scape de ea. Dar acum când se ivi prilejul să predea brigada altuia, spuse doctorului cu hotărîre:

— Nu pot sta în casă. Mie să-mi daţi nişte praf uri ca să pot lucra. Eu n'am timp de buletine medicale!

Hotărî să-şi trateze boala cu medicamentul cunoscut în lumea pungaşilor, medicament întrebuinţat în toate bolile. Cumpără o sticlă de coniac, aruncă în ea doi pumni de sare, o amestecă bine şi goli dintr'odată două pahare din acest scârbos amestec.

Coniacul i se urcă îndată la cap şi Evghenii se îmbătă puternic. Îşi aminti de toate necazurile şi nereuşitele. I se făcu silă de sine însuşi şi simţea dorinţa să se plângă cuiva, de tot ce avea pe suflet.

Cu mare greutate îşi îmbrăcă haina vătuită, îşi puse şapca şi ţinându-se de uşă ieşi în prag.

Unde să se ducă? El, renumitul brigadier al vestitei brigăzi, cum ar putea apare în faţa cuiva în halul ăsta? Cine o să-l asculte şi mai ales, cine o să-l înţeleagă?

Nastea? La Nastea să se ducă beat? Cuharov? Poate că e cel mai nimerit, dar cioara bătrână e prea sever. De înţeles va înţelege, dar de iertat niciodată. La Peotr? Ăsta-i un om tare. Are un suflet uscat şi nu va înţelege. Şi-apoi locuieşte undeva la mama dracului, cum să-l găseşti?

Vântul de primăvară sufla peste obrazul înfierbântat al lui Evghenii. Incetul cu încetul îi trecu beţia. Privi strada pustie, apoi se întoarse acasă; închise uşa cu zăvorul, bău restul coniacului şi aşezându-se cu ghitara în faţa oglinzii, se adresă batjocoritor imaginei sale:

— E prost de tot, Evghenii Ivanovici. Mai rău nici că se poate! Dragul meu, tu poţi să fii şef de brigadă cum un castravete poate deveni ciocan. Ai promis optzeci de osii. Optzeci! Te-a tras dracul de limbă, lăudărosule! E rău de tot frate, foarte rău!...

In oglindă vedea un obraz negricios, slab şi roşu din cauza temperaturii. Ochii-i străluceau umed de

sub pleoapele umflate; pometii erau transpirați, șuvițele de păr negru se lipeau de frunte.

— Rău! și mutra ți-e spălăcită frate!

A doua zi primea schimbul, sburlit, cu ochii tulburi și fața răvășită. Simțindu-se cu desăvârșire frânt, abia lucra.

Seara, Cuharov număra supărat osiile: patruzeci și opt.

Pe când se întorceau acasă, Nastea îl reținu pe Evghenii:

— Să rămânem în urmă, să stăm puțin de vorbă.

O privi cu recunoștință; în sfârșit, iată măcar un om care înțelege că e bolnav. Și ce bine că omul acesta este chiar Nastea. Dar ea îl apucă de mânecă și îi spuse aspru:

— Ia respiră!

Evghenii era uluit. Frumos l-a mai înțeles, n'avea ce spune. Stătea deprimat, jignit, privind la vârfurile galoșilor Nastei, care străluceau în soare.

— Evghenii, Evghenii! — spuse Nastea cu reproș și plecă.

Privi îngândurat în urma ei.

Ar fi vrut s'o recheme, să-i spună de boală, de singurătate, de insuccese. E supărată, dar va înțelege, trebue să înțeleagă. Dacă va întoarce capul, va alerga după ea și o să-i spună toate, toate. Dar ea dispăruse după colț.

In sufletul lui se ridică un val de răutate contra acestor oameni reci, care știau să prețuiască numai lucrul, dar nu voiau să știe că omul are și suflet.

— Așa? Dracu să te ia! Credeți că toată lumina vine numai dela brigada voastră?

Intră într'un magazin, cumpără rachiu și se duse acasă, ținând demonstrativ sticla desvelită. Acum nu mai voia să știe de nimeni. Se va îmbăta, fie ce-o fi!

Acasă Ana Feodorovna îi dădu un plic. Adresa era

scrisă cu litere mari, clare. Stampila arăta orașul „Dnepropetrovsc". Stând în mijlocul odăii și ținând la subsuoară sticla, Sizov citea scrisoarea lui Luzghin. Renumitul fierar se scuza că n'a scris atâta vreme din cauza schimbărilor dese de localități și deasemeni fiind foarte ocupat. Era sgârcit în descrierea impresiilor sale, dar povestea amănunțit despre experiența fierarului ucrainean Golubenco, al cărui procedeu îl urmărise. In scrisoare erau adăugate niște schițe.

„Te sfătuiesc, Sizov, să încerci imediat metoda lui Golubenco. Te vei convinge de utilitate, scria Luzghin. Deasemeni te rog să te duci la subdirectorul Corâtnâi și să-i aduci neapărat aminte de o odaie pentru Peotr Jolobov. Jolobov are tuberculoză și locuește într'o casă igrasioasă. Eu am vorbit cu subdirectorul Corâtnâi și mi-a promis o odaie într'o casă nouă. Tu amintește-i și ia seama ca nu cumva să i se dea o cameră oarecare, ci să fie neapărat la soare. Și dacă Corâtnâi nu se ține de cuvânt — du-te la comitetul de partid. Și mai am o idee, Sizov. Știi că la oricare uzină te duci, vezi că toate uneltele sunt cromate. Dece n'am croma și noi gâtul osiilor? Sunt mai durabile așa. Tu ce zici? Aici toți sunt de părere că așa e mai bine. Spune-i lui Cuharov. Lasă-l să se gândească, lui îi place".

Apoi transmitea salutări tuturor. Despre reîntoarcere, niciun cuvânt. Evghenii reciti scrisoarea și i se făcu mai ușor. Părea că mâna puternică a fierarului îl susține într'un moment greu.

Râi.dui scrisoarea cu grijă, pe urmă ridică sticla, privi lichidul verzui și-l puse pe fereastră. Toată seara, Evghenii cu creionul în mână, studie metoda lui Golubenco. Nu prea îi plăcea lui Sizov, dar urmând sfatul lui Luzghin o va încerca.

Ori „medicamentul" pungășesc îi ajutase, ori boala

lua sfârşit, căci în dimineaţa următoare, Evghenii se scula cu capul împrospătat şi cu o foame de lup. Schimbul îl primi sigur de sine şi în pauză Evghenii aduse la cunoştinţă brigăzii metoda lui Golubenco. Hotărîră s'o încerce, dar n'ajunseră la niciun rezultat şi Evghenii se lăsă de noua metodă.

Luzghin tot nu sosea. Sizov deveni din nou foarte retras. Acum vedea clar că brigada îl socotea pe el vinovat de toate insuccesele. Permanenta încordare nervoasă îl chinuia şi îl îndepărta de oameni. Chiar şi în prietenia cu Nastea nu se mai simţea căldura de altă dată.

— Vezi, şefule, reese că am minţit promiţând optzeci de osii. Nu e frumos — îi spuse odată Cuharov.

Era după lucru. In ziua asta lucrul mergea şi mai prost ca deobicei. Şi pentru prima oară, ştampila „B.L." împodobi două osii defecte.

— Ei şi ce? cine-i de vină, eu? — răspunse Evghenii, obrasnic, bătrânului.

— Dar cine?

— Toţi sunt meşteri la dat sfaturi dar cine a stricat cele două osii? — îi tăie vorba Evghenii.

Imediat însă îi păru rău, recunoscând absurditatea învinuirii. Dar era prea târziu. Bătrânul îşi scoase batista din buzunar, vru s'o despăturească dar nu isbuti; pe urmă sufla nasul sgomotos, vârî batista alături de buzunar şi dând drumul la aburi începu să legene ciocanul.

Oamenii încremeniră pe locurile lor, nedumeriţi. Nimeni nu înţelegea ce vrea să facă maşinistul. Lui Sizov i se părea că acum se va întâmpla ceva îngrozitor, ireparabil. Ar fi vrut să alerge spre bătrân, dar nu putea să se mişte din loc. Chinuindu-se ca într'un coşmar, urmărea oscilaţiile ciocanului de două tone.

Nastea fugi spre bătrân:

— Nene Alexei, ce-i cu tine?

Bătrânul o dădu la o parte.

— Eu stric — zise el cu amărăciune.

Continuând să legene ciocanul, maşinistul scoase din buzunar un ceasornic de argint.

— Cuharov strică — repetă el şi puse ceasul pe nicovală. Ciocanul se înălţă până sus la cilindru apoi se lăsă cu viteză în jos. Nastea scoase un ţipăt. Toţi închiseră ochii.

Dar lovitura nu se produse: cu o mişcare inversă a manivelei, Cuharov întrerupse căderea complectă a ciocanului, care rămase încremenit undeva la un milimetru deasupra ceasornicului.

Bătrânul examină ceasornicul. Mergea; geamul era şi el întreg. Asta dovedea măestria nemaipomenită cu care lucra maşinistul.

— Asta, mai zic şi eu! — exclamă Peotr.

— Cuharuşca, dragule! — Nastea îl îmbrăţişă pe bătrân şi îl sărută undeva pe barbă. Vanea bătea ca turbat din palme, cum aplauzi un portar care a prins mingea. Cuharov se dădu la o parte şi tuşi. Accesul de furie îi trecuse. Îi era ruşine de purtarea sa.

— Dece te bucuri — îi strigă lui Vanea. Şi adăugă liniştit: tovarăşi, să mergem la colţul roşu.

Şi dupăce membrii brigăzii îngânduraţi, tăcuţi, se aşezară în jurul mesei, maşinistul luă cuvântul. Fiind comunist, el răspundea primul de bunul mers al lucrului. Nu trebue aruncată vina pe unul sau pe celălalt şi să cauţi justificare în afara brigăzii.

— N'avem pe cineva care să ne mustruluiască — asta-i totul. Maşinistul arăta indolenţa ce s'a ivit odată cu plecarea lui Luzghin. Nu ştia să vorbească. Discursul lui mormăit părea chiar incoerent, dar ascultându-l puteai să-ţi dai seama cât de abil

ştia el să găsească punctul slab al fiecăruia şi pricinile care împiedecă lucrul.

— Uite, să-l luăm de pildă pe Sizov. Ca fierar, nu poţi spune nimic rău despre el. Dar nu ştie să organizeze oamenii. Şi cine este de vină? Sizov în orice caz, nu. El lucrează, cum poate. Dar noi suntem vinovaţi, numai noi. Se pare că avem nevoie de dădacă. Dar atunci ce fel de stahanovişti suntem? Ce mai voiam să spun...

Cuharov scoase din buzunar un carnet şi se uită în el.

— „Sizovca" — făcu el socoteala — economiseşte aproape cincizeci de secunde la osie; asta înseamnă, că lucrând ca pe vremea lui Luzghin, brigada ar putea da optzeci de osii într'un schimb. Optzeci! Înţelegeţi? repetă maşinistul. Angajamentul lui Sizov, că vom da optzeci de osii, n'a fost vorbă goală. Era ceva real.

Oamenii ştiau din experienţă că bătrânul nu vorbea niciodată'n vânt.

— Aşteptaţi — spuse Nastea sculându-se. Sunt absolut de părerea lui Cuharov. Dar a spus prea puţin despre brigadierul nostru, despre Sizov. Tovarăşe Sizov, degeaba te superi şi-ţi mişti buzele. N'ar fi păcat, dac'ai fi într'adevăr nepriceput: de la o oaie proastă ce poţi cere? Dar tu ştii să lucrezi. Câte odată când totul merge, te înflăcărezi şi lucrezi ca Ilia Afanasievici în persoană. Dar cum nu vine aburul, sau altceva nu e în regulă, gata, brigadierul nostru s'a ofilit. Tu eşti fierar, sau o mimoză, pe care suflarea vântului o ofileşte?

Evghenii posac tăcea. Îl durea că tocmai Nastea lua cuvântul contra lui. Dar avea dreptate.

Au mai discutat, s'au gândit şi au luat hotărîrea să gonească cu „optzeci de osii" pe zi. Se despărţiră, voioşi, înviorati, cu încredere în ei înşişi, aşa

cum sunt oamenii, când după lungi şovăieli şi îndoială, iau în sfârşit o hotărîre importantă.

Evghenii se 'ntorcea acasă cu Peotr.

După întâmplarea din biroul mecanicului, pe Evghenii începu să-l intereseze acest tânăr liniştit care păstra din flota roşie respectul pentru mecanică şi avea o tărie de caracter şi o politeţă specifică flotei roşii.

Fostul plutonier, de pe vapor, avea tocmai acele calităţi care îi lipseau lui Evghenii.

— În zadar l-ai jignit azi pe bătrânul nostru! Este un bătrân cu însuşiri deosebite. Trebue menajat şi ocrotit spunea Peotr. Câteodată mă întreb cu cine aş vrea să semăn. Mă gândesc la toţi şi văd că aş vrea să-i semăn lui Cuharov. Nu are înfăţişare impozantă, dar este un om extrem de interesant, inteligent. Numai că e greu să-l înţelegi.

Peotr îi povesti tot ce ştia despre Cuharov.

Cuharov venise la oraş împreună cu tatăl său, tâmplar, la fundarea uzinei de către o societate belgiană pe acţiuni. Pe o mlaştină, pe un pământ trist, se punea fundamentul primelor clădiri. Tatăl lui Cuharov fu ucis de o grindă, care căzuse peste el, iar orfanul fu adăpostit de tâmplari. Băiatul rămase la construcţii. Pe urmă, când începu să lucreze uzina, făcu o şcoală grea, de la salahor, până la fierar calificat. Toată viaţa sa a fost legată de uzină. Aici Cuharov întâmpină şi Marea Revoluţie din Octombrie.

În timpul războiului civil, când lucrătorii au plecat să lupte, când nu erau materii prime şi combustibil, uzina a căzut în paragină. Dar Cuharov şi încă vreo câţiva ca dânsul, fără să primească leafă, trăind din vânzarea lucrurilor lor, continuau să meargă regulat la lucru. Făceau de gardă pe rând, ştergeau cu petrol strungurile, mecanismele şi ungeau cu ulei

părţile maşinilor, salvându-le de la distrugere şi rugină.

Apoi au început să vină de pe front trenuri blindate, uzate în lupte. Bătrânii au făcut rost de bani prin Comitetul Judeţean al partidului comunist şi pe răspunderea lor au dat drumul la un cazan. Şi mai mult cu metode primitive, sub conducerea lui Apt, au izbutit să aranjeze remontarea materialelor rulante, pentru front.

In acest timp, soţia lui Cuharov muri de tifos exantematic.

Treceau anii. Familia mare şi sgomotoasă a lui Cuharov se împrăştie. Procofii, fiul cel mare, nu se mai întoarse de pe front. Semeon, încă din şcoala de ucenici a uzinei, se interesa de studiul complicat al meteorologiei. Acum se afla undeva departe, pe o insulă îngheţată, în Marea Nordului. Iurca a fost luat în armată. Ii plăcuse artileria şi rămase militar. Olea locuia cu tatăl ei. Invăţa în oraşul natal şi rămase să lucreze la administraţia uzinei; era prietenă cu tânărul inginer Costea Lebedev. Bătrânul încuraja această prietenie şi visa să dădăcească nepoţii — descendenţi a două din cele mai vechi familii ale uzinei. Dar pe neaşteptate planurile lui au dat greş: la băi, Olea s'a îndrăgostit de un tanchist şi s'a căsătorit cu el chiar acolo. Fără să se mai arate pe acasă, plecă cu bărbatul ei în Extremul Orient.

Rămas singur, bătrânul îşi cedă apartamentul său confortabil pe care-l deţinea în casa oamenilor de vază ai uzinei, unui lăcătuş cu familie mare. Îşi rezervă numai o odăiţă şi de-atunci îşi petrece zilele la uzină, venind acasă numai pentru noapte.

— Îi este dor de copii, bătrânului. Înţelegi? spuse Peotr. Acum e tăcut, posomorît, dar vara când îi vin copiii în vacanţă, nu-l mai recunoşti. Intinereşte. Um-

blă cântând. E foarte deştept. Şi cum cunoaşte el meseria! Se sfătuiesc cu el şi inginerii.

Peotr se înviorase atât de mult încât faţa lui palidă şi uscată se coloră.

— În zadar l-ai jignit astăzi.

— A fost urît, îmi dau seama.

Jolobov înţelese că probabil pe Sizov îl chinuie conştiinţa.

— Stii ceva? diseară nu eşti ocupat. Hai să ne ducem la bătrân. Pun capul că va fi mulţumit.

Sizov fu de acord.

Întâlniră pe maşinist pe scară, cu undiţa, găleata şi oala cu ovăz opărit, bălăbănindu-se pe o sfoară.

Văzându-l pe Evghenii, bătrânul nu se miră, părea că-l aşteaptă.

— Ascultaţi băieţi. Locuinţa mea e acuma neîncăpătoare şi nici nu am cu ce să vă servesc. Vă dau şi vouă câte o undiţă şi să mergem la râu. Toţi trei vom aduce poate pentru o cină.

Cuharov îi conduse spre râu, pe drumul cel mai scurt.

Râul înconjura curtea uzinei pe la sud, după depozite, cotea brusc la dreapta şi se pierdea în verdeaţa sălciilor. Când veneau apele, această parte era inundată.

Tufişul des avea încă urme de nămol. Pe alocuri pe ramurile acoperite de frunziş strălucitor, atârnau mănunchiuri de alge uscate. Pătrunzând prin coaja aspră a pământului acoperit de nămol, verdeaţa tânără şi strălucitoare, creştea bogat.

Albine întârziate se lipeau grăbite de ceşcuţele galbene ale ochiului broaştei, sorbind ultimile sucuri şi bâzâiau îngrijorate în liniştea parfumată a tufişului.

— Uite, soarele a apus şi ele tot mai muncesc! Se vede că sunt stahanoviste — zâmbi Peotr.

— Dar unde ai văzut tu ca stahanoviştii să lucreze

peste orele de lucru? Mai curând face ore suplimentare; glumi bătrânul.

Prin verdeaţa deasă a ramurilor de sălcii, de un verde delicat, soarele părea uriaş. Razele lui aureau apa, sclipeau în geamurile clădirii atelierelor de montaj care se înălţau în depărtare şi luminau fumul des care ieşea din coşul uzinei.

Pescarii admirau rotocoalele de fum greu, purpuriu, care atârnau deasupra pământului verde, strălucitor, plin de viaţă.

— E frumos... Spuse Cuharov pregătind undiţa. Dar ce fac fochiştii noştri? Priviţi cât combustibil se pierde. Se cunoaşte că n'au un adevărat gospodar la cazane.

Dela râul încă plin de apă provenită din desgheţ, din frunzişul tânăr al tufişurilor, veneau miresme primăvăratice. Aruncând undiţa, era plăcut să priveşti râul şi să simţi pe faţa ta valurile blânde de căldură umedă, care veneau din pământul ce se răcea.

Cuharov şi Jolobov scoteau mereu din apă peştişori ce se svârcoleau. Evghenii nu prindea niciunul. Privea distrat urma subţire, lăsată de undiţă pe suprafaţa netedă a apei.

Vântul de primăvară goni proasta dispoziţie.

— Ai învăţat viermele să înnoate! îi strigă maşinistul. Nu-i nimica frate Sizov, cu o seară de pescuit ca asta, plus vreo două kilograme cumpărate, iese o mâncare.

Fie că seara era minunată, fie că vecinătatea tinerilor îi amintea de feciorii săi, bătrânul glumea tot timpul, ba chiar râdea cu un râs subţire şi foarte vesel.

— Peştele-i pentru pescari nu pentru voi. Nu-i aşa Evghenii?

Suprafaţa apei era de un albastru de oţel cromat. Împreună cu răcoarea umedă, plutea acum amurgul

peste tufişurile de pe mal. Bătrânul fixă undiţa în malul lutos privind îngândurat apa ce se întuneca.

La un cot al râului se afla o oglindă de apă liniştită, ocrotită de promontoriul pe care se adăpostiseră pescarii. Pe suprafaţa apei pluteau surcele şi spumă murdară. Apele lunecau de pe promontoriu şi păreau că se păzesc de acest loc liniştit, alergând spre malul opus.

— Vedeţi — arătă bătrânul cu mâna murdăria din locul acela liniştit — câtă vreme apa curge înainte, e curată. Nici alga, nici nămolul n'o acoperă. O astfel de apă este puternică, răstoarnă munţi şi sfarmă pietre. Dar îndată ce se opreşte, priviţi-o, ea începe să se turbure şi se descompune. Aşa e şi omul!

— Tii, mi-a fugit unul bun! Pui de lele!

Bătrânul puse pe cârlig un vierme, scuipă pe el şi aruncă din nou undiţa.

— Şi ce, după tine ar însemna că nici n'ai dreptul să fii nemulţumit? întrebă Evghenii. Îi plăcea când bătrânul începea să facă filosofie şi voia să-l antreneze în discuţie.

— Nemulţumit! — Cuharov clipi şiret către Peotr. Nemulţumirea ca şi fierul este de diferite calităţi. Uite, să presupunem de exemplu că nu ai casă şi închiriezi undeva un pat. În jurul tău viaţa fierbe: se construesc uzine, cluburi, maternităţi. Şi tu n'ai măcar o cameră. Ca de pildă Peotr. Omul, bine înţeles că este nemulţumit. Dar când priveşte în jurul său, înţelege că totul se construeşte pentru el, pentruca el să trăiască mai bine şi mai comod. Astfel, un om ca Peotr, aşteaptă liniştit până când o să i se construiască o locuinţă. Dar altul nu vrea să ştie de nimic şi nu se gândeşte decât la un singur lucru: că îi este incomod acum şi pace. Şi nu-i mai este dragă lumea şi parcă nici soarele nu-l mai încălzeşte. Ei,

copii, ajunge pe ziua de azi; trebue să mai lăsăm şi pentru înmulţire ceva.

— Ce frumos ştii să vorbeşti, dumneata, Alexei Nichitici spuse Peotr, privindu-l cu dragoste pe bătrân.

Bătrânul se ruşină, mormăi ceva supărat şi începu să aşeze peştele pe mal.

— Paisprezece bucăţi! Vreo trei kilograme, sau mai mult!

Hai strângeţi undiţele şi să mergem.

Peotr respira adânc şi lacom.

— Nici n'aş mai pleca de-aici. Ce minunat!

— Ce să mai stăm fără rost... Acum până la răsăritul soarelui, nici un peşte ca lumea nu se mai prinde. Să mergem. Ţie, nici nu-ţi prieşte umezeala, Peotr.

Deasupra râului se întindea ceaţa străvezie. Pescarii îşi adunară instrumentele de pescuit şi porniră încetişor prin tufişuri, spre casă.

Dela uzină venea sgomotul de nituire pneumatică; jos, la râu, broaştele orăcăiau, iar în tufişuri o privighetoare încerca nesigur, un tril.

— Îşi acordează gâtul, zise Evghenii simţindu-se cuprins de o mare şi nelămurită bucurie.

— Ei, atunci mâine, vom da zor băieţi? întrebă Cuharov când îşi luă rămas bun, în faţa casei lui.

— Altfel nici nu se poate — zise sigur de sine Evghenii.

Mergea spre casă, simţind o oboseală plăcută, pe care o simt în general oamenii care ies rar la aer liber.

„Ce om de inimă — gândi el despre Cuharov şi când îl priveşti n'are nimic extraordinar. Pare un bătrân flecar".

Optzeci de osii! Îşi imagina clar, că recordul lui Luzghin este bătut. Ziariştii, care mai de care, vor voi să stea de vorbă cu el, cu Evghenii Sizov, să-l fotogra-

fieze. Inginerii şi stahanoviştii vor veni dela alte uzine să studieze metoda lui. Fetele îl vor urmări cu priviri admirative; la teatru sau la club, se va auzi mereu în saptele lui: „uite-l pe Sizov". Cel care..." „Care este? — acela înalt, frumos? Acela este?"

Dar principalul era Nastea! În sfârşit se va convinge de meritele lui.

Pe neobservate ajunse acasă. Intrând în odaie, fu isbit de ceva neobişnuit. La început, nici nu-şi dădu seama despre ce e vorba. Pe masă era aşternută o coală de hârtie curată. Cărţile erau aşezate pe două rânduri. Între ele stătea călimara, de pe care cineva ştersese praful, iar creionul şi tocurile erau puse într'un pahar.

— În lipsa ta a fost aici o tanti. A aşteptat cât a aşteptat şi apoi a plecat. — explică băiatul gazdei, zâmbind cu înţeles.

— Ce fel de tanti?

— Înaltă, frumoasă, cu coadele în jurul capului, ca două frânghii groase. A făcut curăţenie şi a lăsat un bileţel.

Pe o fâşie de hârtie, ruptă dintr'un ziar, era scris: „Nu te-am mai putut aştepta. Trebue să te văd neapărat. Te rog să vii la mine când te vei întoarce. Şi e o ruşine să nu ai hârtie de scris în casă. Salutări N. Climco".

„Nastea! Nastenca, dragă! Ce s'a întâmplat? se sperie Evghenii. Aproape în fugă ajunse la casa Nastei, sbură la al patrulea etaj şi n'apucă să răsufle că uşa se deschise şi'n prag apăru Nastea.

— Mulţumesc, credeam că nu mai vii...

In odaia cunoscută totul era ca înainte. Uşa dinspre balcon era deschisă. Vântul mişca perdelele. Un buchet mare de liliac umplea odaia cu un miros pătrunzător. Pe masă stătea cartea de limba rusă.

— Ce s'a întâmplat? întrebă Evghenii.

Nastea tăcea, continuând să zâmbească. Vântul îi mângâia buclele de lângă tâmple. Coadele grele, castanii, îi stăteau ca o coroană grea pe cap. Evghenii își aminti figura strengărească a lui Victor: „ca frânghiile groase". A găsit și el o comparație, prostuțul... De ce râde oare Nastea?

— Ce ți s'a întâmplat?

— Mie? Nimic.

— Dar cui?

Nastea îl privea mângâietor.

— Ție... Ia privește ce frumos!

Ieși pe balcon. Evghenii era alături de ea. In dosul arborilor parcului, aici de la etajul patru, se vedea panorama uriașei uzine, schițată în întunericul nopții prin linii punctate de mii de lumini electrice. Flacăra albastră a sudurii electrice ardea fără întrerupere. Undeva, într'o alee, un acordeonist nu prea priceput, cânta o melodie cunoscută și plicticoasă. Innăbușită de distanță, melodia răsuna plăcut și trist în liniștea parfumată de primăvară.

— Ah, ce păcat că n'am ghitara; să mă duc s'o aduc?

— Nu trebue. Nastea se întoarse brusc spre el și-l întrebă:

— Te chinuie conștiința?

— Și dece m'ar chinui, mă rog?

— Cum? Dar dece l-ai jignit astăzi pe Cuharușca?

— Totul s'a lămurit. Am fost cu el la pescuit.

— Ah, uite unde mi-ai fost! Și eu care credeam că ți-ai găsit o fată! O bucurie sinceră era în tonul Nastei. Dar se întoarse îndată cu spatele și adăugă rece. — Dacă totul s'a terminat cu bine, nu mai avem ce vorbi. Poți să te duci acasă.

Evghenii se îndreptă spre ușă.

— Stai... dece ești atât de supărăcios?

— Am fost prea mult jignit.

— Curios mai eşti tu, Evghenii! Prima oară văd un astfel de om. Câte odată pari atât de bun şi nu numai bun, dar puternic, mare. Atunci îmi placi şi te respect.

Nastea tăcu şi cu toate că nu i se vedea faţa, Evghenii simţea că este emoţionată.

— Ei, dar n'are nicio importanţă. Altă dată eşti mic, rău. Astă iarnă se ţinea după mine un nătărău. Am uitat cum îl chema. Era aşa de lipicios! Da, acela care a pierit în accidentul dela uzina electrică. El îmi povestea despre tine nişte lucruri de mi-era greaţă s'ascult. Şi câteodată îl credeam, îţi mărturisesc cinstit.

— Şi ce-ţi spunea? se posomorî Evghenii.

— Că vorbeai despre mine şi Luzghin şi apoi că aţi făcut prinsoare care din voi mă cucereşte primul.

Evghenii bătu cu pumnul în balustradă.

— Are noroc că e pe lumea cealaltă. Pentru astfel de cuvinte, l-aş fi...

— Mă gândeam eu că minte. Scârbos mai era! I-am ars atunci o palmă...

— Ah, Nastenca, ce minunată eşti! Te-aş săruta, dar mi-e teamă.

Nastea ridică faţa spre dânsul şi privi câteva clipe în aşteptare, pe urmă zise:

— Câteodată, îmi pari atât de slab şi stingher; mi se pare că ţi-e atât de greu singur, încât aş vrea să te mângâi pe cap...

Evghenii îşi aplecă imediat capul cu părul cârlionţat.

— Hai, mângâie, ce mai aştepţi!

Acum stăteau alături. Nastea mângâia încetişor cârlionţii lui aspri. Evghenii o atrase spre el, ea se lăsă supusă şi se alipi cu încredere de dânsul. El zări atunci faţa ei palidă, cu buzele umede întredeschise. La marginile buzelor roşii Evghenii observă cute triste.

— Nastenca, ce-i cu tine? Ce-i? — întrebă el în şoaptă atingând aproape cu buzele obrazul ei.

Nastea se îndreptă şi se îndepărtă de el. Această bruscă schimbare, aproape vrăjmaşă, ce apăru o clipă în ochii ei, îl jigni profund.

„Ce, sunt păpuşa ei" se gândi el furios şi începu să fredoneze un cântec pungăşesc pe care ştia că Nastea nu-l poate suferi.

Ea se apropie încetişor.

— Te-ai supărat? Nu trebue, dragule, nu trebue.

Evghenii nu răspunse, continuând să fredoneze.

— Hai lasă. Dacă vrei, am să-ţi povestesc de ce sunt aşa. Oare tu singur nu înţelegi? Ah, prostuţule... Dacă tu te-ai fi păcălit odată, cum m'am păcălit eu, atunci poate că nu de şapte ori, ci de o sută de ori ai fi măsurat înainte de a tăia... hai, nu fii supărat, ajunge! Dece taci?

— Nimic. Măsoară, măsoară mereu, eu aştept; spuse mohorît Evghenii.

Conducându-l, Nastea îi strânse puternic mâna şi spuse voioasă.

— Vezi, astăzi nu ne-am certat. Şi asta este o izbândă.

XXI.

In sfârşit se dădu semnalul.

Sizov se uita la tovarăşi. Stăteau la locurile lor înviorați dar calmi. Numai Peotr privea nerăbdător spre cuptor. Nastea îi zâmbi abia perceptibil, dând din cap.

„Nu mă vor compromite" gândi Evghenii şi împreună cu fochistul urmărea cum bara se încingea în cuptor ca să devie, din purpurie, galbenă ca mierea, la cele o mie cinci sute de grade.

— Hai, repede!

— Încă o clipă... gata!

Mai înainte ca bara să fie culcată bine pe nicovală, Cuharov năpusti peste ea loviturile grele ale ciocanului. Bara pătrată începu să se rotunjească, să se întindă şi să se subţieze spre centru. Apucând tare cu dispozitivul, Evghenii simţi că toate mişcările sale sunt strâns legate de mişcările maşinistului şi ale celor dela cârlige. Cinci oameni păreau a fi devenit o singură făptură. Şi bucata de metal încinsă se supunea voinţei acestei făpturi, se mişca încet, sau repede, pe nicovală; se sucea, luneca înainte şi înapoi şi iar se sucea, prefăcându-se treptat într'o osie cu dimensiunile necesare.

Evghenii puse stampila în centrul osiei. Ultima lovitură bruscă a ciocanului imprimă pe ea faimoasa marcă „B.L."

— In cinci minute a fost gata — anunţă Cuharov.

Evghenii privi triumfător la toți. Cinci minute! Dar nu era timp să te bucuri. O altă bară aștepta...

Da, ziua începuse bine. Osie după osie, cădeau cu sgomot pe vagonete. Salahorii transportau barele de metal albastru-cenușiu, încă fierbinți, le aranjau în stive și le acopereau cu foi de tablă. Aici osiile se răceau. Deasupra lor plutea o ceață transparentă ca deasupra unei câmpii umede, într'o zi cu soare.

Lucrau în tăcere. Nu era nevoie de cuvinte. Fiecare lucra repede și exact. Încordarea creștea. Dar în loc de oboseală, Evghenii simțea emoționat acel tremur de bucurie, pe care-l mai simțise și'n ziua când devenise stăpân pe meșteșugul dela cârlige. „S'a început, acum ține-te bine, Ilia Afanasievici, o să-ți arătăm noi, lucru!"

Un sunet strident anunță pauza. Evghenii tresări. Este oare prânzul? Atât de repede? Peotr nu mai scoase nicio bară; mașinistul își vârî ochelarii în buzunar și începu să numere osiile.

— Hai la masă... Hai!

Nastea îl luă de braț pe Evghenii care mergea supus, simțind încă emoția acestei bucurii a muncii.

— Ei, câte — îl întrebă el pe Cuharov.

— Numai treizeci și șapte — răspunse bătrânul privind șiret la brigadier.

— Stai! Câte, câte?

— Treizeci și șapte.

— Oho!

— Ei, azi ne-ai dat de lucru! — râdea Nastea, piperând din belșug borșul ucrainean, mâncarea ei favorită. Îl privea pe Evghenii cu dragoste. El se simțea fericit și intimidat.

— Zău tovarăși, nu sunt deloc obosită. Azi parcă nici n'am lucrat.

— Intotdeauna este așa, când merge treaba; dar

când e vreo întrerupere obosești mult mai rău, spuse Cuharov.

— Exact! Și la foot-ball e așa. Dacă merge bine, oricât ai alerga nici nu simți, iar la sfârșitul reprizei ești proaspăt ca o ridiche de lună. Parcă ai fi un nou născut.

— Cum să nu-și amintească? Doar n'a trecut prea mult timp de atunci. Vanea al nostru e încă sugaci.

— Haide, haide, bine că ești tu majoră...

Intre timp vestea despre succesul lui Sizov se răspândi în toată uzina. În colțul unde mânca brigada, începură să se adune meșteri de tot soiul. Stăteau discret mai departe, șoptind și privind curioși spre Sizov. Meșterul ciupit de vărsat, acela care se interesa întotdeauna de renumita brigadă, se apropie de Cuharov.

— Se zice că bateți un nou record, Alexei Nichitici?

— Toamna se numără bobocii — răspunse evasiv bătrânul.

— Treizeci și șapte până la prânz — anunță mândru Vanea.

Un murmur de mirare trecu prin mulțime. Un tânăr de statură mică, într'o cămașă de sport, cu mutră sfidătoare, se informă politicos:

— Dar nu cumva vedeți dublu, Vanicica?

Dar Vanea încântat, se mulțumi doar să privească la cei de față.

Când se întoarseră în fierărie, la secția ciocanelor grele era neobișnuit de multă lume. Apt povestea ceva unui tânăr înalt, palid, care asculta, însemnând câte ceva într'un carnet. Fața lui păstra o expresie de atenție politicoasă, dar privirea-i luneca mereu împrejur. Alături stătea reporterul ziarului de mare tiraj al uzinei, Iacob Liteinâi. După felul cum Liteinâi îl privea pe tânărul palid și cum dădea mereu din

cap afirmativ la tot ce spunea tânărul, Sizov înţelese că trebue să fie probabil un ziarist cu nume cunoscut.

Mai departe, într'un grup de tineri fierari, pălăvrăgea voios micuţa dela electrocar. Se auzea vocea ei, veselă, sonoră, şi râsul celorlalţi tineri. Cu mâinile la spate, directorul uzinei, păşea alături de greoiul Feodorov. Zărindu-l pe Sizov, îi ieşi în întâmpinare strângându-i puternic mâna.

— Bună ziua, tovarăşe Sizov. Ştii că de atunci nu mai mor copiii!

Pe faţa galbenă, uscată a directorului, apăru ceva asemănător unui zâmbet.

— Despre ce copii este vorba? întrebă nedumerit Feodorov.

Despre muribunzi — explică serios directorul. Într'o zi îţi va povesti tov. Sizov ceva foarte interesant despre copiii muribunzi. Povesteşte foarte captivant... Dar treaba cum merge?

— Treaba merge bine — mormâi Evghenii.

In timp ce Sizov da bună ziua lui Apt, Liteinâi prezenta pe tânărul palid, care era un ziarist din Moscova. Fierarii îl înconjurară. Altădată Evghenii s'ar fi simţit măgulit, dar astăzi privea cu duşmănie la aceşti musafiri nepoftiţi.

„Şi ce caută aici? Bine spunea Apt: atelierul nu e sală de demonstraţii. Atunci, dece dracu au făcut aici circ?".

Evghenii trecu prin cercul de oameni, se întoarse cu spatele la dânşii şi începu să privească în cuptor. Când bara deveni galbenă, dădu supărat din cap spre Peotr:

— Dă-i drumul!

Uitară de toate. Oamenii înconjurau ciocanul într'un larg semicerc. Flacăra sclipitoare lumina feţele concentrate.

Evghenii lucra azi ca niciodată, dar îşi dădea sea-

ma că maşinistul lucrează şi mai bine. Bătrânul era liniştit şi posomorît. Cunoscând perfect meseria, Evghenii putea preţui deosebita măestrie a maşinistului. Nastea zâmbeşte. Fruntea îi era acoperită cu perle de sudoare. Şi-a dat jos de pe cap basmaua şi coadele groase o împiedică la lucru. Le aruncă cu o mişcare bruscă a capului. Bravo Nastea! Şi noul meşter dela cârlige e băiat bun. Încă se mai simte o oarecare sforţare totuşi lucrează bine, ba mai găseşte timp să facă strâmbături nostime.

Evghenii simte legătura cu fiecare dintre ei şi din cauza aceasta e voios.

Apt se urcă pe o banchetă de fier ca să-l vadă mai bine pe brigadier şi înlemni cu cronometrul în mână. Cravata i se sucise într'o parte; părul cărunt se lipise de frunte.

— Patru minute cincizeci de secunde! şopti el emoţionat.

— Cât? — întrebă tot în şoaptă directorul.

— Patru minute cincizeci de secunde, osia... Nemaiauzit!

Bătrânul inginer era atât de sguduit încât nici nu observă că s'a sprijinit cu amândouă mâinile de spatele directorului, aplecându-se cu toată greutatea peste el.

— Câte, câte aţi spus — se repezi la el ziaristul, pregătindu-se să noteze.

— Dar tăceţi din gură, pentru Dumnezeu! se răsti veşnic politicosul Apt şi iar se ridică în vârful picioarelor, urmărind cu lăcomie ceeace se petrece la ciocane.

— Încet, încet, tovarăşi, ce dracu... gemea nenea Petea.

Ziaristul observa oamenii, căutând să înţeleagă ce-i agită atât. Printr'o fericită întâmplare el era martorul uneia din isprăvile de eroism în muncă şi care

deveni apoi drapelul epocii. Dar neînțelegând esențialul din măestria care ridică munca fierarului la nivelul adevăratei arte, el se simțea numai un simplu spectator. Acest ziarist cu experiență, îl invidia pe Iacob Liteinâi care-și umplea carnetul, pagină cu pagină, până la uitarea de sine.

Inima lui Sizov bate cu putere. In mintea lui se naște iar acea melodie cunoscută, ca atunci, în dimineața aceea de iarnă. Melodia mergea uimitor, în ritmul muncii sale. Evghenii începe să cânte încet. Deodată izbucni flacăra magneziului. Flacăra albă îi lovi ochii atât de puternic și pe neașteptate, că tresări. Se produse o încurcătură și zeci de oameni se aruncară furioși asupra fotografului.

— Am să te dau afară — strigă directorul.

„Oare la cine sbiară? Ah, la fotograf... și ce vor ăștia aici?"

— Vanea, nu căsca gura, repede! Atențiune, băieți, atențiune — ordonă Evghenii căutând să regăsească contactul de mai înainte cu brigada.

— Așa, mai des, mai des. Așa!

Peste o clipă totul intră în normal.

Ziua se apropia de sfârșit. Până la semnalul de încetare, mai rămâseseră trei minute și câteva secunde. Peotr se opri încurcat întrebând din ochi pe brigadier, dacă să mai scoată o bară.

Să înceapă și să nu termine înseamnă să strice metalul. Să lucreze după semnal, era necinstit. Brigada educată de Luzghin, nu se preta la așa ceva. Să lucreze osia în trei minute... Așa ceva încă nu s'a întâmplat de când s'a făcut prima osie de vagoane.

Sizov schimbă o privire iute cu Cuharov. Bătrânul dădu din cap afirmativ.

— Dă-i drumul — ordonă hotărît Evghenii.

— Ai văzut? — strigă entuziasmat unchiul Petea. Ah, cum s'a făurit această ultimă osie! Zeci de ochi

erau aţintiţi asupra brigăzii. Agitaţia generală cuprinse şi pe ziarist. Nu se mai simţea străin. Incovoiat, stricând creioanele, nota orice mişcare a brigadierului, căutând să nu piardă nicio trăsătură, care caracteriza acest nemaipomenit lucru.

— Au rămas patruzeci şi cinci de secunde — spuse Apt. Vocea îi tremura. In capul lui Evghenii se iveşte gândul: „e puţin".

— Patruzeci de secunde — repetă el tare, simţindu-se cuprins de un val de bucurie impetuoasă şi deodată strigă de răsună sala.

— Dă-i drumul!

— Vai nu vor isbuti... Oh... gemu unchiul Petea.

— Taci! Ce tot bâzâi la ureche?

Dar Evghenii n'auzea nimic, afară de loviturile surde înfundate ale ciocanului. Nu vedea nimic afară de metalul sclipitor, nu simţea nimic afară de mânerul învelit în şnur al dispozitivului. In cap n'are alt gând decât să isbutească!

Ciocanul bate cu repeziciune dublă; mişcările lucrătorilor sunt atât de rapide, că nu le poţi urmări cu ochii. Evghenii nu se mai distinge. El nu se mai simte în afara acestei uriaşe mişcări, se contopeşte cu ea şi în această concordanţă generală, capătă puteri noi.

Valuri fierbinţi îi apasă pieptul, se revarsă în tot corpul, bucuria îl inundă: „vom isbuti, vom isbuti", repetă el încăpăţânat în ritmul loviturilor.

Ciocanul lovi peste stampilă şi se opri.

— Gata!

Evghenii respiră uşurat, se îndreptă, îşi şterse faţa cu mâinile. Răsună semnalul, dar el nu-l auzi. Privi în jur, ca un om ce iese brusc din întuneric, la soare.

„Ce de lume!"

Capul tare sburlit al lui Apt; feţe entuziaste, toate

se mișcă fără sgomot în cerc, în atelierul străbătut de razele galbene ale soarelui.

Inima bate rar și sonor, fiecare lovitură o simte în tâmplă.

Sizov e înconjurat. Toți îi strâng mâinile. Cineva îl bate puternic pe umăr. Buzele se apropie de fața lui și după mirosul de tutun și lulea, îl ghicește pe Apt.

Brigada este înconjurată de oameni care felicită și numai Cuharov isbutește să scape ca să numere osiile.

— Câte? — strigă Evghenii.

— Optzeci și două — strigă bătrânelul de departe, căutând să ajungă neobservat la ușă, dar nu izbuti să plece. Din celelalte ateliere soseau meșterii dela prese, dela arcuri. Il luară pe Cuharov pe brațe.

Bătrânul amenința cu pumnii, urla disperat. Sizov simți că și picioarele lui s'au desprins de pe pământ. Zeci de brațe puternice îl ridicară și-l aruncară în sus. Sburând, Evghenii observă nu departe bălăbănindu-se picioarele lungi ale lui Peotr. Pentru o clipă apăru și capul auriu al lui Vanea. Costin se sbătea, râzând în hohote. Deasupra mulțimii Nastea în pulovăr roșu, sbura și ea.

După ce trecură primele clipe de emoție și felicitări, Evghenii își aminti că ciocanul nu e încă curățat și descotorosindu-se de ziarist, luă cârpa și se alătură brigăzii care începuse curățenia.

— Așa este, înainte de orice, e lucrul; aprobă directorul, îndreptându-se spre ușă și dând exemplu celorlalți vizitatori.

— Va fi un adevărat om — spuse îngândurat Apt, privindu-l pe Sizov.

Directorul și șeful Combinatului traversau în tăcere atelierul și ajungând în fața cabinetului, Apt spuse:

— Intră Martin Mihailovici. Să tragem o fulea. Am tutun minunat.

Şi tot atât de tăcuţi au intrat în cabinet, s'au aşezat în fotolii şi şi-au umplut pipele fumând. Razele oblice ale soarelui, străpungând norii de fum aromat, atârnau în aer ca un mănunchi de sârmă strălucitoare de alamă.

— Câte greşeli mai facem încă — spuse directorul, urmărind rotocoalele de fum. Uite-l pe Sizov. Mult e de atunci de când era socotit leneş şi flecar? Imi amintesc astă toamnă la adunarea de partid a atelierelor; ascultam expozeul lui Nesterov asupra disciplinei în muncă. Acest respectabil Nesterov îl descrisese în aşa fel pe Sizov, că n'ar fi trebuit să-l laşi pe acest tânăr să se apropie de uzină nici la o distanţă de kilometri. Că este trândav, desorganizator şi grosolan şi nu vrea să se ocupe de munca socială. Că demoralizează şi pe alţii. — „Un Sizov n'are ce căuta în mediul nostru muncitoresc". Mi-e ruşine să spun acum, dar mâna nu mi-ar fi tremurat să iscălesc ordinul lui de concediere.

Directorul apăsă cu degetul cel mare tutunul din pipă şi trase adânc din ea.

— Dar se amestecă Luzghin. Il făcu praf pe Nesterîci. Eu, zicea el, nu apăr pe desorganizatori şi sunt primul care cer să fie alungat un desorganizator din uzină. Dar înainte de a goni un om, el trebue studiat să vezi cu cine ai de aface... Pe Sizov îl iau la mine şi să vedem, dacă este chiar aşa cum îl descrii Sau tu Nesterîci eşti un „funcţionar" *) al organizaţiei sindicale... — Da, da, cadre, cadre...

Apt nu răspunse. Adâncit în gândurile sale nici n'auzea probabil ce spune directorul.

*) In cazul de faţă „funcţionar" înseamnă birocrat care nu cunoaşte interesele maselor, care nu ştie să se apropie de ele şi să le conducă.

XXII.

Intre timp, la secţia ciocanelor grele, brigada termina curăţenia.

Cuharov meticulos, privi încă odată ciocanul şi convingându-se că totul este în regulă, scoase ochelarii.

Glumind se îndreptară cu toţii spre uşă.

Temându-se că vor pleca înaintea lui, Evghenii se grăbea să termine înscrierile în caetul de primire şi predare al utilajului. Strică creionul şi făcând o sforţare, se sili să nu se abată dela regulă şi să noteze totul. Şeful schimbului, Rogov, iscălind de primire, voi să vorbească de succesul de astăzi, dar Evghenii se îndepărtă.

Ajunse brigada lângă poarta principală.

— Ştiţi ce, tovarăşi, — zise Evghenii, luând de braţ pe Nastea şi pe Cuharov şi încercând să vorbească cât mai liniştit. Ştiţi ce, vreau să fac o propunere. O propunere frumoasă!

— Haide spune încuviinţă Cuharov oprindu-se şi privind întrebător spre Evghenii.

După vocea sugrumată a brigadierului, Cuharov înţelese că este vorba de ceva important.

— Haideţi băieţi, să scriem imediat tovarăşului Stalin despre recordul nostru.

De emoţie Evghenii se bâlbâia.

Cuharov dădu din cap negativ.

— E prea devreme.

— Dece devreme?

— E prea devreme să ne lăudăm. Îi scriem tovarăşului Stalin o scrisoare, dar ce ne facem dacă mâine dăm înapoi? Ce ne facem atunci? Nu copii, cu aşa ceva nu trebue să ne grăbim. Să vedem o zi, două şi dacă merge, scriem.

Dragă tovarăşe Stalin, nu numai că am reuşit o astfel de producţie, dar am şi consolidat-o. Atunci va fi corect.

Evghenii oftă. Nu se mai îndoia de reuşită. Da, îi venea greu să amâne. Ar fi putut să mai discute cu bătrânul, dar ştia că fără rezultat. Luzghin educase brigada, în modestie şi cu simţul răspunderii pentru cuvântul ei.

— Mai târziu; fie, mai târziu...

Evghenii şi Nastea la braţ, rămaseră în urma celorlalţi. Îi strânse mâna în palma lui mare şi-i desmierdă încetişor degetele...

— Vrei să spui, că nici astăzi n'am apăsat cum trebue? Ei da, cu astfel de brigadier nu te pierzi. Răstoarnă munţi şi stânci.

Evghenii o spunea în glumă, dar Nastea deveni bănuitoare.

— Ce înseamnă „tu" ai apăsat — întrebă ea, punând accentul pe cuvântul „tu".

— Dar cine, mă rog, dacă nu eu? Cine e brigadierul vostru? Nu cumva Puşchin, Alexandru Sergheevici?

— Ei, ştii! Nastea îşi smuci mâna din mâna lui Evghenii. Stimate tovarăşe brigadier, la tine nu prea mergea totul strună, până când brigada, auzi tu?, până când brigada nu se apucă ea singură de lucru cum trebue...

Nastea grăbi paşii şi îi aruncă lui Evghenii, batjocoritor:

— Auzi colo, el a apăsat!

Cuharov îi privi mirat şi se scotoci în buzunar după ochelari...

— Nu cumva v'aţi certat iarăşi? Atât de repede?

— Dă-l încolo, prea şi-a luat nasul la purtare — zise ea disprețuitoare.

Afară, după poarta uzinei, ramurile sburlite ale plopilor şi cele pletoase ale mestecenilor plângători se uneau deasupra capetelor. Din frunzişul tânăr isvora un miros proaspăt, primăvăratec. Pe cărare la poalele arborilor, era o umbră deasă, pe care jucau şi se resfrângeau pete vii de soare, care pătrundeau prin frunziş.

Cuharov închise ochii şi-şi lăsă obrazul păros în bătaia vântului, murmurând mulţumit: ce fericire!... O clipă şi vine vara. Dar repede sboară timpul!

Intr'adevăr timpul sbura repede. Primăvara anului 1937, era stahanovistă, cum se glumea la uzină; literalmente în câteva zile drumurile se curăţară de zăpadă şi se uscară.

Acum Evghenii se ducea la uzină cu bicicleta cea nouă. Pleca de acasă mai devreme pentru ca înainte de a începe lucrul, să mai respire aer proaspăt.

Din primele zile calde, lungi şiruri de biciclete se orânduiau lângă grilajul uzinei. Erau atât de multe, încât direcţia fu obligată să construiască în fundul grădinii un garaj pentru biciclete.

Ajuns la cărarea care ducea spre garaj, Evghenii îşi luă rămas bun dela băieţi. Nastea îi reţinu mâna şi încet dar clar, fără să-i fie ruşine de tovarăşi, zise:

— Totuşi eşti un tânăr destoinic!

Ochii mari luminoşi îl priveau pe Evgheniĭ blând şi cu admiraţie. Vanea făcu cu ochiul lu Peotr, dar Cuharov îl ghionti supărat şi pe obrazul larg, copilăros, al „neîntrecutului fundaş", încremeni expresia de indiferenţă.

— Să bagi de seamă la stâlpi, nebunaticule, să nu-i răstorni de bucurie — îl învăţa Nastea pe Evghenii, înainte de plecare. Probabil că mai adăugă ceva glumeţ, pentrucă toţi râdeau; iar Vanea răspunse strigând:

— Te vom împuternici pe tine Nastenca să-l păzeşti. Misiunea îţi va fi pe plac. Evghenii mergea zâmbind, fluerând o melodie veselă şi foarte cunoscută care se născuse iarăşi în gândul lui. Voia să-şi amintească de unde o auzise şi nu izbutea.

Dela garaj veneau pe biciclete Ajaxi; şi aici erau nedespărţiţi. La club se glumea pe socoteala lor: Costea a cumpărat o bicicletă şi a atârnat-o de plafon, dar n'a mers cu ea până când n'a cumpărat una şi pentru Valea.

— Salutare, Evghenii! Cum merge? Astăzi câte? — întrebă Costea, oprind bicicleta.

— Optzeci şi două — răspunse Evghenii cât se poate de indiferent.

— Câte?

— Optzeci şi două.

— Poate şaptezeci şi două? — zise neîncrezător Costea.

— Nu, de ce şaptezeci şi două; tocmai că optzeci şi două.

Această cifră îl surprinse atât de mult pe Costea, că stătea pe iarbă, verificând bicicleta şi repeta:

— Optzeci şi două, optzeci şi două...

Valea, ţinându-se cu mâna de trunchiul unui plop tânăr, râdea în hohote. Costea se ridică de jos.

— Bravo! — spuse el. — Da, am uitat să-ţi spun, te caută Luzghin.

— Cum, mă caută?

— A sosit. L-am întâlnit chiar acum.

Imediat bucuria lui Sizov se întunecă şi se schimbă în nelinişte. Lui Luzghin i s'a comunicat că recordul

lui a fost bătut. Cum va primi el această veste? Şi-apoi istoria cu „Sizovca". Reieşea că folosindu-se de încrederea brigadierului, Sizov îi fura pe ascuns gloria. Punându-se în locul lui, îşi închipuia ce greu şi amar trebuia să-i fie acum celebrului fierar.

„Numai de nu l-aş întâlni"... se gândea cu teamă Sizov... „Mâine, poimâine, dar nu acum".

Coada la garaj părea încremenită. Privind în jur, ca un hoţ, Sizov urmărea cum se împrăştiau pe cărări bicicliştii, amintind un furnicar. În sfârşit primi bicicleta şi vru să se urce pe ea, când deodată, răsună la spatele lui vocea de bas puţin răguşită, atât de cunoscută. De spaimă Evghenii îşi trase capul între umeri.

— Eu îl caut în toată uzina şi întreb unde este vestitul fierar şi când colo, el fuge. Noroc c'am întâlnit-o pe Nastasia şi ea m'a îndreptat încoace.

Pe alee, venea cu paşi repezi, zâmbind, Luzghin. Paltonul nou, un raglan, îi făcea umerii mai largi. În loc de şapcă, purta pe cap o pălărie de fetru. Ochii înguşti ai fierarului sclipeau vesel şi şiret.

— Am auzit, am auzit, — m'ai întrecut! Bravo, bravo. Felicitările mele Jenea, sunt mândru de tine! Frumos!...

Jenea! nimeni nu-i spunea aşa lui Sizov, nici măcar Nastea. Aruncă bicicleta şi strânse cu amândouă mâinile mâna largă, păroasă, a lui Luzghin.

— Ilia Afanasievici!

Păşeau alături. Sizov, cu o încredere care nu-i era obişnuită, povestea brigadierului despre emoţiile din ultimile zile. Luzghin asculta cu atenţie. Ochii cenuşii reflectau atâta înţelegere şi prietenie încât Evghenii se ruşină că a putut să se gândească că acest om va primi cu vrăjmăşie vestea victoriei lui.

— Dar eu, să-ţi spun drept, Ilia Afanasievici, nici

nu voiam să dau ochii cu dumneata astăzi — recunoscu el.

— Dece?

Dându-şi seama că a făcut o gafă, se chinuia să se explice astfel încât să nu-l jignească pe brigadier.

Dar Luzghin îi înţelese gândul.

— Curios băiat! Parcă despre asta este vorba? Ai făcut optzeci şi două de osii. Asta e foarte bine. Dar atunci când, după exemplul tău, o sută, ba chiar o mie de fierari vor făuri, să spunem, câte cincizeci, în loc de cincisprezece — asta este foarte important! Ai înţeles? Sigur, că eu voi încerca să bat recordul tău: trebue să mergem mereu înainte, dar dacă nu voi izbuti, nu e nicio nenorocire dacă tu, elevul meu — vei fi înaintea mea.

Mai înainte, Sizov nu-l cunoştea cu adevărat pe Luzghin. I se părea că acesta îl priveşte de sus. Dar astăzi, brigadierul devenise mai de înţeles. Evghenii avea dorinţa să discute cu el problemele cele mai tăinuite care-l frământau.

— Spune-mi, Ilia Afanasievici, ţie îţi este indiferent când se vorbeşte despre tine, sau se scrie în ziare?

Luzghin rămase pe gânduri.

O clipă merseră în tăcere. În frunzişul vâscos al mestecenilor bâzâiau başii cărăbuşilor. Brigadierul îşi smuci pe neaşteptate pălăria din cap, sări, se mişcă brusc şi băgând mâna în pălărie, spuse mulţumit: „l-am prins!".

Un cărăbuş, mare, aspru, prins între două degete groase, se sbătea neputincios.

— Ştii ce-a făcut Vovca al meu? povestea Luzghin privind cărăbuşul. Sosesc într'o zi acasă, şi ce să vezi? Pe masa mea, pe postav, sunt trase cu creta nişte linii. Mai multe cutii cu chibrituri stau înşirate

una după alta. Il întreb: ce e cu povestea asta? Dar drăcușorul nu se intimidează: „tată, ăsta este un „iridrom", iar acolo locuesc avioanele. Uite! să vezi cum sboară". Deschide o cutioară și iese de acolo un cărăbuș zdravăn — „uite, cum își ia sborul!" „Avionul", înebunit de bucurie că a văzut lumina, nu se mișcă din loc. Pe urmă și-a venit în fire, și-a desfăcut aripioarele și...! Aerodrom! asta la patru ani... Ah, Jenea ce copii cresc azi la noi.

Luzghin tăcu și adăugă îngândurat privind cărăbușul.

— Noi, în copilărie, credeam că gândacii sunt sufletele păcătoșilor. Pentru păcatele lor, Dumnezeu i-a dăruit ciorilor ca să-i ciugulească și când colo ei sunt avioane!

Aruncă jos cărăbușul și-l strivi cu un trosnet.

— O făptură vătămătoare, aduce stricăciuni plantelor.

Evghenii se simțea puțin jignit. I se părea că Luzghin a născocit înadins povestea cu cărăbușul, ca să nu-i răspundă la întrebare, dar brigadierul se întoarse singur la discuția de mai înainte.

— Uite, nu ți-am răspuns... Cum să-ți explic? Acum doi ani, în toamnă, drept răspuns la chemarea lui Stahanov, în loc de cincisprezece osii, noi am dat patruzeci; drept să-ți spun, nici nu ne-am așteptat la un astfel de rezultat. Ne-am înțeles de dimineață să facem efort strașnic și i-am dat drumul din răsputeri. Iar seara, Cuharov număra patruzeci și cinci. Nu mai puteam de bucurie! Sigur că eram măguliți că ziarele scriau de noi. Pe urmă, când în „Pravda" a apărut portretul meu, eram ca nebun de bucurie. Imi amintesc că am cumpărat trei ziare. Unul l-am ascuns în buzunar. Și cum nu mă vedea nimeni, îl scoteam și-mi priveam mutra: „uite cine ești tu, tovarășe Luzghin!" Inima-mi creștea de bucurie și mă gândeam:

pentru o astfel de cinste, ai făcut încă prea puţin; apoi, nu că m'am plictisit, dar m'am obşinuit. Eu înţeleg treaba: ziarele scriu nu numai pentru mine, sau pentru tine. Ci fiindcă este necesar pentru cauza noastră. Se stimulează poporul prin exemplul nostru. Uite, când am văzut în Urali şi în Ucraina că fierarii lucrează după metoda mea, a fost pentru mine o adevărată bucurie. E foarte plăcut. Te uiţi şi te gândeşti: nu degeaba, Ilia, ţi-ai bătut capul. Nu degeaba.

Povestind, Luzghin privea concentrat, drept înaintea sa.

Drumul îi aduse la căsuţa cunoscută de pe Bulevardul Entuziaştilor. In grădiniţă înflorea impetuos mălinul tânăr. Căsuţa se pierdea în mormanele de flori cu miros amărui.

— Vrei să intri? Iţi voi recomanda pe „iridromistul" meu. Sau îl cunoşti? Te voi servi cu un vin nemaipomenit pe care l-am adus acuma. Vom sărbători recordul tău! Vrei?

Sizov ar fi vrut să intre. Dar dela Jenca de altădată, îi rămăsese obiceiul de a suferi în singurătate durerile şi tot astfel şi bucuriile. Astăzi, când fericirea îi apăsa pieptul, simţea nevoia să fie singur.

— Bine, vei veni mai târziu — spuse înţelegător Luzghin şi adăogă: Diseară, te aştept neapărat. Şi Cuharâci şi Nastasia vor veni. Auzi tu? „caracter insuportabil!"

Cuvintele sunau blând. „Ce om e ăsta!" se gândea Evghenii, urcându-se pe bicicletă.

Maşina uşoară porni lin pe drumul drept. Evghenii coti pe şosea înspre pădure. Mergea atât de lin, încât părea că stă pe loc, dar în întâmpinare veneau în goană copacii luminaţi de amurg.

„Ce frumos vorbeşte! Da, ăsta zic şi eu, om! Nu degeaba a stat Stalin de vorbă cu el!"

Mirosea a mălin, a brad tânăr şi a pământ umed, încălzit peste zi.

Sizov se aplecă peste ghidon. In urechi îi răsuna iarăşi melodia cunoscută. Era acum atât de clară că Evghenii ar fi putut s'o cânte la ghitară.

— Aha! mi-am adus aminte; eu singur am compus-o, în fierărie.

Melodia se combina cu ritmul muncii de fierar. Iată de ce, plecând din atelier, nu putea să şi-o aducă aminte; părea că se topeşte în memorie. Evghenii aproape că se înneca de bucurie.

— „Ei, mamă mămulică" — strigă el, apăsând cu putere pe pedale.

„Ei, ei, ei", răspunse de trei ori ecoul din semiîntunericul parfumat.

In razele purpurii ale apusului, un drum larg şi neted se deschidea în faţa fierarului. Vântul de primăvară îi sufla în faţă ciufulindu-i părul, umflându-i cămaşa.

Evghenii îi răspunse cu un zâmbet.

Oamenilor îndrăzneţi le place un asemenea vânt.

FINE

Prezenta lucrare a fost tipărită de
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE C. G. M.
în luna Martie anul 1949

BORIS POLEVOI

ATELIERUL DE FOC